

РЕШЕНИЕ

10.08.2023

КАРАР

№ 50

с. Лебяжье

**Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль
районы «Лебяжье авыл жирлеге» муниципаль
берәмлеге территориясен төзекләндерү Кагыйдәләрен
раслау турында**

«Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрэндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон, Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районының « Лебяжье авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге Уставы нигезендә, 2023 елның 14 июлендәге гавами тыңлаулар нәтижәләрен исәпкә алып, Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы Лебяжье авыл жирлеге Советы

караp итте:

1. Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы «Лебяжье авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге территориясен төзекләндерү Кагыйдәләрен кушымтага ярашлы рәвештә расларга.

2. Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы «Лебяжье авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге Советының 22.03.2019 ел, № 119 «Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы Лебяжье авыл жирлеге муниципаль берәмлеге территориясен төзекләндерү Кагыйдәләрен раслау турында» карары, Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы «Лебяжье авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге Советының 15.04.2021 ел, № 17 «Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы Лебяжье авыл жирлеге муниципаль берәмлеге территориясен төзекләндерү кагыйдәләренә үзгәрешләр кертү турында» карары үз көчен югалткан дип танырга.

3. Әлеге карарны Интернет мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендәге Алексеевск муниципаль районының рәсми сайтында (<https://alekseevskiy.tatarstan.ru/>), Татарстан Республикасының рәсми хокукый мәгълүмат порталында бастырып чыгарырга.

4. Әлеге карар рәсми рәвештә басылып чыкканнан соң үз көченә керә.

5. Әлеге қарарның үтәлешен контрольдә тотуны үз артымда калдырам.

**Лебяжье авыл жирлеге
башлыгы, Совет рәисе**

Д.Ә.Гыйләжев

Татарстан Республикасы
Алексеевск муниципаль районы
Лебяжье авыл жирлеген
Советының 10.08.2023 ел, № 50
караына кушымта

Татарстан Республикасы
Алексеевск муниципаль районы «Лебяжье авыл жирлеген» муниципаль
берәмлеген
территориясен төзеклэндерү кагыйдэлере

Бүлек 1. Гомуми нигезлэмэлэр

Статья 1.

1. Әлеге Кагыйдэлэр Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексына, «Россия Федерациясендә жирле үзидәрә оештыруның гомуми принциплары турында» 06.10.2003 ел, № 131-ФЗ Федераль законга, «Әйләнә-тирә мохитне саклау турында» 10.01.2002 ел, № 7-ФЗ Федераль законга, «Житештерү һәм куллану калдыклары турында» 24.06.1998 ел, № 89-ФЗ Федераль законга, Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 30.12.2017 № 1717 «Россия Федерациясендә янгынга каршы режим кагыйдэләренә үзгәрешләр кертү» турында карарына, Россия Федерациясе Төзелеш һәм торак-коммуналь хужалык министрлыгының 13.04.2017 № 711/пр «Торак пунктлар, шәһәр округлары, шәһәр эчендәге районнар территорияләрен төзеклэндерү кагыйдэләрен эзерләү өчен методик тәкъдимнәрне раслау турында» боерыгына ярашлы рәвештә эшлэнгән.

Статья 2.

1. Әлеге кагыйдэлэр түбәндәгеләрне билгели: биналарны (шул исәптән торак йортларны), алар урнашкан корылмаларны һәм жир участкаларын, тиешле биналарның һәм корылмаларның фасадларының һәм коймаларының тышкы күренешенә карата таләпләр, төзеклэндерү эшләре исемлеген һәм аларны үтәүнең вакытлычалыгы; биналарның (аларда урнашкан урыннарның) һәм корылмаларның милекчеләренең янәшәдәге территорияләрен төзеклэндерүдә катнашу тәртибе; «Лебяжье авыл жирлеген» муниципаль берәмлеген территориясен төзеклэндерүне оештыру (шул исәптән урамнарны яктырту, территорияләрен яшеллэндерү, урам исемнәрен һәм йорт номерлары белән күрсәткечләр урнаштыру, кече архитектура формаларын урнаштыру).

Статья 3.

1. Әлеге кагыйдэлэр «Лебяжье авыл жирлеген» муниципаль берәмлеген территориясендәгеләр барлык физик һәм юридик затларга үтәү өчен мәжбүри.

Статья 4.

1. Беркетелгән территорияләрне һәм ишегалды территорияләрен карап тоту һәм жыештыру өчен жаваплы затлар (алга таба текст буенча жаваплы затлар) - жир кишәрлекләренең, биналарның, төзелмәләренең, корылмаларның һәм ясалма корылмаларның, жир асты һәм жир өстендәге инженерлык коммуникацияләренең, аларның конструктив элементларының һәм инженерлык тээмин итү объектларының хужалары һәм (яки) кулланучылары булган шәхси эшмәкәрләр, шулай ук территорияләрен саклау һәм жыештыру буенча эшләр башкаручы юридик һәм физик затлар, шәхси эшмәкәрләр төзелгән килешүләргә ярашлы.

Статья 5

1. Әлеге кагыйдәләренең үтәлешен контрольдә тотуны Лебяжье авыл жирлеген башкарма комитеты Эчке эшләр органнары (килештереп), санитар-эпидемиологик күзәтчелек (килештереп) һәм башка вәкаләтле органнар, оешмалар ярдәме белән аларның компетенциясенә ярашлы рәвештә тээмин итә.

Статья 6

1. Әлеге кагыйдәләр « Лебяжье авыл жирлеген» муниципаль берәмлеген территориясендә көнкүреш һәм сәнәгать калдыкларын жыюны, чыгаруны, ташуны, утильләштерүне һәм эшкәртүне оештыру буенча мөнәсәбәтләрен көйләми.

Бүлек 2. Төп төшенчәләр

Статья 7

1. Бу Кагыйдәләрен тормышка ашыру максатыннан түбәндәге төшенчәләр кулланыла:

жирле әһәмияттәге автомобиль юлы - транспорт чаралары хәрәкәте өчен билгеләнгән транспорт инфраструктурасы объекты һәм автомобиль юлына бүлеп бирелгән полоса чикләрендәге жир кишәрлекләрен һәм аларда яки алар астында урнашкан конструктив элементларны (юл полотносы, юл япмасы һәм моңа охшаш элементлар) һәм аның технологик өлеше булган юл корылмаларын, саклагыч юл корылмаларын, ясалма юл корылмаларын, житештерү объектлары, автомобиль юлларын төзекләндерү элементлары;

арборицидлар – чүпкә керә торган агач-куакларга каршы кулланыла торган химик матдәләр;

хужасыз транспорт чарасы - хужасы булмаган яки хужасы билгесез булган яки, әгәр законнарда башкасы каралмаган транспорт чарасы, милекче милек хокукыннан баш тарткан;

территорияне төзекләндерү - торақ пунктлар территорияләрен һәм мондый территорияләрдә урнашкан объектларны, шул исәптән гомуми файдаланудагы объектлар территорияләрен, жир участкаларын, биналарны, төзелмәләрен, корылмаларны, янәшә территорияләрен тоту буенча « Лебяжье авыл жирлеген»

муниципаль берәмлеге территориясендә гражданның яшәү шартларының уңайлылығын тәмин итүгә һәм арттыруга юнәлдерелгән чаралар комплексын гамәлгә ашыру эшчәнлегенә;

Сосновский балтырганы - зур үсүче үләнчел үсемлек, зонтиклар гаиләлегенә балтырган ыругы төре. Үсемлек озак вакыт төзәлми торган көчле пешерүләргә китереп чыгару сәләтенә ия;

ташланган транспорт чарасы - миләкче тарафыннан алты ай һәм аннан да күбрәк вакытка калдырылган транспорт чарасы, аңа башка затларның иреккә керү мөмкинлегенә булу (ишекләргә булмау, кузов пыяласы элементлары, кузовның башка элементлары, ябык булмаган ишекләр, ишекләргә ябып булмавы һ. б.), шулай ук билгеләнгән максат буенча куллану мөмкинлегенә булмау билгеләренә ия (чыгартылган тәгәрмәчләр, тәгәрмәчләргә, башка конструктив детальләргә яки башкалар булмасы), һәм шул ук вакытта гомуми файдаланудагы урыннарында (йорт яны территорияләрендә), транспорт чараларын саклау өчен билгеләнмәгән, жәяүлеләр үтүенә, территориягә жыештыру, махсус транспорт һәм чүп жыю машиналарының подъездларга һәм чүп контейнерларына баруына комачаулаучы һәм (яки) әлегә Кагыйдәләргә таләпләргә бозып урнаштырылган;

бункер - зур габаритлы калдыкларны жыю өчен билгеләнгән чүп жыю урыны;

вертикаль яшелләндрү - аларда стационар һәм мобил яшеллекләр урнаштыру өчен биналарның һәм корымаларның фасад өслеген, шул исәптән балконнарны, лоджияләргә, галереяларны, терәк стеналарны һ. б. куллану;

квартал эчендәге (жирле) үтү юлы - магистраль урамнан торак йортлар төркемнәренә һәм кварталның башка урыннарына транспорт һәм жәяүлеләр хәрәкәте өчен билгеләнгән автомобиль юлы;

су саклау зонасы - диңгезләргә, елгаларның, инешләргә, каналларның, күлләргә, сусаклагычларның яр сызыгына (су объектын чикләргә) тоташкан территория, анда күрсәтелгән су объектарының пычрануын, чүпләнүен, суларның ләмләнүен һәм аларның суларының киметүен булдырмау, шулай ук су биологик ресурстарының һәм хайваннар һәм үсемлекләр дөньясының яшәү тирәлеген саклау максатларында хужалык һәм башка эшчәнлеккә гамәлгә ашыруның махсус режимы билгеләнә.

Елгаларның яки инешләргә су саклау зонасының киңлегенә аларның чыганагынан елгалар яки инешләр өчен озынлыгы белән билгеләнә:

1) ун километрга кадәр-илле метр зурлыкта;

2) уннан илле километрга кадәр -йөз метр зурлыкта;

3) илле километр һәм аннан озын- ике йөз метрдан артык;

4) ун километрдан азрак озынлыктагы елга һәм инеш өчен, чишмә башынан тамагына кадәр су саклау зонасы яр буе саклау полосасы белән туры килә. Елга, инеш чыганагы өчен су саклау зонасының радиусы илле метр күләмдә билгеләнә;

5) күлнең су саклау зонасының киңлегенә, сусаклагыч, сазлык эчендә урнашкан күлдән тыш, яки күл, 0,5 квадрат километрдан азрак акваториягә сусаклагыч өчен, илле метр күләмдә билгеләнә».

төзеклэндерүне торгызу - юлларның, тротуарның бөтен киңлегенә ясалма өслекне сыйфатлы торгызуны, бордюр ташын кире урнаштыруны, туфракның ундырышлы катламын торгызуны, газон үләннәрен чәчү һәм бозылган яшел үсентеләр урынына утырту өчен газоннарны ремонтлау, реклама конструкцияләрен һәм төзеклэндерүнең башка элементларын торгызуны үз эченә алган эшләр комплексы;

газон - махсус сайлап алынган үләннәр орлыклары чәчү белән барлыкка китерелгән үлән япмасы, ул утыртылганнар, парк корылмалары өчен фон һәм ландшафт композициясенен мөстәкыйль элементы булып тора;

гербицидлар - үсемлекләргә юк итү өчен кулланыла торган химик матдәләр;

территория - « Лебяжье авыл жирлегенә» муниципаль берәмлеге территориясе чикләре чикләрендә;

кунаклар тукталу урыны - торақ зоналарына килүчеләргә иң яхшы автомобильләрен парковкага өчен билгеләнгән ачык мәйданчык;

йорт тирәсе корылмалары - жир участогында урнашкан вакытлыча ярдәмче корылмалар (базлар, күгәрчен читлекләре, сарайлар һәм ш. о.);

йорт территориясы - бер яки берничә күп фатирлы йортларга яқын һәм анда яшәүче кешеләргә яки жәмәгәт биналарының гомуми файдалануында булган һәм аларның эшчәнлеген тәмин итүче формалаштырылган территория. Күп фатирлы йортларның ишегалды территориясендә балалар мәйданчыклары, ял итү урыннары, кер киптерү, автомобильләр парковкасы, яшел үсентеләр һәм башка жәмәгәт файдалану объектлары урнашкан;

балалар мәйданчыгы - жир участогы, аның өслегендә балалар уеннары өчен билгеләнгән объектлар (таулар, карусельләр, даганнар, комлыклар һәм (яки) башка шундый объектлар) урнашкан;

йорт хайваннары - хайваннар (тоту тыелган хайваннар исемлегенә кертелгән хайваннардан тыш), алар хужалары - физик зат карамагында, аның вакытлыча яки даими күзәтүе астында һәм торучы, аларны карап тоту урыны зоопарклар, зоосадылар, цирклар, зоотеатрлар, дельфинарийлар, океанариумнар түгел;

өй биләмәсе - йорт ишегалды корылмалары белән шәхси торақ йорт һәм әлеге йорт урнашкан жир участогы;

өй билгеләре - аншлаг (урам, мәйдан, проспект атамасы күрсәткече), номерлы билге (йорт һәм корпус номеры күрсәткече), подъезд һәм фатир номеры күрсәткече, инвалидлар үтә алуын күрсәтүче, объектның халыкара символы, флаг куйгычлар, истәлек такталары, полигометрия билгесе, янғын гидранты күрсәткече, жир асты геодезия билгеләре күрсәткече, магистраль камералары һәм суүткәргеч челтәре коелары күрсәткечләре, канализация күрсәткече, жир асты газүткәргеч корылмалары күрсәткече;

сыек көнкүреш калдыклары - халыкның тормыш эшчәнлегенә нәтижәсендә барлыкка килгән һәм үзәкләштерелгән су агызу системасына тоташтырылмаган (технологик яктан тоташтырылмаган) һәм агынты суларны кабул итү һәм туплау өчен билгеләнгән корылмаларга һәм жайланмаларга ташланган хужалык-көнкүреш агынты сулары;

бина- капитал төзелеш объекты, ул бердәм күләмле төзелеш системасыннан гыйбарәт (төзелешкә бер рәхсәт нигезендә төзелгән), ул автоном рәвештә яши, реконструкцияләнгән һәм файдаланыла ала;

яшел үсентеләр - билгеле бер территориядә агач-куак һәм үлән үсемлекләре җыелмасы;

жир кишәрлеге - Жир өслегенең чикләре федераль законнарға ярашлы рәвештә билгеләнгән өлеше;

жир эшләре - жирне казу, салу, территориянең камилләштерелгән яки туфрак белән капланган япмасын бозу яки юлларны һәм тротуарларны камилләштерелгән каплау җайланмасы белән каплау белән бәйлә эшләр;

эшләр башкару зонасы - төзелеш, инженерлык коммуникацияләре салу, капитал һәм башка ремонт эшләре рәхсәт ителгән әйләндереп алынган территория. Эшләрнең теләсә нинди төрләрен (авария эшләреннән тыш) үткәрү, жиһазларны, материалларны, калдыкларны, техник инвентарьны тиешле коймалардан тыш җыю тыела;

инженерлык коммуникацияләре - инженер-техник тәэмин итү челтәрләре: суүткәргеч, канализация, жылыту, торба үткәргечләр, электр тапшыру линияләре, элемент һәм Алексеевск ш.т.б. территориясендә булган яки салына торган башка инженерлык корылмалары;

контейнер - зур габаритлы калдыклардан тыш, каты коммуналь калдыкларны җыю өчен билгеләнгән чүп җыю урыны;

контейнер мәйданчыгы - тирә-яктагы мохитне саклау өлкәсендә Россия Федерациясе законнары һәм халыкның санитар-эпидемиологик иминлеген тәэмин итү өлкәсендә Россия Федерациясе законнары таләпләренә туры китереп төзелгән һәм контейнерлар һәм бункерлар урнаштыру өчен билгеләнгән каты коммуналь калдыклар туплау урыны (мәйданчыгы);

компенсацион яшелләндерү - бетерелгән яки бозылганнар урынына яшел үсентеләр үрчәтү;

түбә яшелләндерүе - биналарның һәм корылмаларның түбәләрен архитектура-ландшафт объектлары (газоннар, чәчәк бакчалары, бакчалар, агачлар һәм куаклар белән мәйданчыклар һ. б.) булдыру өчен куллану;

яңгыр канализациясе (ливневка) - өске (яңгыр, кар), су юу һәм дренаж суларын транспортировкалау өчен билгеләнгән технологик яктан бәйлә инженерлык корылмалары (улаклар, яңгыр сулары агу юллары, лотоклар һәм торбалар) комплексы;

кече архитектура формалары (алга таба – КАФ)- монументаль - декоратив бизәү элементлары, мобиль һәм вертикаль яшелләндерү җайланмалары (беседкалар, аркалар, бакча-парк скульптурасы, вазоннар, чәчәк түтәлләре, шпалерлар), су җайланмалары (фонтаннар, бюветлар, декоратив сулыклар), муниципаль жиһазлар (жәмәгать урыннары, рекреацияләр һәм ишегаллары территориясендә урнашкан ял итү өчен эскәмияләр, сезонлы кафелардагы мәйданчыкларда өстәл уеннары өчен өстәлләр, эскәмияләр ; бакча һәм урам жиһазлары), коммуналь-көнкүреш һәм техник жиһазлар (көнкүреш чүп-

чарларын жыю өчен контейнерлар, урналар, почта тартмалары, инженерлык жиһазлары элементлары), күзәтү люклары һ. б.;

чүп өеме - контейнер майданчыгында яки теләсә кайсы башка территориядә үз белдеге белән ташлау нәтижәсендә барлыкка килгән каты көнкүреш калдыклары һәм эре габаритлы чүп-чар тупланмасы, 1 куб. м. дан артмаган күләмдә;

тышкы яктырту - көннең карангы вакытында юлларны, урамнарны, майданнарны, паркларны, скверларны, ишегалларын һәм жәяүлеләр юлларын яктырту өчен билгеләнгән элементлар жыелмасы;

санкцияләnmәгән чүп ташлау урыны - юридик яки физик затлар эшчәнлеге процессында барлыкка килгән каты көнкүреш, эре габаритлы, төзелеш калдыкларын, башка чүп-чарны үз белдеге белән (рөхсәтсез) ташлау (урынлаштыру) яки жыю;

стационар булмаган сәүдә объекты - инженер-техник тәмин итү челтәрләренә тоташтыру (технологик тоташтыру) булу-булмавына карамастан, жир участогы белән ныклы бәйләnmәгән вакытлыча корылма яки вакытлыча конструкция булып торган сәүдә объекты, шул исәптән күчмә корылма;

тышкы яктырту объектлары (чаралары) (яктырту жиһазлары) - урамнарда, скверларда, паркларда, мондый яктырту өчен махсус билгеләнгән терәкләрдә, стеналарда, биналар һәм корылмалар япмаларында, биналарның, корылмаларның һәм корылмаларның металл, тимер-бетон һәм башка конструкцияләрендә һәм жәмәгать файдалануындагы башка урыннарда урнаштырыла торган тышкы яктырту приборлары (яктырткычлар, прожекторлар);

төзекләндерү объектлары - жир участоклары өслегенә ясалма япмалары (асфальт-бетон, бетон япма һ. б.), ижтимагый-эшлекле, торак һәм рекреацион зоналарда биналар һәм корылмалар белән биләnmәгән жир участоклары өслегенә башка өлешләре, шул исәптән майданнар, урамнар, юллар, күчешләр, велосипед юллары, ишегалды эчендәге киңлекләр, балалар, спорт һәм спорт-уен майданчыклары, хужалык майданчыклары; жирле әһәмияттәге автомобиль юллары; аеруча саклана торган табигый объектлар һәм тарихи-мәдәни әһәмияттәге жирләр территориясен төзекләндерү элементы буларак карала, шулай ук зиратлар; яшел утыртмалар (агачлар, куаклар, газон һ. б.); тышкы яктырту һәм архитектура-сәнгать яктырту жайланмалары; коймалар, әйләндергән коймалар, капкалар; балалар, спорт һәм спорт-уен майданчыклары жиһазлары объектлары; бәйрәм ландшафты һәм башка бизәлеш әйберләре; территорияне санитар тоту өчен билгеләнгән урыннар, жиһазлар һәм корылмалар, шул исәптән жиһазлар һәм чүп-чар, житештерү һәм куллану калдыкларын жыю һәм чыгару өчен корылмалар; житештерү зоналары һәм аерым житештерү объектлары территорияләрен, инженерлык инфраструктурасы зоналарын, махсус билгеләнештәге зоналарны, шулай ук тиешле санитар-саклау зоналарын төзекләндерү объектлары буларак карала; аерым торак йортларның, житештерү һәм инженерлык корылмаларының фасад өлешенә тышкы күренеше; хокук субъектларының гамәлләре законнарда

билгелэнгэн төзеклэндерү кагыйдэләре һәм нормалары белән көйләнә торган башка объектлар;

биналарны, корылмаларны, корылмаларны төзү, ремонтлау һәм реконструкцияләү, яшеллэндерү буенча чаралар, инженерлык коммуникацияләрен салу, үзгәртеп кору һәм ремонтлау белән бәйле жир эшләре, стационар булмаган объектларны, ясалма төзеклэндерү объектларын урнаштыру, юллар төзү һәм ремонтлау буенча мәжбүри таләпләр - дәүләт һәм муниципаль стандартлар нигезендә « Лебяжье авыл жирлегә» муниципаль берәмлеге территориясенең иминлеген тәэмин итү, санитария нормаларын үтәү һәм эстетик торышын яклау чаралары комплексын үтәү буенча билгелэнгән тәртиптә рәсмиләштерелгән рөхсәт һәм проект документациясе, махсулаштырылган оешмалар белән шартнамәләр булу;

яшеллэндерү - территорияне төзеклэндерү һәм ландшафт оештыру элементы, ул үсемлек компонентларын актив кулланып шәһәр мохитен формалаштыруны тәэмин итә, шулай ук инженерлык эзерлегенең төрле төрләре буенча эшләр башкару (вертикаль планлаштыру, террасалау, кронировкалау һ. б.) һәм яшеллэндерелгән территорияләргә агачлар, шул исәптән эре үлчәмле, куаклар утырту, үләнле газоннар булдыру юлы белән төзеклэндерү белән бәйле комплекслы процесс, чәчәк түтәлләре, альпинарийлар һәм рокарийлар, махсус бакчалар төзү һ. б.;

яшеллэндерелгән территория - табигый чыганаклы үсемлекләр, ясалма рәвештә төзелгән бакча-парк комплекслары, бульварлар, скверлар, газоннар, чәчәк бакчалары, аз төзелгән торақ ижтимагый, эшлекле, коммуналь, житештерү билгеләнешендәге территория, аның чикләрендә 70 проценттан да ким булмаган өслеге үсемлекләр белән капланган;

гомуми файдаланудагы яшеллэндерелгән территорияләр - төрле ял итү формалары өчен билгелэнгән яшеллэндерелгән территория (урман парклары, парклар, бакчалар, скверлар, бульварлар, шәһәр урманнары);

чиклэнгән файдаланудагы яшеллэндерелгән территорияләр - дөвалау, балалар уку һәм фәнни учреждениеләре, сәнәгать предприятиеләре, спорт комплекслары, торақ кварталларның яшеллэндерелгән территориясе;

махсус билгеләнештәге яшеллэндерелгән территорияләр - санитар зоналар, су саклау зоналары, зиратларны яшеллэндерү, үсентеләр питомниклары;

ордер - жир һәм төзелеш эшләрен башкару хокукын бирүче документ;

аеруча саклана торган табигый территорияләр - жирле үзидарә органнары карарлары белән тулысынча яки өлешчә хужалык файдалануыннан алынган һәм алар өчен махсус саклау режимы билгелэнгән табигать саклау, фәнни, мәдәни, эстетик, рекреацион һәм сәламәтлэндерү әһәмиятенә ия булган табигый комплекслар һәм объектлар урнашкан жир, су өслеге һәм алар өстеннән һава килгәге участкалары;

жәмәгать транспортын көтү тукталышы - жәмәгать транспорты тукталыш зонасы, пассажирларны утырту һәм төшерү һәм жәмәгать транспорты пассажирларын көтү зонасы булган махсус жиһазландырылган майданчык;

пандус - халыкның аз хәрәкәтләнүче төркемнәре өчен төрле объектларның булуын тәэмин итү өчен түбән авыш майданчык;

парковка (парковкалау урыны) - махсус билгеләнгән һәм кирәк булганда төзекләндерелгән һәм жиһазландырылган, шул исәптән автомобиль юлының бер өлеше һәм (яисә) машина юлының һәм (яисә) тротуарга, юл кыры, эстакада яисә күпергә терәлеп торучы йә эстакада яны яисә жир асты киңлекләренен, майданнарның һәм урам-юл челтәренен башка объектларының бер өлеше булып торучы һәм транспорт чараларын түләүле нигездә оешкан рәвештә урнаштыру өчен билгеләнгән яисә автомобиль юлының милекчәсе яисә башка хужасы, жир кишәргә милекчәсе карары буенча түләү алмыйча гына билгеләнгән урыннар;

бина фасадларының колористик чишелеше паспорты (фасадларның төсле чишелеше)- бердәм архитектура һәм төс чишелешен билгеләүче һәм аерым торган бина фасадының тышкы бизәлешенә таләпләр билгеләүче килешенгән һәм билгеләнгән тәртиптә расланган документ;

жәяүле зоналары - муниципаль берәмлек территориясендәге халык йөрү һәм мәдәни-көнкүреш максатларында, транзит хәрәкәт итү максатларында хәрәкәт итә торган һәм билгеле бер характеристикаларга ия булган участоклар: тиз йөрешле урамнан тыш һәм жир өсте жәмәгать транспорты тукталышлары булу, хезмәт күрсәтү объектларының, тарих һәм мәдәният һәйкәлләренен, рекреацияләренен югары концентрациясе, жәяүлеләр агымнарының югары суммар тыгызлыгы. Жәяүлеләр зоналары эспланадаларда, жәяүлеләр урамнарында, торак пункт майданнарының жәяүлеләр өлешләрендә формалаша ала;

жәяүле коммуникацияләре - шәһәр территориясендә жәяүлеләр элементсен һәм хәрәкәтен тәэмин итүче тротуарлар, аллеялар, юллар, сукмаklar. Жәяүлеләр коммуникацияләре муниципаль берәмлек территориясендә жәяүлеләр элементләрен һәм хәрәкәтләрен тәэмин итә. Торак пункт территориясендә жәяүлеләр коммуникацияләрен урнаштырганда транспорт коммуникацияләре белән киселешләренен минималь санын, жәяүлеләр коммуникацияләре системасының өзлексезлеген, кешеләренен, шул исәптән инвалидларның һәм халыкның аз хәрәкәтләнүче төркемнәренен куркынычсыз, киртәсез һәм уңайлы хәрәкәт итү мөмкинлеген тәэмин итәргә кирәк;

автотукталыш майданы – башлыча жиңел автомобильләрен һәм башка мототранспорт чараларын (мотоциклар, мотороллерлар, мотоколяскалар, мопедлар, скутерлар) саклау өчен билгеләнгән махсус ачык майданчык;

хайваннарны йөртү һәм өйрәтү өчен майданчык - йорт хайваннарын йөртү һәм өйрәтү өчен билгеләнгән территориянең аерымланган участогы;

яшел үсентеләргә зыян салу - жир өстендәге һәм тамыр системасындагы механик, химик һәм башка зыян, үсешне туктатмый, шул исәптән яшеллекләренен яки туфракны зарарлы яки пычратучы матдәләр белән пычратуга китерә;

су басу - елгаларда, сусаклагычларда су арту, юл участогы суын, транспорт тоннельләрен су басу, атмосфера явым-төшемнәре төшү, кар яву, юлларның,

тротуарларның асфальт-бетон өслеген сыйфатсыз түшәү, инженерлык системаларыннан һәм коммуникацияләреннән су агып төшү яки агып китү, жәяүлеләр, автотранспорт, пассажир транспорты хәрәкәтенә комачаулаучы су жыю жайланмалары һәм жир өсте су полосы корылмаларына хезмәт күрсәтү кагыйдәләрен бозуга бәйлә грунт сулары дәрәжәсен күтәрү. 2 кв.м дан артык мәйданлы, 3 см дан да артыграк тирәнлеккә су жәелгән территория су баскан дип санала;

йорт яны территориясы - шәхси йорт яки күп фатирлы йорт белән турыдан-туры тоташкан территория, технологик һәм функциональ яктан алар белән бәйлә;

якын урнашкан территория - мондый жир участогы барлыкка килгән очракта бинага, төзелешкә, корылмага, жир участогына тоташкан һәм чикләре Россия Федерациясе субъекты законында билгеләнгән тәртипкә ярашлы рәвештә муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләре белән билгеләнгән гомуми файдалану территориясе;

продуктив хайваннар һәм кошлар - ул хайваннар һәм кошлар, сөт, йон, йомырка һәм башка продуктлар алу өчен кат-кат яки гел кулланыла;

төзекләндерү проекты - текст һәм график формада материаллар булган һәм территорияне һәм башка төзекләндерү объектларын төзекләндерү буенча проект карарларын (шул исәптән төсле) билгеләүче документация;

тышкы мәгълүмат чараларын урнаштыру проекты (паспорт)- муниципаль хокукый акт белән расланган, төзекләндерү элементының тышкы кыяфәтен һәм урнашу урынын, ягъни тышкы мәгълүмат чараларын билгеләүче һәм аны идентификацияләү өчен кирәкле башка мәгълүматны үз эченә алган билгеләнгән формадагы документ;

территорияне санитар чистарту - билгеле бер территориядән каты көнкүреш һәм эре габаритлы калдыкларны жыю, чыгару һәм утильләштерү (зарарсызландыру);

авыл хужалыгы хайваннары - терлекчелек һәм башка авыл хужалыгы продукциясе житештерү өчен кулланыла торган хайваннар, терлекләр, кыйммәтле тиреле хайваннар, куяннар, бал кортлары һ. б.;

төзекләндерү объектын карап тоту - чисталыкны тәэмин итү, төзекләндерү объектларын, аларның аерым элементларын тиешле техник, физик, санитар һәм эстетик хәлдә тоту;

территорияне карап тоту - биналарның, корылмаларның, кече архитектура формаларының, коймаларның, төзелеш мәйданчыкларының, яшеллекләренң, жир асты инженерлык коммуникацияләренң һәм аларның конструктив элементларының, жир участогында урнашкан транспорт инфраструктурасы объектларының фасадларын вакытында ремонтлау һәм тоту белән бәйлә чаралар комплексы;

юлларны, квартал эчендәге юлларны һәм башка юл инфраструктурасын карап тоту - аларны тиешле тәртиптә һәм чисталыкта тоту һәм автомобильләренң һәм жәяүлеләренң юлларда, тротуарларда, юл кырыенда,

квартал эчендәге юлларда һәм юл хужалыгының башка элементларында тоткарлыксыз хәрәкәтен тәмин итү буенча чаралар комплексы ел дәвамында; **күзәтү һәм яңгыр кабул итү коеларын (яңгыр канализациясе), жир асты коммуникацияләре коеларын (корылмаларын) карап тоту-** гамәлдәге дәүләт һәм муниципаль стандартлар таләпләренә туры китереп, жир асты коеларының һәм төрле максатлы камераларның, яңгыр канализациясенә һәм жир асты инфраструктурасының башка элементларының эшчәнлеген, куркынычсызлыгын, тиешле хезмәтләр өчен уңайлылыгын һәм эстетик күренешен саклау буенча чаралар комплексы;

махсуслашкан машина туктау урыны - күчерелгән ташландык, хужасыз транспорт чараларын саклау өчен махсус жиһазландырылган һәм саклана торган майданчык;

махсус оешмалар - «Лебяжье авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге территориясен төзекләндерү өлкәсендә муниципаль контрактлар нигезендә махсус эшчәнлек алып баручы, шул исәптән транспорт чараларын махсуслаштырылган саклау урынына күчерүче төрле оештыру-хокукый формадагы юридик затлар;

транспорт чараларын урнаштыру өчен махсус урыннар - законнар нигезендә оештырылган автомобильләр тукталышлары, гаражлар, ремонт остаханәләре һәм башка биналар, техниканы саклау (хезмәт күрсәтү) өчен билгеләнгән биналар; Россия Федерациясе Министрлар Советының - Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Юл хәрәкәте кагыйдәләре турында» 23.10.1993 ел, №1090 карары белән расланган Россия Федерациясе Юл хәрәкәте кагыйдәләре нигезендә билгеләнгән парковкалар (парковка урыннары);

спорт майданчыгы - жир участогы, аның өсләгендә физик культура һәм спорт белән шөгыльләнү өчен билгеләнгән объектлар (баскетбол щитлары, брусъялар, гимнастика диварлары, турниклар һәм (яки) башка шундый объектлар) урнашкан территория;

тышкы мәгълүмат чарасы - реклама булмаган тышкы мәгълүмат таратыла торган тотрыклы территориаль урнаштыруның техник жайланмасы;

стационар реклама конструкциясе - тотрыклы территориаль урнаштыруның техник жайланмасын кулланып, тышкы реклама таратыла;

реклама - теләсә нинди ысул белән, теләсә нинди формада һәм теләсә нинди чаралар кулланып таратылган, билгесез төркем кешеләренә юнәлдерелгән һәм реклама объектына игътибар жәлеп итүгә, аңа кызыксыну формалаштыруга яки саклауга һәм аны базарда алга этәрүгә юнәлдерелгән мәгълүмат;

тышкы мәгълүматны урнаштыру чарасы - "Кулланучылар хокукларын яклау турында" Федераль законның 9 статьясы (оешманың фирма исеме, аның урнашкан урыны (адресы) һәм аның эш режимы турында) нигезендә күрсәтелергә тиешле мәгълүматны кулланучыларга житкерү өчен оешма урнашкан урында һәм (яки) турыдан-туры товарны сату, биналарны мәгълүмати рәсмиләштерү максатларында биналарны күрсәтү максатларында билгеләнә торган территорияне төзекләндерү элементы, шулай ук закон

нигезендә яки эшлекле әйләнеш йоласы буенча урнаштыру мәжбүри һәм реклама белән бәйлә максатларны күздә тотмый;

төзелеш мәйданы - яңа (шул исәптән тәмамланмаган төзелеш объектлары) төзелеш урыны, шулай ук реконструкция, техник яңадан коралландыру һәм (яки) ремонтлау, булган күчәмсез милек объектларын демонтажлау, шулай ук корылмаларны төзү һәм (яки) монтажлау, ремонтлау, реконструкцияләү һәм (яки) техник яңадан коралландыру урыны;

тактиль каплам - өстәге катлам фактурасының сизелерлек үзгәрүе белән бәйлә каплам;

каты көнкүреш калдыклары - физик затлар куллану процессында торак урыннарда барлыкка килгән калдыklar, шулай ук шәхси һәм көнкүреш ихтыяжларын канәгатьләндерү максатларында физик затлар тарафыннан торак урыннарда куллану процессында куллану үзлекләрен югалткан товарлар. Каты коммуналь калдыкларга шулай ук юридик затлар, шәхси эшмәкәрләр эшчәнлеге процессында барлыкка килгән һәм составы буенча физик затлар куллану процессында торак биналарда барлыкка килгән калдыкларга охшаш калдыклар керә;

гомуми кулланыш территорияләре - чикләnmәгән төркем кеше файдаланган территорияләр (шул исәптән мәйданнар, урамнар, юллар, яр буйлары, гомуми файдаланудагы су объектларының яр буйлары, скверлар, бульварлар);

транспорт чарасы - кешеләрне, йөкләрне яки анда урнаштырылган жиһазларны (шул исәптән прицепларны, ярымприцепларны һәм транспорт чарасы составында хәрәкәт итү өчен кирәкле башка жайланмаларны) юллар буенча ташу өчен билгеләнгән жайланма;

территорияны жыештыру - житештерү һәм куллану калдыкларын, башка чүп-чарны, карны махсус билгеләнгән урыннарда жыю, чыгару белән бәйлә эшчәнлек төре, шулай ук халыкның экологик һәм санитар-эпидемиологик иминлеген тәмин итүгә һәм әйләнә-тирә мохитне саклауга юнәлдерелгән башка чаралар;

күрсәткечләр: - урам исемнәре, йорт номерлары, подъездлар һәм фатирлар күрсәткечләре, янғын гидранты күрсәткечләре, туфрақ геодезия билгеләре, магистраль камералары һәм суүткәргеч челтәре коелары, шәһәр канализациясе, жир асты газүткәргече корылмалары, полигонометрия билгесе, бина фасадында урнаштырыла торган инвалидлар өчен объектка керү мөмкинлеге;

- жирлек турында гомумиләштерелгән мәгълүматны, туризм өлкәсендәге объектларның, мәгариф объектларының, дүләт һәм муниципаль учреждениеләрнең аерым торган стелалар рәвешендә урнаштырылган урнашуын үз эченә алган күрсәткечләр;

вәкаләтле органнар - үз компетенциясе чикләрендә шәһәр территориясен төзекләндерүне оештыруны, координацияләүне һәм контрольдә тотуны гамәлгә ашыручы « Лебяжье авыл жирлегә » муниципаль берәмлегенең жирле үзидарә функциональ һәм территориаль органнары;

урна - чүп жыю өчен хезмэт итүче 0,2 дән 0,5 куб метрга кадәр күләмөндөгө махсус сыйдырышылык (чиләкләр, тартмалар һәм башка шундый ук сыйдырышылыктардан тыш);

фасад - бинаның тышкы ягы (төп, ян, ишегалды). Бинаның төп фасады иң зур күрү зонасына ия, кагыйдә буларак, үзәк һәм/яки башка мәгънәле урамнар ягыннан кабул итүгә юнәлдерелгән;

фриз - фасадның яки козырьканың горизонталь полоса рәвешендәге декоратив рам элементы;

фронтон - бина фасадының түбә дәрәжәсеннән югарырак торган соңгы өлеше, соңгы кат тәрәзәләренең өске билгесеннән яки фасадның өске билгесенә кадәр үлчәнә;

хужалык мәйданнары- йорт яны территориясендә керләргә килтерү, келәмнәргә һәм өй эйберләргә чистарту, чүп жыю урыннары өчен махсус жиһазландырылган хужалык билгеләнешендәге мәйданчыктар;

төзекләндерү элементлары - декоратив, техник, планлаштыру, конструктив җайланмалар, яшелләндерү элементлары, төрле жиһазлар һәм бизәкләр, шул исәптән бина фасадлары, корылмалар, төзелмәләр, кече архитектура формалары, капитал булмаган стационар булмаган корылмалар һәм биналар, мәгълүмат щитлары һәм территорияне төзекләндерүнең состав өлешләре буларак кулланыла торган күрсәткечләр.;

төзекләндерү объектлары элементлары - төзекләндерү объектларының конструктив һәм функциональ компонентлары, аларның тышкы кыяфәтен билгеләүче, төзекләндерү объектларын визуаль кабул итүне, шулай ук төзекләндерү объектларын аларның функциональ билгеләнеше буенча куллануны (эксплуатацияләүне) тәмин итүче;

яшелләндерү элементлары - скверлар, парклар, сәнәгать һәм торак төзелешләрендә, ижтимагый-административ үзәкләрдә, шулай ук урамнарда һәм магистральләрдә, шулай ук яшелләндерү өчен билгеләнгән территорияләрдә төрле биналар алдындагы яшелләндерелгән участоклар;

өслекләр кушылу элементлары - төрле борт ташлары, пандуслар, басмалар, баскычлар.

Бүлек 3. Территорияләргә төзекләндерүгә, карап тотуны оештыруга һәм җыештыруга гомуми таләпләр

Статья 8

1. «Алексеевск шәһәр җирлеген» муниципаль берәмлегенң бөтен территориясә һәм анда урнашкан барлык биналар (шул исәптән торак йортлар) һәм корылмалар (алга таба - биналар, корылмалар) төзекләндерелгә, карап тотылырга һәм җыештырылырга тиеш.

2. Гомуми файдаланудагы территорияләргә, шул исәптән мәйданнар, урамнар, юллар, җирле әһәмияттәге автомобиль юллары, яр буйлары, скверлар, пляжлар, башка объектлар биләгән җир кишәрлекләргә карап тотуны һәм җыештыруны үз вәкаләтләргә чикләрендә вәкаләтле органнар оештыра.

3. Физик һәм юридик затлар, аларның оештыру-хокукый формаларына бәйсез рәвештә, үзләренә милек хокукында, башка әйберләтә яисә мәжбүри хокукларда (алга таба - жир кишәрлекләренә хокук ияләре) караган жир кишәрлеген, шулай ук биналарны, корылмаларны гамәлдәге законнарда һәм әлеге Кагыйдәләрдә каралган күләмдә, мөстәкыйль рәвештә яисә махсулаштырылган оешмаларны жәлеп итеп, үз хисапларына жыештыралар. Башка территорияләренә жыештыру һәм карап тоту жирле үзидарә органы тарафыннан башкарыла.

4. Оешмалар, предприятиеләр, учреждениеләр, арендаторлар арасында территорияләренә жыештыру чикләрен билгеләү пропорциональ рәвештә тигез өлешләрдә башкарыла.

-әгәр бина, корылма милек хокукында яки башка әйберләр яки мәжбүри хокук белән берничә кешегә карый икән, жыештырылырга тиешле территория милек хокукындагы яки күчәмсез милек объектына башка хокукның өлешенә пропорциональ рәвештә билгеләнә;

- жир участогы территориясендә төрле затларга караган берничә бина, корылма булса, территорияне тоту һәм жыештыру чикләре яклар килешүе белән билгеләнә ала. Килешү булмаганда, жыештырылырга тиешле территория барлык милекчеләр яки биналарның, корылмаларның башка хужалары (кулланучылары) арасында тигез өлешләрдә билгеләнә;

- физик яки юридик зат карамагында булган жир участогы билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән очракта, хужалыкта булган жир участогының чынлыкта барлыкка килгән чиге буенча территория жыештырылырга тиеш;

-әгәр бина, корылма милек хокукында яки башка әйберләр яки мәжбүри хокук белән берничә кешегә карый икән, фасадны карап тоту якларның килешүе белән билгеләнә ала;

- килешү булмаганда фасадны карап тоту милек хокукындагы өлешенә яки күчәмсез милек объектына башка хокукка пропорциональ рәвештә башкарыла.

5. Муниципаль берәмлек территориясендә үз эшчәнлекләрен алып баручы гражданныр (шәхси торак йортларның милекчеләре яки яллаучылары), юридик затлар һәм шәхси эшмәкәрләр, жыю буенча эшчәнлеккә лицензияләре булган махсулаштырылган оешмалар белән төзелгән килешүләр нигезендә каты коммуналь калдыклар, сыек көнкүреш калдыклары, биологик калдыклар, медицина калдыклары, эре габаритлы һәм төзелеш чүп-чарларын чыгаруны, транспортлауны, куллануны, зарарсызландыруны, калдыкларны урнаштыруны оештыралар.

6. Физик затлар, шәхси эшмәкәрләр һәм юридик затлар: милекчеләр, жирдән файдаланучылар, жир кишәрлекләрен һәм территорияләренә арендаучылар әлеге жир кишәрлекләрендә һәм территорияләрендә үсемлекчелек калдыкларын һәм башка калдыкларны яндыруга, шулай ук кар урнаштыруга һәм жыюга ,3 метрдан артык биеклектә буртовкалауга юл куймаска тиеш.

7. Физик затлар, шәхси эшмәкәрләр һәм юридик затлар: милекчеләр, жирдән файдаланучылар, жир кишәрлекләрен һәм территорияләренә арендаучылар, Сосновский балтырганының, аларга караган жир кишәрлекләрендә (шул

исәптән биналарның коймалары һәм фасадлары һәм кораллары буйлап) үсентеләрдән торган яшь агачларның үсүенә юл куймаска тиешләр территорияләрендә, муниципаль берәмлек территориясендә таралуны булдырмау максатыннан.

8. Контейнерларны һәм бункерларны тутыру һәм артык йөкләү, шулай ук аларга икенчел чимал булган калдыкларны, ягулык-майлау материалларын, майлы чүпрәкләрне, авторезина, газ разрядлы һәм люминесцент лампаларны ташлау тыела. Күрсәтелгән калдыклар махсус бу максатлар өчен бүлөп бирелгән савытларда һәм биналарда сакланырга һәм калдыкларны жыю, куллану, транспортлау, зарарсызландыру, урнаштыру буенча эшчәнлеккә лицензияләре булган махсус предприятиеләргә чыгарылырга тиеш

9. Күпфатирлы йортларның йорт яны территорияләрен карап тоту һәм жыештыру күпфатирлы йортлар белән идарә итү ысулларының берсенә туры китереп башкарыла: торак милекчеләре ширкәте яисә торак кооперативы яисә башка махсулаштырылган кулланучылар кооперативы, идарәче оешма, күпфатирлы йортта гомуми милекне карап тоту һәм ремонтлау буенча эшләр башкаручы затлар - турыдан - туры күпфатирлы йорт белән идарә иткәндә әлегә йорттагы йорт хужалары тарафыннан (алга таба идарәче оешмалар).

10. Шәхси торак йортларның территорияләрен карап тоту һәм жыештыру мондый йортларның хужалары (яллаучылары) тарафыннан башкарыла.

11. Яшелләндерү һәм төзекләндерү элементларын саклау һәм карауны башкаралар:

1) бирелгән жир участогы чикләрендә- жир участогы милекчеләре яки башка хокук ияләре;

2) гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр чикләрендә- тәэмин итүчене (подрядчыны, башкаручыны) билгеләү нәтижәләре буенча әлегә эшләрне башкаруга муниципаль контракт төзегән вәкаләтле орган йә оешма;

3) чикләнгән файдаланудагы (предприятие, оешма, учреждение) һәм махсус билгеләнештәге (санитар зоналар, су саклау зоналары, зиратлар, питомниклар) яшелләндерелгән территорияләр чикләрендә -әлегә объектларның хужалары;

4) йорт яны территорияләре чикләрендә- күп фатирлы йортларда торак биналар хужалары яки идарәче оешмалар;

5) жир өсте коммуникацияләренәң саклау зоналарында, шул исәптән электр челтәрләрендә, яктырту челтәрләрендә, радиолинияләрдә- күрсәтелгән коммуникацияләренәң хужалары;

6) жир асты коммуникацияләренәң саклау зоналарында (әгәр урнаштыру рөхсәт ителгән булса)- күрсәтелгән коммуникацияләренәң хужалары.

12. Урамнардан һәм юллардан жир асты һәм жир өстендәге суларны читкә алып китү өчен билгеләнгән кюветларны, торбаларны, дренаж корылмаларын жыештыру һәм чистарту, яңгыр канализациясе коллекторларын һәм яңгыр кабул итү коеларын чистарту аларны эксплуатацияләүне гамәлгә ашыручы оешмалар тарафыннан башкарыла.

13. Жәмәгать бәдрәфләрен урнаштыру һәм тоту тәртибе гамәлдәге законнарға, санитар кагыйдәләргә һәм нормаларға ярашлы рәвештә билгеләнә.

14. Туалетларның санитар һәм техник торышы өчен аларның милекчеләре, хужалары, арендаторлары яки алар хезмэт күрсәтүендә булган махсус оешмалар җаваплы.

15. Төзекләндерү буенча эшләрнең вакытлычалыгы объектларның тиешле санитар һәм техник торышын тәмин итүне исәпкә алып, эшләр заказчысы тарафыннан билгеләнә.

16. Жирлек территориясен карап тоту һәм җыештыру чикләре физик һәм юридик затлар тарафыннан бирелгән жир участогы чикләренә туры китереп билгеләнә (жир участогы билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән очракта, чынлыкта булган жир участогы чиге буенча).

17. Вәкаләтле орган билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә торак пункт территориясен, шул исәптән гомуми файдаланудагы территорияләрне карап тоту һәм җыештыру буенча эшләрнең үтәлешен контрольдә тоту.

Статья 9

1. Җаваплы затлар территорияләрне, шул исәптән янәшәдәге территорияләрне дә җыештыралар (янәшәдәге территорияләрне җыештыру (төзекләндерү) турында килешүләр нигезендә)):

1) бинаның, корылманың, койманың, төзелеш мәйданчыгының, сәүдә объектларының һәм башка объектларның бөтен территориясе буенча озынлыгы буенча;

2) киңлеге буенча -урамның йөрү өлешендәге бордюр полосасына кадәр.

2. Периметр буенча янәшәдәге территориянең зурлыгы:

1) капитал булмаган корылмалар, коймалар, остаханәләр, киосклар (кибетләр) һәм жир асты җәяүлеләр үтүләре 10 м;

2) реклама конструкцияләре аерым участоклар чикләрендә, шулай ук реклама конструкцияләре тирәсендә өзелгән һәм таралган плакатлардан, баннерлардан һ. б.;

3) сыек һәм газ сыман ягулык белән ягулык салу станцияләре, автомобиль юу постлары, транспорт чараларына техник хезмэт күрсәтү станцияләре (автосервис, шиномонтаж һ. б.), кибетләр, офислар, халыкка хезмэт күрсәтү һәм хезмэт күрсәтү объектлары, супермаркетлар, сәүдә йортлары, универсамлар, административ биналар, учреждениеләр, сәүдә-сатып алу базалары 50 м;

4) төзелеш мәйданчыклары 50 м;

5) контейнер мәйданчыклары (шул исәптән чүп җыю урыннары) 5м;

6) җитештерү, сәнәгать һәм башка максатлар өчен базалар һәм калган территорияләр 20м;

7) автомобиль юллары янында урнашкан бункер мәйданчыклары 20 м;

8) участок чикләреннән алып урамның йөрү өлешенә кадәр (объект юл буенда урнашкан очракта) 10 м радиуста гражданнарның бакчачылык, яшелчәчелек һәм дача коммерцияле булмаган берләшмәләренең янәшәдәге территориясе;

9) йорт хужалыгы алдындагы территория 5 метр ераклыкта яки урамның йөрү өлешенә кадәр (объект юл буенда урнашкан очракта);

күп фатирлы йорт территориясе алдындагы жир участогы төп фасад ягыннан 5 м радиуста яки урамның йөрү өлешенә кадәр (объект юл буенда урнашкан очракта).

3. Жаваплы затлар бурычлы:

1) территориядә урналар булуны тээмин итәргә, ә канализацияләнмәгән биналарда, корылмаларда һәм төзелмәләрдә сыек калдыклар өчен жыентыклар (выгреблар) жиһазландырырга (санитар таләпләргә ярашлы рәвештә жиһазландырырга);

2) контейнерларга һәм контейнер мәйданчыкларына ирекле керү мөмкинлеген тээмин итү;

3) ККК жыю өчен контейнерларны, урналарны аларны кирәгеннән артык тутыруны һәм муниципаль берәмлек территориясен пычратуны булдырмас өчен төзек хәлдә тотуны тээмин итәргә;

4) урналарны, контейнерларны һәм контейнер мәйданчыкларын, сыек калдыклар өчен жыентыкларны (выгребларны) вакытында чистартуны һәм дезинфекцияләүне тээмин итәргә;

5) житештерү һәм куллану калдыкларын чыгаруны оештыруны һәм аларны бетерү графигының үтәлешен контрольдә тотуны тээмин итү;

6) ККК вакытында чыгару;

7) контейнерларны һәм контейнер мәйданчыкларын вакытында буяу һәм юу;

8) чүп-чарны, яфрактарны, ботакларны, карны һәм кырыла торган бозларны вакытында жыюны, үләнне 10 см артык үсүгә юл куймастан, чабуны башкару.

Статья 10

1. Жаваплы затлар жыештыралар һәм тротуарларны тоту һәм жыештыру буенча чаралар комплексын гамәлгә ашыралар:

1) урамнар һәм юллар буйлап урнашкан яки юл өлешеннән газон белән аерылган һәм торақ һәм административ биналарның подъездларынан турыдан-туры чыгу юллары булмаган юл өлешен- жыештыру һәм тоту өчен жаваплы кешеләргә йөкләнә;

2) инженерлык корылмаларына якин һәм баскычлы керү урынлы- әлеге территорияләрне жыештыру өчен беркетелгән жаваплы затларга йөкләнә;

3) юл өлешеннән һәм юллардан газон белән аерылган һәм торақ йортларның, ишегалды территорияләренә, ишегалды һәм башка чыгу урыннарының подъездларынан, шулай ук йорт хужалыгы территориясендә урнашкан жәяүлеләр юлларынан турыдан - туры чыгулары булган йорт хужалыклары идарәсендә булган кешеләргә йөкләнә.

Статья 11

1. Жирле әһемияттәге автомобиль юлларын, тротуарларны карап тоту һәм жыештыру әлеге төр эшләренә башкаруга муниципаль контрактлар төзегән оешмалар тарафыннан тээмин итүче (подрядчы, башкаручы) билгеләмәсе нәтижеләре буенча башкарыла.

Статья 12

1. Яшеллекләрне зарарлау, күчереп утырту, кисү, яшеллекләрне кисү өчен рөхсәтсез, шулай ук бирелгән рөхсәт шартларын һәм срокларын үтәмәү яшеллекләрне рөхсәтсез зарарлау буларак таныла. Рөхсәтсез кисү өчен гаеплеләр җаваплылыкка тартыла һәм зыянны исәпләүнең гамәлдәге методикаларына ярашлы исәпләнгән зыянны түлиләр.
2. Үлән катламының биекlege 10 см дан артмаска тиеш.

Статья 13

1. Төзекләндерү, жыештыру һәм карап тоту буенча эшләрнең вакытлычалыгы объектларның тиешле санитар һәм техник торышын тәмин итүне исәпкә алып, эшләр заказчысы тарафыннан билгеләнә.

Статья 14

1. Вәкаләтле органнар «Лебяжье авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге территориясен, шул исәптән гомуми файдаланудагы территорияләрне, билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә карап тоту һәм жыештыру буенча эшләрнең үтәлешен контрольдә тоталар.

Бүлек 4. Биналарны, корылмаларны һәм алар урнашкан җир кишәрлекләрен карап тоту буенча гомуми таләпләр

Статья 15

1. Биналарны, корылмаларны һәм алар урнашкан җир участкаларын аларның милекчеләре яки башка хокук ияләре үзләре яки махсус оешмаларны үз акчалары хисабына җәлеп итү юлы белән карап тоталар.
2. Биналар, корылмалар һәм алар урнашкан җир участкаларын карап тоту үз эченә ала:
  - 1) биналарның, корылмаларның фасадларын карап тоту;
  - 2) җир кишәрлеген жыештыру, чабу һәм санитар-гигиеник чистарту;
  - 3) гражданныр, оешмалар һәм шәхси эшмәкәрләр эшчәнлеге нәтижәсендә барлыкка килгән җитештерү һәм куллану калдыкларын җыю һәм чыгару;
  - 4) җир кишәрлегендә урнашкан яшелләндерү һәм төзекләндерү элементларын карап тоту һәм карау;
  - 5) керү узелларының козырекларын кардан, боздан һәм боз сөңгеләреннән вакытында чистарту, бозны, карны һәм боз сөңгеләрен кәрнизләрдән, балконнардан һәм лоджияләрдән бетерү, агач ботакларын зыяннан саклау чараларын тәмин итү;
  - б) кышкы вакытта биналарның хужалары (арендаторлары) һәм торак фонды белән идарә итүче идарәче оешмалар тарафыннан керү узелларының түбәләрен һәм козырькаларын кардан, боздан, боз сөңгеләреннән, шулай ук кар көртләрен алар барлыкка килү, туплануга карап вакытында чистартуны оештырылырга тиеш;

- 7) тышкы су агызулы түбөлөрнө вакыт-вакыт кардан чистартырга, 30 см калыңлыктагы кар катламы барлыкка килмәсен өчен, карны аз катлам чагында төшерергә кирәк;
- 8) биналарның түбөлөрөн жәяүлеләр йөрү зонасына чыга торган жирлөрдө кардан, боздан һәм боз сөңгелөрөннән, алар барлыкка килгән саен, билгеләнгән нормаларга ярашлы рәвештә куркыныч участокларны алдан коймалап алып чистартырга;
- 9) барлык төр түбөлөрдө, шул исәптән керү узелларының балконнарында һәм козырькаларында кар көртлөрө барлыкка килүенә юл куймаска;
- 10) биналарның түбәсен һәм керү узелларының козырькаларын һәм тәрәзә уемнарының су агу юлларын кардан, боздан һәм боз сөңгелөрөннән чистартырга һәм аларны тротуарларга урамга караган түбә авышлыгының өслөгөннән, тәүлекнең якты вакытында гына ташларга. Түбәнең башка якларыннан, шулай ук яссы түбөлөрдән карны эчке ишегалды территорияләренә ташларга кирәк. Кар ташлар алдыннан кешеләрнең иминлеген тәмин итүче сак чаралары үткәергә кирәк. Биналарның түбөлөрөннән төшерелгән кар, боз һәм боз сөңгелөрө, гомуми файдаланудагы юлларга жыелган һәм юлның прилотка өлөшө буйлап урнаштырылган, юл өлөшөн жыештыручы зат белән төзелгән килешүгә ярашлы рәвештә, карны чыгару белән бер үк вакытта чыгарыла;
- 11) керү узелларының түбәсеннән һәм козырькаларыннан кар төшергәндә агачларны, куакларны, урам электр яктыртуының һава линияләрен, сузгычларны, реклама конструкцияләрен, светофор объектларын, юл билгеләрен, элементларны линияләрен, элмә такталарны тулысынча саклауны тәмин итүче чаралар күрергә кирәк.

Бүлек 5. Биналарның, корылмаларның, керү төркемнәренен, түбөлөрнө һәм йорт билгеләренен тышкы кыяфәтенә һәм эчтәлегенә гомуми таләпләр

Статья 16

1. Биналар, корылмалар фасадлары өчен төп шарт булып архитектура-сәнгать образының, материалларның һәм төсләрнең стиль бердәмлегө тора.
2. Фасадның локаль участоклары, детальләре, элементлары һәм өстәмә жиһазлары комплекслы карарга ярашлы урнаштырылырга тиеш.
3. Тышкы мәгълүматны урнаштыру чаралары расланган тышкы мәгълүмат чаралары паспортна ярашлы урнаштырылырга тиеш.

Статья 17

1. Төс чишелешө фасадның характеристикаларына һәм стиль чишелешенә, объектның функциональ билгеләнешенә, әйләнә-тирә мохиткә туры килергә тиеш.

2. Йортларның урамнан каралган очлары (ян фасадлары), аркалы юлларның стеналары һәм япмалары тулысынча төп фасад төсенә буяла, фасадның төсле карары паспортына ярашлы була.

Статья 18

1. Биналарның, корылмаларның фасадлары төзелеш өлешенә, декоратив бизэлешкә һәм инженер элементларына зыян китермәскә тиеш һәм тиешле эстетик хәлдә тотылырга тиеш.

2. Биналарның, корылмаларның фасадларын аерым детальләрне бетерү яки үзгәртү белән бәйле үзгәрешләр норматив хокукый актларда билгеләнгән тәртиптә рөхсәт ителә.

3. Бина фасадының төсләр гаммасы бина фасадларының төсләр чишелеше паспорты буенча билгеләнә һәм билгеләнгән тәртиптә килештерелә. Бинаны, корылманы эксплуатацияләгәндә яки ремонтлаганда төсне үзгәртү рөхсәт ителми.

4. Мәдәни мирас объектларын саклау зоналарында урнашкан биналарның фасадларын бизәү мәдәни мирас объектларын саклау, куллану, популярлаштыру һәм дәүләт саклау өлкәсендәге законнарға һәм мәдәни мирас объектларын саклау зоналары проектына ярашлы рәвештә мәдәни мирас объектларын саклау, куллану, популярлаштыру һәм дәүләт саклау өлкәсендә вәкаләтле органнар белән килешү буенча башкарыла һәм биналар архитектурасы стилиндә башкарыла, шул исәптән, урам төзелешенә гомуми стиль чишелешендә.

Статья 19

1. Биналар, корылмалар фасадларын карап тоту үз эченә ала:

1) фасадларның конструктив элементларын һәм бизәлешен, шул исәптән керү ишекләрен һәм козырькаларын, балконнар һәм лоджияләр, кәрнизләр, ишек төпләрен һәм аерым баскычларны, төшү урыннарын һәм баскычларны, витриналарны, декоратив детальләрне һәм башка конструктив элементларны вакытында ремонтлау һәм торгызу, һәм аларның буяу;

2) су агымы, су агымы торбалары һәм агу урыннарының булу-булмавын һәм төзек хәлдә тотылуын тәмин итү;

3) тегүләрне, ярыкларны һәм тишекләрне герметизацияләү, ябу һәм каплау;

4) отмостокаларны, цоколь тәрәзәләре һәм подвалларга керү урыннарын торгызу, ремонтлау һәм вакытында чистарту;

5) фасадта урнаштырылган электр яктыртуны төзек хәлдә тоту һәм караңгы төшкәч аны эшләтеп жибәрү;

6) фасадларның торышына һәм эксплуатация шартларына бәйле рәвештә, аларның өслеген вакытында чистарту һәм юып чыгару;

7) тәрәзәләрне һәм витриналарны, элмә такталарны һәм күрсәткечләрне вакытында юу;

8) язулардан, рәсемнәрдән, белдерүләрдән, плакатлардан һәм башка мәгълүмати-басма продукциядән, шулай ук граффитидан чистарту.

2. Фасадларның конструктив элементлары һәм бизәлеше аларның нормаль тузган саен яки аларның кинәт зыян күрү шартлары (аварияләр, стихияле афәтләр, янгын һ.б.) килеп чыкканда, әлеге шартлар гамәлдә булмаудан соң ике ай эчендә торгызылырга тиеш.

Статья 20

1. Биналар, корылмалар һәм төзелмәләр фасадлары элементлары составына керә:

- 1) подвал бүлмәләренә керү урыннары һәм чүп камералары;
- 2) керү төркемнәре (баскычлар, мәйданчыклар, култыксалар, керү урынындагы козыреклар, коймалар, стеналар, ишекләр һ. б.);
- 3) цоколь һәм отмостка;
- 4) стеналар яссылыгы;
- 5) фасадларның чыгып торган элементлары (балконнар, лоджияләр, эркерлар, кәрнизләр һ. б.);
- 6) түбәләр, шул исәптән вентиляция һәм төтен торбалары, рәшәткәләренә, түбәгә чыгу юллары һ. б.;
- 7) архитектура детальләре һәм тышлыклары;
- 8) су торбалары бүрәнкәләрен кертәп;
- 9) парапет һәм тәрәзә коймалары, рәшәткәләр;
- 10) тәрәзәләренә, балконнарны, билбауларны, цокольнең өскә чыгуларын, салынмаларны һ. б. металл белән бизәү;
- 11) эленеп торган металл конструкцияләр (флаг тоткычлар, анкерлар, янгын баскычлары, вентиляция жиһазлары һ. б.);
- 12) панельләр һәм блоклар арасында горизонталь һәм вертикаль тегүләр (зур панельле һәм зур блоклы биналарның фасадлары);
- 13) пыяла, рамнар, балкон ишекләре;
- 14) биналарга тоташкан стационар коймалар.

Статья 21

1. Милекчеләргә, биналарның, корылмаларның башка хокук ияләренә һәм тиешле бурычлар йөкләнгән башка кешеләргә тиешле:

- 1) кирәк булганда фасадларны чистартырга һәм юарга;
- 2) тәрәзәләренә, балкон һәм лоджия ишекләренә, керү ишекләренә эчке һәм тышкы өслеген чистартырга һәм юарга, кирәк булганда;
- 3) фасадның чын хәлен исәпкә алып, фасадның зарарланган өлешләрен штукатуркалау һәм тышлауны торгызу;
- 4) фасадның аерым элементларына (цоколь, крылец, баскычлар, приямкалар, керү ишекләре, капкалар, цоколь тәрәзәләре, балконнар һәм лоджияләр, су агымы торбалары, тәрәзә төбәндәге су агу урыннары, линияле ачышлар һәм башка конструктив элементлар) ярдәмчә ремонт ясарга;
- 5) фасадларның чыгып торган конструкцияләре жиңмерелү куркынычы янаган очракта саклау-кисәтү чараларын (капкалар, челтәрләр урнаштыру, элементның жиңмерелә торган өлешен демонтажлау һ.б.) башкарырга.

Статья 22

1. Фасадларны эксплуатацияләгәндә рөхсәт ителми:

1) биналар һәм корылмалар фасадларының стеналары өслегенә зарарлануы (пычрануы): агып чыгу, буяуның кабырчыклануы, ярыклар, купкан штукатурка, тышлык, кирпич катламының зарарлануы, тимер-бетон конструкцияләренә саклагыч катламының бетүе һ. б.;

2) биналарның һәм корылмаларның архитектура һәм сәнгать-скульптура детальләренә зыян килү (алар проект документациясендә каралган очракларда юк);

3) панельләр арасындагы тоташуларны герметизацияләүнең бозылуы;

4) штукатурканың, тышлыкның, фасадларның, биналарның яки корылмаларның цоколь өлешендәге буяу катламының зарарлануы (катламлануы, пычрануы), шул исәптән тәрәзә, керү приямкаларының конструкциясе төзексезлеге;

5) биналар һәм корылмалар фасадларының чыгып торган элементларына зыян китерү (пычрану): балконнар, лоджияләр, эркерлар, тамбурлар, кәрнизләр, козыреклар һ. б.;

6) балконнарның, лоджияләренә, парапетларның, түбәләренә һәм башкаларның коймаларын жимерү (булмау, пычрану).;

7) фасадны һәм аның элементларын проектлы колер паспорты белән; төсө буенча элгә бина өчен билгеләнгән бинадан аерылып торган материаллар белән бизәү һәм буяу;

8) урам, тыкрык, майдан, бина номеры, корылма, корпус яки корылма номерлары күрсәткечләрен вәкаләтле орган белән килешмичә урнаштыру һәм эксплуатацияләү;

9) бинаның фасадында һәм (яки) түбәсендә урнаштыру һәм эксплуатацияләү буенча, вәкаләтле орган белән килешенгән проект булмаса, флаглар, флагштоklar кую;

10) бинаның фасадында һәм (яки) түбәсендә урнаштыру һәм эксплуатацияләү, вәкаләтле орган белән килешенгән дизайн-проектсыз тышкы мәгълүматны урнаштыру;

11) яңа архитектура детальләрен алу, алмаштыру яки урнаштыру, яңа яки булган тишәкләрне төзү, тәрәзә формасын үзгәртү, яңа балконнар һәм лоджияләр, эркерлар үзгәртеп кору яки урнаштыру, балконнар арасындагы араны килешмичә һәм билгеләнгән тәртиптә рөхсәт алмыйча төзү;

12) жимерелгән яки зыян күргән архитектура детальләрен торгызганчы фасадларны буяу;

13) фасадларны өлешчә буяу (биналарның беренче катларының тулы буядан кала);

14) фасадның гомуми архитектура карарына туры килми торган итеп фасадларның төслә чишелешен, рәсемен, тышлыкларының калынлыгын һәм башка элементларын, шул исәптән тәрәзәләрне һәм витриналарны, ишәкләрне, балконнарны һәм лоджияләрне ирекле үзгәртү;

- 15) булган козырькаларны һәм түбэләрне өстәмә элементлар һәм биналар һәм корылмалар фасадлары жайланмалары белән жиһазландыру, аларның декоратив карарын һәм тышкы кыяфәтен бозу;
- 16) гомуми файдалану территорияләреннән чыга торган һәм карала торган фасадлары булган биналарда һәм корылмаларда тома металл полотнолар урнаштыру, фасадның архитектура карарына, фасадтагы башка керүләрнең характерына һәм төсле карарына туры килмәгән ишек тутыруларын урнаштыру;
- 17) фасад яссылыгына карата ишек блогының урнашуын күчерү;
- 18) тәрәзә һәм ишек тартмасы һәм фасадның тышкы кыяфәтен начарлатучы тишекләр арасындагы сыйфатсыз ямаулар салу;
- 19) үтәкүренмәлекне ирекле үзгәртү, пыяла өслеген буяу һәм декоратив пленкалар белән каплау, пыяланы пыяла блоклар белән алыштыру;
- 20) балконнарда, тиешле рөхсәтсез лоджияләрдә нинди дә булса үзгәрешләр ясау, келәмнәр, киёмнәр, балконнарның тышкы ягыннан кер юу, урамга чыккан биналарның төп фасадларының лоджияләре һәм тәрәзәләре эленеп торы, шулай ук аларны төрле көнкүреш эйберләре белән тутыру;
- 21) тышкы кондиционерларны һәм антенналарны архитектура детальләренә, декор элементларына, кыйммәтле архитектура белән бизәлгән өслектәргә урнаштыру, шулай ук архитектура өслегенә зыян китереп беркетү;
- 22) фасадның булган декоратив, архитектура һәм сәнгать элементларын керү төркеме элементлары, керү төркемнәрен урнаштырганда яңа бизәү һәм реклама белән ябу;
- 23) биналарның, корылмаларның стеналарына тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын үз белдеге белән (законсыз) беркетү;
- 24) афишаларны, белдерүләрне, плакатларны һәм башка мәгълүмати-басу продукциясен элү һәм ябыштыру, шулай ук бина, корылма фасадларына граффити салу.

Статья 23

1. Антенналарны урнаштыру рөхсәт ителми:

- 1) төп фасадларда;
- 2) түбәдә, ишегалды фасадларында һәм урамнан күренгән брендмауэрларда;
- 3) биналарның түбәсендә, биналарның һәм корылмаларның силуэтлы тәмамлануларында (башняларда, гөмбәзләрдә), парапетларда, түбә коймаларында, вентиляция торбаларында;
- 4) фасадның почмак өлешендә;
- 5) балконнар, лоджияләр коймаларында.

Статья 24

1. Тышкы күзәтү видеокамералары навеслар, козыреклар, балконнар, эркерлар астында, фасадның архитектура детальләреннән, декордан, кыйммәтле бизәү элементларыннан азат булган участкаларында урнаштырыла. Тышкы күзәтү видеокамераларын колонналарда, фронтоннарда, кәрнизләрдә, пилястраларда, порталларда, козырекларда, балконнар цоколендә урнаштыру рөхсәт ителми.

Статья 25

1. Рөхсәт ителә:

- 1) подъездларга керү урынында вәкаләтле орган белән килешенгән мәгълүмат стендларын урнаштыру;
- 2) ишегалды фасадлары ягыннан урамнар буйлап урнашкан биналарда тышкы кондиционерлар һәм антенналар урнаштыру.

Бүлек 6. Керү группаларын карап тоту

Статья 26

1. Биналарның, корылмаларның керү төркемнәрен яктырту жиһазлары, түбәтәй (козырек), өслеген тоташтыру элементлары (баскычлар һ.б.), инвалидларны һәм халыкның аз хәрәкәтләнүче төркемнәрен үткәрү өчен жайланмалар һәм жиһазлар (пандуслар, периллар һ. б.) белән жиһазландырырга кирәк.

Төп жәяүлеләр коммуникацияләрендә сәламәтлек саклау учреждениеләре һәм башка күпләп йөрү объектлары, инвалидлар һәм картлар йортлары урнашкан урыннарда баскычлар һәм басмаларны авышлык 50 промилледан артык булганда каралырга тиеш, аларны пандус белән бергә куеп.

Пандус горизонталь канауларсыз, өслеге кытыршы текстуралы, шома булмаган материалдан ясалырга тиеш. Пандусларның саклагыч конструкцияләре булмаганда, 75 мм биеклектәге саклагыч бортик һәм култыксалар каралган. Бордюор пандусының авышлыгы 1:12 дип кабул ителә.

Пандус борылганда яки аның озынлыгы 9 м дан артык булганда һәр 9 м дан да сирәгрәк булмаган 1,5 x 1,5 м зурлыктагы горизонталь майданчыкларны күздә тотарга киңәш ителә. Горизонталь майданчыкларда төшү тәмамлангач дренаж жайланмаларын проектларга кирәк. Баскычларның беренче баскычларының кыры төшү һәм күтәрелү вакытында ачык контраст төсмерле полосалар белән аерып күрсәтергә кирәк.

Пандус башында һәм ахырында юлның горизонталь өлешләрен тирә-юньдәге өслектән текстура һәм төс белән аерылып торырлык итеп башкарырга кирәк.

Баскычның яки пандусның ике ягында да стенадан 40 мм ераклыкта урнашкан түгәрәк яки турыпочмаклы кисәктәге 800-920 мм биеклектә култыксалар каралган. Баскычларның киңлегенә 2,5 м һәм аннан да күбрәк булганда аергыч култыксалар каралган. Култыксаларның озынлыгы пандус озынлыгыннан озынрак яки баскычның һәр ягыннан 0,3 м-дан да ким булмаска тиеш. Култыксаларның конструкцияләре кулның металл белән кагылуын булдырмаска тиеш.

Пандусны саклаучы конструкцияләр булмаганда, 75 мм биеклектәге саклагыч бортик һәм култыксалар каралырга тиеш.

2. Керү төркемнәрен проектлауда, яңартуда, бина, корылма фасадларын үзгәртүдә рөхсәт ителми:

- 1) фасадның булган декоратив, архитектура һәм сэнгать элементларын керү төркеме элементлары, яңа бизэклэр һәм реклама белән ябу;
- 2) подвалга һәм цоколь катына керү урыннары, идән биекlege жирдән 1,2 м югарырак урнашкан биналар, гомуми файдалану территориясендә чыга торган фасадларда;
- 3) жэяүлелэр хэрэкэтенэ комачаулаучы терэк элементлар (колонналар, терэклэр һ. б.) төзелеше;
- 4) бинаның бөтен фасадының комплекслы чишелешен исэпкэ алып, проект документациясен эшлэмичэ ике һәм аннан да күбрэк керү урыннарын (булганнарын исэпкэ алып) төзү;
- 5) тротуарлар зонасында тротуарның минималь норматив киңlege булган урам-юл челтэрен жиңел конструкциялэрдэн (басмалар, пандуслар, веранда, яшеллэндэрү) керү төркеме элементларын янэшэдэге тротуарга 0,5 м артык урнаштыру;
- 6) кызыл сызыклардан читтэ жиңел конструкциялэрдэн керү төркемнэрен 1,5 м артык урнаштыру;
- 7) күп фатирлы йортка керү төркемен күп фатирлы йортның милекчелэренэ ризалыгын алмыйча урнаштыру;
- 8) торак бинаның хужасының ризалыгын алмыйча керү төркемен төзү өчен балконны куллану;
- 9) күп фатирлы йортларда урнашкан торак булмаган биналарның керү төркемнэрен вэкалэтле орган белән килешмичэ үз белдегең белән урнаштыру.

Бүлек 7. Түбэне карап тоту

Статья 27

1. Биналарның, корылмаларның түбэсе, су агызу системасы элементлары, төтен чыгару һәм вентиляция системалары башлыклары төзек хэлдэ тотылырга һәм телэсэ нинди һава шартларында йортларда яшэүчелэр һәм жэяүлелэр өчен куркыныч тудырмаска тиеш.
2. Кышкы вакытта биналар һәм корылмалар хужалары (арендаторлары) түбэлэрне кардан, боздан һәм боз сөңгелэреннэн вакытында чистартуны оештырырга тиеш.
3. Тышкы су агызулы авыш түбэлэрнең түбэлэрен вакыт - вакыт кардан чистартырга кирэк, калынлыгы 30 см артык булган кар катламы барлыкка килүенэ юл куймаска кирэк, э 0 градус һәм аннан югарырак температурада 10 смдан артык. Түбэлэрне чистарту участокларны саклау һәм барлык кирэкле саклык чараларын күрү белән һәм тэүлекнең якты вакытында гына башкарылырга тиеш.
4. Түбэнең башка якларыннан, шулай ук яссы түбэлэрдэн карны эчке ишегалды территориялэренэ ташларга кирэк.
5. Түбэдэн жэяүлелэр юлына, жэмэгать транспортын көтү тукталышына, юл өлешенэ ташланган кар һәм боз шунда ук жыештырылырга тиеш.

Статья 28

1. Кар һәм бозны өстән ташлаганда, боз сөңгеләрен чокыганда, түбәдә ремонт һәм башка эшләр башкарганга агач һәм куакларның, электр белән тээмин итүнең һава линияләренең, яктырту һәм элемтә, юл билгеләренең, юл светофорларының, юл киртэләренең һәм юнәлтүче жайланмаларның, жәмәгать транспортын көтү павильоннарының, биналарның декоратив һәм инженерлык элементларының сакланышын тээмин итә торган чаралар күрелергә тиеш. Күрсәтелгән элементлар зарарланган очракта, алар түбәне чистартучы һәм зарарлаучы як хисабыннан торгызылырга тиеш.

Статья 29

1. Биналарның, корылмаларның түбәләрендә су агымын көйләүче жайланма булырга тиеш, ул агып торган суның жәяүлеләр һәм жәяүлеләр зоналарына турыдан-туры элэгүенә юл куймаска тиеш. Желоблар, су агызгычлар, бүрәнкәләр, су агымы өзелмәслек булырга һәм жыела торган су күләмен үткәргә исәпләнгән булырга тиеш. Жәяүлеләр зоналары булган биналар ягына чыккан су агымы жәяүлеләр юллары чикләреннән читкә китәргә тиеш.

Статья 30

1. Рөхсәт ителми:

- 1) биналар һәм корылмалар түбәсендә кар массасы һәм боз сөңгеләре туплануы;
- 2) бина түбәләреннән боз, кар һәм чүп-чарны су агымы торбалары бүрәнкәләренә ташлау.

Бүлек 8. Өй билгеләрен карап тоту

Статья 31

1. Биналар, корылмалар йорт билгеләре белән жиһазландырылырга тиеш.
2. Биналар, корылмалар унификацияләнгән (форма, зурлык, төсле карар, шрифтли язу) адреслау билгеләре (аншлаглар һәм номер билгеләре) торак йортлар- подъезд һәм фатир номерлары күрсәткечләре белән жиһазландырылырга тиеш.

Статья 32

1. Аншлаглар Татарстан Республикасының ике дәүләт телендә бер үк зурлыктагы шрифт белән башкарыла.
2. Аншлагларны урнаштыруга гомуми таләпләр булып тора:
  - 1) урнаштыру урыннарын унификацияләү, урнаштыруның бердәм кагыйдәләрен үтәү;
  - 2) жәяүлеләр һәм транспорт хәрәкәте шартларын, кабул итү дистанцияләрен, биналар архитектурасын, яктыртуны, яшеллекләренә исәпкә алып яхшы күрүчәнлек.

Статья 33

1. Аншлагларны урнаштыру түбәндәге таләпләргә җавап бирергә тиеш:
  - 1) җир өслегенән биеклеп 2,5-3,5 м (хәзерге төзелеш районнарында 5 м);
  - 2) фасадның архитектура детальләренән азат булган участогында урнаштыру;
  - 3) стенаның вертикаль күчешенә, фасадның архитектура әгъзаларына бәйләү;
  - 4) күрше фасадларда билгеләрне урнаштыруның бердәм вертикаль билгесе;
  - 5) тышкы каплаучы объектларның (агачларның, корылмаларның) булмавы.
2. Номер билгеләре урнаштырылырга тиеш:
  - 1) төп фасадта фасадның уң ягындагы стенада;
  - 2) бер яклы транспорт хәрәкәте булган урамнарда фасад ягында, транспорт хәрәкәте юнәлеше буена якынрак;
  - 3) төп керү урынында уң якта яки тишек өстендә;
  - 4) ишегалды фасадларында квартал эчендәге юл ягыннан стенада;
  - 5) сәнәгать предприятиеләре коймаларында һәм корпусларында төп керү урынының уң ягында, керү урынында;
  - 6) урам чатында фасадның почмак өлешендә стенада;
  - 7) номер билгесе янында бердәм вертикаль күчерештә урнаштырганда;
  - 8) номер билгесе өстендә.
3. Керү һәм фатир номерлары күрсәткечләре ишек уемы өстендә яки ишек уемы тутыру импостында (горизонталь табличка), яки ишек уемының уң ягында 2,0-2,5 м биеклектә (вертикаль күрсәткеч) урнаштырыла.
4. Аншлаглар һәм номер билгеләре чисталыкта һәм төзек хәлдә булырга тиеш. Аншлагларның һәм номер билгеләренен чисталыгы һәм төзеклеге өчен биналарны карап тоту өчен җаваплы кешеләр җаваплы.

Статья 34

1. Флагштоктарны йорт фасадына билгеләнгән тәртиптә расланган проект буенча урнаштырырга кирәк.
2. Янғын гидрантларының урнашу күрсәткечләрен, полигонометрик билгеләрне, геодезия билгеләренен урнашу күрсәткечләрен биналар, камералар, магистральләр һәм суүткәргеч һәм канализация челтәрләре коелары цокольләрендә урнаштырырга кирәк.

Статья 35

1. Йорт һәм номер билгеләренен, аншлагларның, янғын гидрантларының урнашу күрсәткечләренен, полигонометрик билгеләрнен, геодезия билгеләренен урнашу күрсәткечләренен саклануы һәм төзеклеге өчен аларны куйган оешмалар җаваплы.

Статья 36

1. Рөхсәт ителми:
  - 1) номер билгесе янында чыгып торган элмә такталар, консольләр, шулай ук аны кабул итүне кыенлаштыра торган объектлар урнаштыру;

- 2) номерлы билгеләрне һәм күрсәткечләрне фасадның чыгып торган элементлары янында яки фасадның тирәнәйтелгән участкаларында, декор элементларында, кәрнизләрдә, капкаларда урнаштыру;
- 3) аншлагларны билгеләнгән урыннан ирекле күчерү.

Бүлек 9. Жир участкаларын, юлларны, шәхси торак йортларны һәм аларга якин территорияләрне төзекләндерү

Статья 37

1. Жир участкалары территорияләрен карап тоту үз эченә ала:
  - 1) чүп-чардан, яфраклардан, кардан һәм боздан (бозланудан)чистарту;
  - 2) юлларның, күперләрнең, урамнарның, тротуарларның, кичүләрнең, жәяүлеләр территорияләренең йөрү өлешен бозга каршы материаллар белән эшкәртү;
  - 3) карны көрәү һәм себерү;
  - 4) кар һәм боз (боз формацияләрен) кар-боз формацияләрен саклау һәм утильләштерү буенча махсулаштырылган майданчыкларга чыгару;
  - 5) контейнер майданчыкларын, барлык төр калдыклар өчен контейнерларны, чүп савытларын, эскәмияләрне, кечкенә архитектура формаларын һәм башкаларны чисталыкта һәм техник яктан төзек хәлдә тоту һәм карап тоту;
  - 6) чүп кабул итү камераларын, контейнерларны (бункерларны) һәм контейнер майданчыкларын жыештыру, юу һәм дезинфекцияләү;
  - 7) яңгыр һәм эрегән суларны читкә жиберү;
  - 8) каты көнкүреш, эре габаритлы һәм башка калдыкларны жыю һәм чыгару;
  - 9) тузан барлыкка килүне киметү һәм һаваны дымландыру өчен территорияне сугару;
  - 10) территориядә гражданның гомере һәм сәламәтлеге, физик һәм юридик затлар мөлкәте өчен куркыныч булган, Сосновский балтырганын (химик, механик һәм башкалар) юкка чыгару, юкка чыгару буенча чаралар үткөрү, гражданны тормышы һәм сәламәтлеге өчен куркыныч булган корыган агачларны һәм яшел утыртмаларны вакытында кисеп алу;
  - 11) Сосновский Балтырганын бетерү буенча чаралар чәчәк ату башланганчы, гербицидлар һәм (яки) арборицидлар белән үсемлек үсентеләрен сиптерү; коры үсемлекләренә кисү, жыю, тамыр системасын казу; туфракны эшкәртү, күпьяеллык үләннәр чәчү юлы белән үткәрелергә тиеш;
  - 12) коммуналь билгеләнештәге объектлар, инженерлык коммуникацияләре (корылмалар), юллар, күперләр, жәяүлеләр үтү урыннары төзелгәннән, реконструкцияләнгәннән һәм ремонтланганнан соң төзекләндерүнең бозылган элементларын торгызу, реставрация, археология һәм башка жир эшләре үткөрү;
  - 13) гамәлдәге дөүләт стандартлары таләпләренә ярашлы рәвештә карау һәм яңгыр кабул итү коеларын (яңгыр канализациясе), жир асты коммуникацияләре коеларын (корылмаларын) карап тоту;
  - 14) төзелеш майданчыкларының, шул исәптән төзелеп бетмәгән объектларның коймаларын карап тоту. Эшләр башкарылмаган төзелеп бетмәгән объектлар

тиешле эстетик күренешкә ия һәм кешеләрнең һәм транспортның иминлеген тәэмин итүче төзелеш челтәрләре белән ябылырга тиеш;

15) жиимерелгән (жиимерелгән, сүтелгән) биналарның, корылмаларның жир участкаларын коймаларны урнаштыру һәм тоту, чит кешеләрнең территориягә үтеп керү мөмкинлеген һәм (яки) калдыкларны санкцияләnmәгән урыннарға урнаштыру мөмкинлеген булдырмау;

16) шәхси торақ йорт яки хужалык корылмалары төзелешен жир участогы хужасы гамәлгә ашырган очракта, Лебяжье авыл жирлеге башкарма комитетының язма рөхсәте булганда, йорт хужалыгына якин территориядә, шул исәптән урамда, төзелеш материалларын вакытлыча сакларға рөхсәт ителергә мөмкин. Төзелеш материаллары кешеләрнең тормышына һәм сәламәтлегенә зыян китерүне, шулай ук жиимерелү, егылу яки башка йогынты нәтижәсендә өченче затларның милкенә зыян китерүне булдырмау ысулы белән урнаштырылырга тиеш.

Бүлек 10. Юлларны карап тоту

Статья 38

1. Юлларны карап торуны тәэмин итүче (подрядчы, башкаручы) билгеләмәсе нәтижеләре буенча әлеге төр эшләрне башкаруга муниципаль контрактлар төзегән оешмалар башкара.

2. Юл территорияләрен карап тоту үз эченә ала:

1) юлларны, тротуарларны, ясалма юл корылмаларын, квартал эчендәге юлларны ремонтлау;

2) тротуарлардан (йөтүче зоналарыннан, юллардан) һәм юлның йөрү өлешеннән, ясалма юл корылмаларыннан пычрак, чүп-чар, кар һәм боз (бозлавык) жыю;

3) юл япмаларын юу һәм сугару;

4) газоннар һәм яшеллекләр турында кайгырту;

5) тышкы яктырту терәкләрен һәм тимер юл транспортының контакт челтәрен ремонтлау;

6) кече архитектура формаларын ремонтлау һәм буяу;

7) ясалма юл корылмалары составына керүче күзәтү һәм яңгыр кабул итү коеларын, тау канауларын һәм ачык лотокларны төзү, ремонтлау һәм чистарту;

8) коймаларны, рәшәткәләрне, турникетларны, кечкенә архитектура формаларын төзү, ремонтлау һәм ел саен буяу.

Статья 39

1. Юридик затларга, шәхси эшмәкәрләргә һәм милекләрендә һәм (яки) файдалануында транспорт чаралары булган гражданның транспорт чараларының чиста тышкы кыяфәтен тәэмин итәргә кирәк.

Статья 40

1. Рөхсәт ителми (тыела):

- 1) йөкне тарттырып кайту;
- 2) урамнарда рельсларны, бүрәнэләрне, тимер балкаларны, торбаларны, кирпичне, башка авыр эйберләрне, конструкция детальләрен төяү-бушату эшләре вакытында ташлау, шулай ук аларның җир астын юлларда, тротуарларда, бүленгән майданчыклардан тыш газоннарда жир эшләре үткәргәндә жыю;
- 3) каты япмалы юллардан, гусеницалы һәм пневмоходлы машиналар йөртү;
- 4) квартал эчендәге жәяүлеләр коммуникацияләрендә автотранспортны урнаштыру һәм булуы;
- 5) моның өчен билгеләнгән урыннардан тыш транспорт чараларын юю;
- 6) асфальт белән капланган юлларда үз юлы белән гусеницалы механизмлы машиналар хәрәкәте;
- 7) үз юлы белән авыр, авыр үзйөрешле машиналар һәм механизмнар хәрәкәте, аларның йөрү өлешенә удель авырлыгы билгеләнгән нормалардан һәм күрсәтмәләрдән артык;
- 8) жир, чүп-чар, сыек төзелеш материаллары, жиңел савыт, брезент яки территорияләренң пычрануын булдырмаучы башка материал белән капланмаган яфраклар ташу;
- 9) юлларның йөрү өлешенә һәм аларга якин территориягә кар, боз, пычрак, житештерү һәм куллану калдыкларын ташлау;
- 10) юлларда, тротуарларда, газоннарда һәм яшеллекләрдә пычрак, чүп-чар складлау;
- 11) жылы чорда юлларның һәм тротуарларның йөрү өлешен дымландырмайча жыештырырга;
- 12) юлның юл өлешен юганда газоннарда, тротуарларда һәм башка транспорт инфраструктурасы объектларына пычрак һәм чүп-чарны агызырга;
- 13) юлның йөрү өлешенә, тротуарга транспорт чарасы белән ташу вакытында бетон эремәсе, битум салу, шулай ук аларны бу максатлар өчен билгеләнмәгән транспорт чаралары белән ташу;
- 14) теләсә нинди сыеклыкны юл өлешенә, тротуарга, кюветка, яшеллекле территориягә ташлау;
- 15) юлларда, тротуарларда, газоннарда бетон, башка төзелеш эремәләре әзерләү;
- 16) ел фасылына карамастан, автотранспортны күпкатлы йортның керү тамбуры алдындагы майданчыкта, газоннарда һәм яшеллекләрдә, елның вакытына карамастан, балалар, спорт һәм уен майданчыкларында, кер киптерү һәм келәмнәрне чистарту майданчыгында, тротуарларда, ял итү урыннарында, кешеләрнең күпләп булу урыннарында, пляжларда, скверларда урнаштыру һәм булуы;
- 17) транспорт чараларының (махсус транспорт чараларынан тыш) су саклау зоналары чикләрендә урнашуы һәм керүе, аларның юллар буенча хәрәкәт итүеннән һәм юлларда һәм каты япмалы махсус жиһазландырылган урыннарда тукталуыннан тыш;

- 18) шәхси автотранспорт хужаларына кышкы вакытта озак вакыт (2 сәгатътән артык) транспорт чараларын саклау һәм урнаштыру өчен торак пункт урамнарының һәм ишегалды эчендәге юлларның йөрү өлешен куллану тыела;
- 19) авыр йөк транспорт чаралары, шулай ук махсус рөхсәтсез махсус техника, Алексеевск шәһәр жирлегә территориясен жыештыру вакытында чүп-чарны оешкан рәвештә чыгаруны гамәлгә ашыручы транспорт чараларынан тыш;
- 20) төзелеш майданчыкларынан, авария, ремонт һәм башка төр эшләр башкару урыннарынан автотранспорт тәгәрмәчләре белән туфрак һәм пычракны чыгару;
- 21) тимер-бетон блоklar, баганалар, коймалар урнаштыру аша юлларның, тротуарларның йөрү өлешен үз белдегә белән ябу;
- 22) керү (транзит юлдан тыш, йөкләү һәм бушату, дислокация һәм чыгу урынына бару өчен) һәм куркыныч йөкләр (бензовозлар, газ ташучылар) һәм югары куркыныч тудырган башка техниканы ташу өчен билгеләнгән махсус техниканы туктатып тору;
- 23) йөк транспортын һәм прицеplарны, шулай ук милекче йорты ,предприятие оешма территориясеннән тыш башка махсус техниканы (тракторлар, үзйөрешле машиналар) туктату, транспорт чараларын поселок эчендәге махсус юл кырында туктату урыннарынан тыш, пляжларда, ял итү урыннарында, сак зоналарында, яшелләнделерелгән территорияләрдә.

Статья 41

1. Юлларны төзекләндерүнең аерым элементларына таләпләр:
  - 1) металл юнәлеш бирүче жәяүлеләр коймаларын һәм тротуар баганаларын сезонлы буяу ел саен кышкы сезон тәмамлангандан соң, төзекләндерү айлыгы уздырылган чорда башкарыла. Буяу алдыннан коймалар ремонтланырга, пычрактан чистартылырга, юбылырга һәм грунтлаштырылырга тиеш;
  - 2) Барлык юл билгеләре заказчы билгеләгән срокларда һәм чират тәртибендә юл билгеләрен ясау өчен расланган паспортларга (схемаларга) ярашлы рәвештә башкарылырга тиеш;
  - 3) юлларны билгеләү таләп ителгән төс һәм яктылык - техник характеристикаларны, тоташтыру коэффициентын, эксплуатация чорында майдан буенча саклануны тәмин итәргә тиеш;
  - 4) юл билгеләрен ныгыту конструкцияләре һәм системалары күрү шартларына һәм монтажлау мөмкинлегенә бәйле рәвештә сайлана;
  - 5) юл билгеләре төзек хәлдә тотылырга, вакытында чистартылырга һәм юбылырга тиеш;
  - 6) вакытлыча урнаштырылган юл билгеләре аларны урнаштыру кирәклеген китереп чыгарган сәбәпләрне бетергәннән соң бер тәүлек эчендә алына;
  - 7) визуаль-коммуникацион Система элементлары (Транспорт һәм жәяүлеләр хәрәкәте юнәлешләре күрсәткечләре, «Лебяжье авыл жирлегә» муниципаль берәмлегенә планлаштыру-структура элементлары күрсәткечләре (торак пунктлар, техник объектлар һ.б.), аларга хәрәкәт юнәлешен күрсәтү өчен юлларда һәм транспорт чишелешләрендә урнаштырыла.

**Бүлек 11. « Алексеевск шәһәр жирлегенә» муниципаль берәмлегенен гомуми
файдаланудагы территорияләрен карап
тоту һәм төзекләндерү**

Статья 42

1. Муниципаль берәмлекнең гомуми файдалану территорияләрендә тыела:

- 1) металл ватыкларын, төзелеш һәм көнкүреш чүп-чарларын, авыл хужалыгы продукциясен һәм калдыкларны (печән, салам, тирес), агач кисемнәрен, утынны, комплектланмаган (төзек булмаган) транспорт чараларын урнаштыру, ягулык-майлау материаллары, нефть продуктлары белән пычратырга, калдыклар чүплекләрен оештырырга;
- 2) калдыкларны һәм чүп-чарны урнаштыру, калдыкларны жыю өчен махсус урыннар һәм контейнерлардан тыш;
- 3) стационар булмаган сәүдә объектларын, шулай ук ял итү өлкәсендә хезмәт күрсәтү өлкәсе объектларын (аттракционнар, өстәлеп ясалган батутлар, велосипедлар, роликлар прокаты һәм халыкның ялын һәм күңел ачуын оештыру өчен кулланыла торган башка шундый объектлар) билгеләнгән тәртипне бозып урнаштырырга;
- 4) махсус билгеләнгән урыннардан тыш, автотранспорт чараларын юарга һәм чистартырга;
- 5) коела торган йөкләрне, тузанлы йөкләрне, эретмәләрне, яфракларны, калдыкларны брезент белән яисә юлларның пычрануын булдырмый торган башка материал белән капламыйча, сыек йөкләрне аларны йөртү өчен билгеләнмәгән транспортта ташу;
- 6) стационар булмаган объектларны үз белдеген белән урнаштыру;
- 7) жир эшләрен башкаруга тиешле рәхсәтсез (ордер) эшләр башкарырга;
- 8) бу максатлар өчен билгеләнмәгән жирләргә жирне, чүп-чарны, калдыкларны, карны, бозны чыгару һәм ташлау;
- 9) урамнарда, тротуарларда, газоннарда төзелеш материалларын сакларга, квартал эчендәге юлларны һәм илтә торган юлларны гамәлдәге законнарны бозып ябарга;
- 10) тәмәке, кәгазь, чүп-чарны газоннарда, тротуарларда, урамнар, майданнар, ишегаллары территорияләренә, паркларга, скверларга һәм башка жәмәгать урыннарына ташларга;
- 11) бакча диваннары, эскәмияләр артында утыру, урналарны пычрату, урам яктырту фонарьларын, башка кечкенә архитектура формаларын бозу яки юк итү;
- 12) себергән чүпне һәм көнкүреш чүп-чарларын кое капкачларына, яңгыр канализациясенен су кабул итү рәшәткәләренә, лотокларга, кюветларга ташларга;

- 13) чүп-чар, яфрак һәм коры үлән, савытларны, житештерү калдыкларын, каты коммуналь калдыкларны яндырырга, учаклар ягарга, шул исәптән предприятиеләрнең эчке территорияләрендә һәм шәхси йорт хужалыкларында;
- 14) фасадларны үз белдегә белән үзгәртеп корырга, барлык типтагы гаражларны, утын сарайларын, базларны, утынлыкларны, будкаларны, күгәрченлекләргә, теплицаларны, корылмаларны, коймаларны һәм башка корылмаларны арендага алынган яки милектә булган жир участкаларынан читтә, шулай ук билгесез урыннарда тышкы мәгълүмат йөртүчеләргә, кече архитектура формаларын урнаштырырга;
- 15) яшеллекләргә йолку, бозу һәм юк итү, агачларга кисемнәр ясау, агачларга гамаклар һәм тирбәлешләр элгә, кер киптерү өчен баулар, аларга кадаклар кагарга;
- 16) газоннарны зарарлау һәм юк итү;
- 17) гамәлдәге законнарны бозып, юл япмаларының йөрү өлешенә кар кар көрәргә;
- 18) йорт хайваннарын, кошларны караусыз һәм озата баручы затларсыз урамнарда, авыл хужалыгы жирләрендә, гамәлдәге законнарны бозып, жирлекнең башкарма комитеты билгеләгән йорт хайваннарын һәм кошларын йөртү өчен махсус билгеләнгән урыннардан (көтүлекләрдән) тыш урыннарда булуы;
- 19) зур габаритлы төзелеш чүп-чарларын, кулланылган көнкүреш техникасын һәм жиһазларын, агач кисәкләрен, яшелчә сабакларын контейнерларга һәм контейнер мәйданчыкларына зур габаритлы чүп-чарны чыгару турында килешү булмаганда һәм гамәлдәге законнарны бозып урнаштырырга;
- 20) комплектланмаган (төзек булмаган) транспорт чарасын, авыл хужалыгы техникасын, прицеplарны һәм ярымприцеplарны, шул исәптән дөүлөт теркәү номерларысыз, гамәлдәге законнарны бозып урнаштырырга һәм сакларга;
- 21) юынырга, кер юарга һәм хайваннарны юарга, чишмә, кое, суүткәргеч колонкалары янында, елга, күлләр һәм ясалма (декоратив) сулыкларда автотранспорт чараларын юарга;
- 22) торак йортның янәшәдәге территориядә, йорт яны участогынан читтә тирес жыю;
- 23) йорт яны территорияләрендә, урам юлларында, урамнарда, урамнардан читтә һәм бу максатлар өчен бүлеп бирелмәгән башка урыннарда житештерү һәм куллану калдыкларын, чүплекләргә һәм пычракларны урнаштыру, тутыру, чыгару, агызу. Канализациясе булмаган торак биналарда зур эйберләрнең чокырга элгүенә комачаулаучы каплагычы, төбе, стеналары һәм рәшәткәлә капкачлары булган туалет һәм юыну пычракларын жыю өчен жылытылган чокырлар каралган;
- 24) йөк ташу, рельсларны, бүрәнәләргә, тимер балкаларны, торбаларны, кирпичне һәм башка авыр эйберләргә тарттырып кайту, төяү-бушату эшләре вакытында ташлау, башмаклы йөрү алымы булган машиналарның каты япмалары булган урамнар буйлап йөртү, квартал жәяүлеләр юллары,

тротуарлар һәм газоннар эчендә зур йөк транспортының хәрәкәте һәм тукталышы;

25) автотранспорт тәгәрмәчләре белән торак пункт территориясенә туфрак һәм пычракны чыгару;

26) транспорт чараларын яшелләнделергән территорияләрдә торак пунктлар чикләрендә (шул исәптән газоннар, чәчәк бакчалары һәм үләнле үсемлекләр белән биләнгән башка территорияләр), балалар һәм спорт майданчыкларында, хайваннар йөрү өчен майданчыкларда, шулай ук йорт яны территориясендә урнашкан хужалык майданчыкларында урнаштырырга;

27) йөк транспорты һәм прицеплар, шулай ук башка махсус техника (тракторлар, үзйөрешле машиналар) транспорт чараларын урнаштыру өчен махсус бүлеп бирелгән оешмалар предприятиесе жиреннән, милекченең йорт хужалыгы территориясеннән читтә тору.

Бүлек 12. Шәхси торак йортларны карап тоту һәм аларга якин территорияләрне төзекләндерү

Статья 43

1. Шәхси торак йортларның милекчеләре (яки) яллаучылары (алга таба- торак йортларның хужалары), әгәр закон яки килешүдә башкасы каралмаган булса, бурычлы :

1) торак йортлар фасадларының, коймаларның , шулай ук йорт хужалыгы чикләрендәге башка корылмаларның тиешле торышын тәэмин итәргә һәм аларны ремонтлау һәм буяуны вакытында башкарырга;

2) торак йортта номер билгесе булу һәм аны төзек хәлдә тотарга;

3) караңгы вакытта (алар булганда)яктырту фонарьларын кабызырга;

4) йорт хужалыгы территориясен тәртиптә тотарга;

5) йорт хужалыгы чикләрендә яшеллекләрне тәртиптә тотарга, куакларны һәм агачларны санитар кисәргә, газүткәргечләрнең, кабель һәм һава электр тапшыру линияләренең һәм башка инженерлык челтәрләренең саклау зонасында агачлар утыртуга юл куймаска;

6) йорт яны жир кишәрлегендә үләнне чабарга;

7) су агымы өчен канауларны һәм торбаларны чистартырга, язгы чорда эрегән суларны үткәрүне тәэмин итәргә;

8) янәшәдәге территориядән чистартылган карны транспорт чараларының йөрүе һәм күзәтүе, инженерлык коммуникацияләренә һәм корылмаларына керү, жәяүлеләр үтүе һәм яшеллекләрнең саклануы тәэмин ителсен өчен жыярга;

9) үзәкләштерелгән канализация булмаганда бирелгән жир участогы чикләрендә санитар нормаларга ярашлы рәвештә жирле канализация, юыну чокыры, бәдрәф жиһазландырырга, аларны даими рәвештә чистартырга һәм дезинфекцияләргә;

10) каты коммуналь калдыкларны махсус майданчыкларда урнаштырылган контейнерларга жыюны башкарырга;

11) билгелэнгэн тэртипкэ ярашлы рэвештэ каты көнкүрөш һәм эре габаритлы калдыкларны вакытында жыюны һәм чыгаруны тээмин итэргэ.

Статья 44

1. Шәхси торак төзелеше территориясендә рөхсәт ителми:

- 1) йорт биләмәсе читендә койма урнаштыру;
- 2) йорт биләмәләрендә һәм аларга яқын территорияләрдә яфракларны, теләсә нинди калдыкларны һәм чүп-чарны яндырырга;
- 3) йорт хужалыгы территориясендә тирес, күмер, савыт, утын, эре габаритлы калдыклар, төзелеш материаллары жыярга;
- 4) «Лебяжье авыл жирлегә» муниципаль берәмлеге жирләрендә йорт хужалыгы территориясеннән читтә транспорт чараларын юарга;
- 5) вәкаләтле органнар белән килешмичә йорт хужалыгы территориясендә ишегалды корылмалары төзү, чокырлар, бәдрәфләр төзү;
- 6) әлеге территориянең урам юлларында махсус транспорт һәм урып-жыю техникасына керүне кыенлаштыручы яки аларга комачаулаучы киртәләр урнаштырырга;
- 7) территорияне төзекләндерү элементларын жиимергә һәм бозарга, сулыкларны пычратырга;
- 8) йорт хужалыгы территориясеннән читтә, «Лебяжье авыл жирлегә» муниципаль берәмлеге жирләрендә комплектланмаган (төзек булмаган) транспорт чарасын саклау һәм урнаштыру;
- 9) тирә-якны теләсә нинди калдыклар белән чүпләргә;
- 10) чүп-чар, кар, боз чүпләкләре оештыру.

Бүлек 13. Яңгыр канализациясе челтәрләрен карап тоту

Статья 45

1. Күзәтү һәм яңгыр кабул итү коелары, жир асты коммуникацияләре коелары, люклар (рәшәткәләр) ябык хәлдә булырга һәм транспортның һәм жәяүлеләрнең куркынычсыз хәрәкәтен тээмин итүче төзек хәлдә тотылырга тиеш.

2. Яңгыр канализациясе челтәрләренең төзек техник торышы өчен жаваплылык (шул исәптән люкларны, рәшәткәләрне вакытында ябу) эксплуатацияләүче оешмаларга йөкләнә.

Статья 46

1. Кабул итү, тупик, күзәтү һәм башка коеларны һәм камераларны саклау, чистарту һәм техник яктан төзек хәлдә тоту аларның хужалары тарафыннан гамәлдәге дәүләт стандартлары таләпләренә ярашлы рэвештә тээмин ителә.

2. Хужасыз инженерлык коммуникацияләре һәм күзәтү коелары юлларны карап тотуны гамәлгә ашыручы махсус оешмалар тарафыннан тиешле куркынычсыз хәлдә тотылырга тиеш.

3. Яңгыр кабул итүче коелар рәшәткәләре даими рэвештә чистартылган хәлдә булырга тиеш. Аларның үткөрү сәләтен чикләүче рәшәткәләрне һәм коеларны тыгылдырырга, тутырырга ярамый. Яңгыр канализациясенең күзәтү һәм яңгыр

кабул итү коеларын профилактик тикшерү һәм аларны чистарту елына ике тапкырдан да сирәгрәк башкарылмый. Күзәтү һәм яңгыр кабул итү коеларын чистартканнан соң, чыгарылган пычрануның барлык төрләре махсус майданчыкларда кичекмәстән чыгарылырга һәм утильләштерелергә тиеш.

Статья 47

1. Урамнарны, биналарны, корылмаларны су басу, суүткәргеч, канализация, яңгыр жайланмалары, системалар, челтәрләр һәм корылмалар төзек булмау сәбәпле су агып китүдән бозлар барлыкка килү, шулай ук газоннарга, тротуарларга, урамнарга һәм ишегалды территорияләренә су ташлау, суырту яки агызу рөхсәт ителми.

2. «Лебяжье авыл жирлегә» муниципаль берәмлеге территориясендә, вәкаләтле органнар белән килешмичә, суырткыч коелар, парга әйләндерү майданчыклары төзү рөхсәт ителми.

Статья 48

1. Күзәтү коелары люклары өслеге юллар, тротуарлар, жәяүлеләр юллары, яшел зоналар белән бер тигезлектә башкарылырга тиеш. Күзәтү коелары люкларының юл өлеше, тротуарлар, жәяүлеләр юллары, яшел зоналар белән өслеге 2 см - дан артык булмаган, яңгыр кабул итү коелары белән 3 см-дан артык булмаган тоташу дәрәжәсе тайпылышына юл куела.

Статья 49

1. Капкачлары яки рәшәткәләре жиңмерелгән яки юк булган коммуникация коелары, ачыкланганнан соң ук, челтәрне эксплуатацияләүче оешма тарафыннан киртәләнергә, тиешле кисәтү билгеләре белән билгеләнергә һәм билгеләнгән срокларда алыштырылырга тиеш.

Статья 50

1. Инженерлык челтәрләрендә планлы эшләр вакытында канализация агынтыларын канализация челтәренә иң якын коеларына, суүткәргеч суына һәм жылылык челтәрләреннән суны яңгыр канализациясенә (ул булганда) агызу башкарыла. Юлга су ташлау тыела. Башка техник калдыкларны (шул исәптән нефтьле сыеклыктарны, шламнарны һәм тозлы техник суны) ташлау норматив-хокукый актларга һәм технологик регламентларга төгәл туры китереп башкарыла. Агып чыгу нәтижәләрен бетерү зыян күргән инженерлык челтәрләре хужалары көчә һәм акчалары хисабына башкарыла.

Бүлек 14. Техник элемент чаралары челтәрләрен карап тоту

Статья 51

1. Торак пунктлар чикләрендә биналарны инженер-техник тәэмин итү өчен билгеләнгән кабель элемент линияләрен, телевидение, радио, Интернет һәм

башка шундый челтэрлэрне урнаштыру жир асты ысулы белән башкарыла (траншеяләрдә, каналларда, тоннельләрдә).

2. Тышкы коммуникацияләрне биналарга башка ысул белән (һава, жир өстендәге) үткөрү аларны эксплуатацияләүче оешмаларның тиешле техник шартларын алу шарты белән жир астында урнаштыру мөмкин булмаган очракта гына рөхсәт ителә.

3. Асылмалы элемент линияләрен һәм һава-кабель үтүләрен ныгыту сыйфатында кулланырга ярамый:

1) жәмәгать һәм тимер юл транспорты контакт челтэрләрнен һәм тышкы яктырту терәкләрнен терәкләрен һәм элементларын;

2) автомобиль юлларын төзекләндерү элементлары: юл коймалары, светофорлар, юл билгеләре урнаштыру өчен билгеләнгән элементлар һәм конструкцияләр;

3) бина һәм корымаларның фасадлары, түбәләре, стеналары элементлары (төтен чыгару, вентиляция, телевидение һәм радионың коллектив кабул итү системалары антенналары, фронтоннар, козыреклар, ишекләр, тәрәзәләр).

4. Рөхсәт ителми:

1) элемент кабельләрен бер бинадан икенчесенә һава ысулы белән сузу вакытында юлларны кисеп чыгу;

2) кабель запасларын тарату муфта шкафыннан читтә урнаштырырга.

Статья 52

1. Милекчеләр (хужалар) техник элемент чараларын (кабельләр, кабельләрне ныгыту элементлары, бүлү һәм муфта шкафларын һәм башкалар), шулай ук алар ярдәмендә тоташтырыла торган техник жайланмаларны тиешле хәлдә (изоляция тышчасы өзелүгә һәм/яки булмауга, буяу булмауга, коррозиягә һәм/яки механик зыянга юл куймаска, чыбыкларның салынуына һәм/яки аларны яктырту һәм электр тапшыру линияләре терәкләренә чорнауга юл куймаска) тиешле хәлдә тотарга тиеш.

Бүлек 15. Тышкы яктырту объектларын (чараларын) карап тоту

Статья 53

1. Тышкы яктырту элементларына: яктырткычлар, кронштейннар, терәкләр, чыбыклар, кабельләр, энергия чыганаклары (шул исәптән жыюлар, туклану пунктлары, идарә итү тартмалары) керә.

Статья 54

1. Торак пунктлар территориясендәге урамнар, юллар, майданнар, жәяүлеләр тротуарлары, торак кварталлар, ишегаллары, предприятиеләр, учреждениеләр, оешмалар территорияләре, шулай ук ижтимагый һәм торак биналарның аншлаглари һәм номер билгеләре, юл билгеләре һәм күрсәткечләре, мәгълүмат элементлары һәм витриналар тәүлекнең караңгы вакытында яктыртылырга тиеш.

2. Урамнарны, юлларны, майданнарны, микрорайон территорияләрен тышкы яктырту кичке караңгыда табигый яктырту дәрәжәсе 20 лк кадәр кимегәндә кабызыла, ә иртәнге эңгер -меңгердә 10 лк кадәр күтәрелгәндә сүндерелә.
3. Торак йортларның подъездларын тышкы яктырту жайланмаларын, йортларның аншлагларын һәм номер билгеләрен һәм урам күрсәткечләрен, шулай ук архитектура-сәнгать яктырту системаларын эшләтеп жибәрү һәм сүндерү урамнарны тышкы яктырту режимында башкарыла.
4. Биналарның һәм корылмаларның милекчеләре, милек формаларына карамастан, закон нигезендә килешенгән проектка ярашлы рәвештә биналарның һәм корылмаларның архитектура-сәнгать яктыртуының булуын һәм эшләвен тәмин итәргә тиеш.

Статья 55

1. Төп юлларда, майданнарда һәм урамнарда эшләми торган яктырткычлар саны 3 проценттан артмаса тиеш, башка территорияләрдә (квартал эчендәге юллар, ишегалды территорияләре) 5 процент.
2. Терекөмөшле газ разрядлы лампалар махсус бу максатлар өчен бүлөп бирелгән биналарда сакланьрга һәм утильләштерү өчен махсус предприятиеләргә чыгарылырга тиеш. Күрсәтелгән лампаларны чүплекләргә һәм чүп эшкәртү заводларына чыгарырга ярамый.

Статья 56

1. Металл терәкләр, кронштейннар һәм тышкы яктырту жайланмаларының башка элементлары чиста булырга, авышлык, коррозия чыганагы булмаса һәм кирәк булганда милекчеләр (хужалар, кулланучылар) тарафыннан буялырга һәм төзек хәлдә тотылырга тиеш. Тышкы яктырту таянычлары, тимер юл транспортының контакт челтәре таянычлары, саклагыч, аергыч коймалар, юл корылмалары һәм юл жиһазлары элементлары буялырга, язулардан һәм теләсә нинди мәгълүмати-басма продукциядән чистартылырга, төзек хәлдә һәм чисталыкта тотылырга тиеш.
2. Бердәм тышкы яктырту системасына тоташтырылган юл, урам һәм йорт яны яктыртуларын карап тотуны һәм ремонтлауны тәмин итүче (подрядчы, башкаручы) билгеләмәсе нәтижеләре буенча әлегә төр эшләрне башкаруга муниципаль контракт төзегән вәкаләтле орган яки оешма башкара.
3. Торак йортларның кереш бүлү жайланмаларына тоташтырылган йорт яны яктыртуын саклау һәм ремонтлауны идарәче оешмалар башкара.
4. Яктырту терәкләрендә һәм тимер юл транспортының контакт челтәрендә урнаштырылган барлык элементларның һәм объектларның төзек һәм куркынычсыз торышы һәм канәгәтләнәрлек тышкы кыяфәте өчен әлегә терәкләрнең хужасы (кулланучысы) жаваплы.
5. «Алексеевск шәһәр жирлегә» муниципаль берәмлеге территориясендә урнашкан мачталар һәм тышкы яктырту терәкләре, электр тапшыру линияләре һәм югары вольтлы линияләр тирәсендәге территорияләрне жыештыру өчен жаваплылык аларны эксплуатацияләү өчен жаваплы затларга йөкләнә.

6. Трансформатор һәм бүлү подстанцияләренә, автомат режимда эшләүче башка инженерлык корылмаларына (хезмәт күрсәтүче персоналсыз) якын территорияләрне жыештыруны территория хужаларына, әлегә объектларның хужаларына үткәргә киңәш ителә.

Статья 57

1. Тышкы яктырту терәкләрен алыштырганда, конструкцияләр өч тәүлек эчендә сүтелергә һәм челтәр хужалары тарафыннан чыгарылырга тиеш. Тышкы яктыртуның жимерелгән терәкләрен чыгару юллардагы терәк хужасы тарафыннан шундук, калган территорияләрдә мондый ихтыяж ачыкланганнан соң (демонтажланганнан соң) бер тәүлек дәвамында башкарыла.

2. Аерым яктырткычларның балкып тору вакыты житешсезлекләрен торгызу ачыкланганнан яки тиешле хәбәр килгәннән соң 10 тәүлектән артмаска тиеш.

Статья 58

1. Чыбыкларның өзекләре, терәкләрнең, изоляторларның зарарланулары булганда, тышкы яктырту жайланмаларын эксплуатацияләү рөхсәт ителми. Электр үткәргечләре өзелү яки терәкләрнең зарарлануы белән бәйле тышкы яктырту жайланмалары эшендә тәртип бозуларны, ачыкланганнан соң ук кичекмәстән төзәтергә кирәк.

2. Чыбыкларны һәм кабельләрне челтәргә һәм тышкы яктырту жайланмаларына рөхсәтсез тоташтыру һәм тоташу рөхсәт ителми.

Статья 59

1. Тышкы яктырту объектлары яки тышкы яктырту чаралары белән жиһазландырылган объектлар, шулай ук тышкы яктырту объектларына (чараларына) хезмәт күрсәтүче оешмаларның милекчеләре (хужалары) бурычлы:

1) урамнарның, юлларның тиешле яктыртылуын, терәкләрнең һәм яктырткычларның, яктырту жайланмаларының сыйфатын күзәтергә, бозылган яки зыян күргән очракта вакытында ремонт ясарга;

2) билгеләнгән тәртип буенча яктырткычны кабызу һәм сүндерүне күзәтергә;

3) тышкы яктырткычны урнаштыру, карап тоту, урнаштыру һәм эксплуатацияләү һәм бизәү кагыйдәләрен үтәргә;

4) тышкы яктырткычларның фонарларын вакытында алыштырырга.

Бүлек 16. Кече архитектура формаларын карап тоту

Статья 60

1. Кече архитектура формаларына керә: монументаль-декоратив бизәү элементлары, мобиль һәм вертикаль яшелләндерү өчен жайланмалар, су жайланмалары, муниципаль жиһазлар, Лебяжье авыл жирлегә территориясендәге коммуналь-көнкүреш һәм техник жиһазлар.

2. Кече архитектура формаларын карап тоту бирелгән жир кишәрлекләре чикләрендә, гомуми файдаланудагы территорияләрдә хокук ияләре тарафыннан тәэмин ителә-вәкаләтле орган тарафыннан тәэмин итүче (подрядчы, башкаручы) билгеләмәсе нәтижеләре буенча әлегә төр эшләренә башкаруга муниципаль контракт төзегән оешма белән контракт (киләшү) нигезендә тәэмин ителә.

Статья 61

1. Кече архитектура формалары ияләре бурычлы:

- 1) кечкенә архитектура формаларын чисталыкта һәм төзек хәлдә тотарга;
- 2) язгы чорда кече архитектура формаларын планлы тикшерү, аларны иске буядан, тутыкмадан чистарту, юып, буяу, шулай ук сынган элементларны алыштыру;
- 3) кышкы чорда кечкенә архитектура формаларын, шулай ук аларга якынлашу юлларын кардан һәм боздан чистартырга;
- 4) тигез өслекле чикләнгән комлыклар корырга, комлыкларда елга кимендә бер тапкыр комны алыштырырга;
- 5) балалар, спорт, хужалык майданчыклары һәм ял итү майданчыклары жиһазларының конструктив элементларының ныклыгы, ышанычлылыгы һәм куркынычсызлыгы таләпләренә туры килүен күзәтергә;
- 6) фонтаннар эшләгән чорда су өслеген чүп-чардан көн саен чистартуны башкарырга.

Статья 62

1. Рәхсәт ителми:

- 1) максатсыз кечкенә архитектура формаларын куллану (балалар уен майданчыкларында өлкәннәрнең ял итүе, спорт майданчыкларында кер киштерү һ. б.);
- 2) теләсә нинди мәгълүмати-басма продукцияне кече архитектура формаларына эләргә һәм ябыштырырга;
- 3) кечкенә архитектура формаларын һәм аларның конструктив элементларын вату һәм бозу;
- 4) фонтаннарда су коену.

Бүлек 17. Стационар булмаган объектларны карап тоту

Статья 63

1. Стационар булмаган объектларны урнаштыру мондый объектларны урнаштыру схемасы буенча муниципаль хокукый акт белән билгеләнгән тәртиптә башкарыла.
2. Тышкы габаритлары буенча вак ваклап сату челтәре объектының максималь гомуми майданы 60 кв. м.
3. Жир участогын арендау срогы тәмамлангач, стационар булмаган объект арендатор тарафыннан сүтелергә, ә жир участогы азат ителергә һәм башлангыч хәлгә китерелергә тиеш.

Статья 64

1. Стационар булмаган объектларның хужалары булган юридик һәм физик затлар бурычлы:

- 1) аларны ремонтлау һәм буяу. Ремонт проект документациясендә билгеләнгән тышкы күренешне һәм төснә саклауны исәпкә алып башкарылырга тиеш;
- 2) янәшәдәге территориядә яшеллекләрнең, газоннарның, бордюр ташының, кечкенә архитектура формаларының (алар булганда) саклануын күзәтергә, әлегә Кагыйдәләрдә билгеләнгән таләпләргә ярашлы рәвештә күрсәтелгән территорияне карап тотарга;
- 3) стационар булмаган объектлар янында урналар урнаштырырга, кирәк булганда урналарны буярга һәм калдыклардан чистартырга.

Статья 65

1. Рөхсәт ителми:

- 1) стационар булмаган объектларга пристройлар, козыреклар, навеслар һәм проектларда каралмаган башка конструкцияләр төзү;
- 2) стационар булмаган объектлар янында сәүдә-суыту жиһазларын кую;
- 3) стационар булмаган объектларда һәм аларның түбәләрендә савыт-саба, товарлар, детальләр, көнкүреш һәм житештерү характерындагы башка әйберләрне жыярга, шулай ук стационар булмаган объектларны склад максатлары өчен кулланырга;
- 4) стационар булмаган объектлар арасындагы янгынга каршы бушлыкларны жиһазлар, калдыклар белән тутырырга;
- 5) стационар булмаган объектларны биналарның аркаларында, газоннарда, майданчыкларда (балалар, ял, спорт, транспорт тукталышлары), суүткәргеч һәм канализация челтәрләренен, торба үткәргечләренен саклау зонасында, шулай ук торақ биналарның тәрәзәләреннән, сәүдә предприятиеләре витриналарына кадәр - 20 мдан ким, агач кәүсәсенә кадәр - 3 мдан ким арада урнаштыру.

Бүлек 18. Төзелеш эшләрен башкару урыннарын карап тоту

Статья 66

1. Төзелеш майданчыкларын һәм аларга якин территорияләренә карап тоту, ремонт, төзелеш һәм башка эш төрләре тәмамланганнан соң төзекләндерү төзүчегә йөкләнә.

2. Төзелеш, ремонт һәм башка төр эшләр башланганчы тиешле:

- 1) төзелеш майданчыгы территориясенен бөтен периметры буенча Башкарма комитетның хокукый актлары таләпләренә туры китереп типовой койма урнаштырырга;
- 2) төзелеш майданчыгының гомуми тотрыклылыгын, ныклыгын, ышанычлылыгын, эксплуатация куркынычсызлыгын тәэмин итәргә;
- 3) төзелеш майданчыгының тиешле техник торышын, аның чисталыгын, пычрактан, кардан, боздан, мәгълүмати-басу продукциясеннән вакытында чистартылуын күзәтергә;

- 4) төзелеш майданчыгы территориясенә кәргәндә төзелеш объектынның гамәлдәгә төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре таләпләренә җавап бирүче мәгълүмат щитын урнаштырырга һәм аны тиешле хәлдә тотарга;
  - 5) җәяүлеләр өчен вакытлыча тротуарлар төзелешен тәмин итәргә;
  - 6) төзелеш майданчыгын периметры буенча тышкы яктыртуны тәмин итәргә;
  - 7) төзелеш майданчыгына төзекләндерелгән керү юлларын, майданчык эчендәгә юлларны һәм урамнарның (юлларның) йөрү өлешенә пычрак һәм чүп-чарны чыгаруны булдырмаучы транспорт чаралары тәгәрмәчләрен чистарту яки юу пунктларын җиһазландырырга;
  - 8) төзелеш майданчыгына керү юлларында ябык циклы йөк автотранспорты хәрәкәте маршрутын (10 тоннадан артык) килештерү, юлларның һәм үтү юлларының саклануын тәмин итәргә;
  - 9) төзелеш майданчыгы территориясендә каты көнкүреш, эре габаритлы һәм төзелеш калдыкларын җыю өчен контейнерлар һәм (яки) бункерлар булуны тәмин итәргә;
  - 10) төзелеш майданчыгы территориясеннән билгеләнгән тәртиптә каты көнкүреш, эре габаритлы һәм төзелеш калдыкларын чыгаруны оештыруны тәмин итәргә;
  - 11) төзелеш майданчыгы территориясеннән җыелган һәм калдыклар булмаган карны билгеләнгән тәртиптә килешенгән махсус билгеләнгән урыннарга чыгаруны тәмин итәргә;
  - 12) эш башкарганда төзелеш майданчыгының янәшәдәгә территориясен, аңа керү юлларын һәм тротуарларны пычрактан, чүп-чардан, кардан, боздан (елның (кыш, җәй) вакытын исәпкә алып) көн саен җыештыруны тәмин итәргә;
  - 13) эш башкарганда җир асты инженер коммуникацияләренә, тышкы яктырту челтәрләренә, яшеллекләренә һәм кече архитектура формаларының саклануын тәмин итәргә.
3. Төзелеш һәм (яки) ремонт эшләре алып барылуның бөтен чоры дәвамында әлегә Кагыйдәләр таләпләрен үтәргә, шулай ук эш башкарганда жиһазлар һәм зыян күргән юл япмаларын, яшеллекләренә, газоннарны, тротуарларны, авышлыкларны, кечкенә архитектура формаларын торгызырга.
4. Төзелеш материаллары, жиһазлар, автотранспорт һәм күчмә механизмнар, ярдәмче биналар, эшчеләрне һәм хезмәткәрләренә вакытлыча тору өчен көнкүреш вагончыклары, төзелеш калдыкларының транспорт партияләрен вакытлыча саклау һәм туплау өчен урыннар төзелеш оештыру проектына ярашлы рәвештә төзелеш майданчыклары чикләрендә урнаштырыла.

Статья 67

1. Рәхсәт ителми:

- 1) эш көннәрендә 22.00 сәгатьтән алып 06.00 сәгәткә кадәр, ә ял көннәрендә 22.00 сәгатьтән алып 09.00 сәгәткә кадәр гражданнарның шәхси һәм җәмәгать иминлеген тәмин итү белән бәйлә коткару, авария-тергезелеш һәм башка кичектергесез эшләрдән тыш, тынлыкны бозу белән бергә төзелеш, ремонт, төяү-бушату һәм башка эшләренә оештыру һәм торак зонасы янында үткәү;

- 2) Башкарма комитетның тиешле рөхсәтәннән башка юлларның һәм тротуарларның йөрү өлешен тарайту яки ябу;
- 3) чүп-чарны яндыру һәм төзелеш калдыкларын утильләштерү;
- 4) грунт, чүп-чар, коела торган төзелеш материалларын, жиңел савытларны, киселгән агачларны юлларны пычратмый торган брезент яисә башка материал белән капламыйча, шулай ук төзелеш катнашмаларын һәм эремәләрен (шул исәптән цемент-ком эремәсен, известь, бетон катнашмаларын) юлга, тротуарга, юл кырыена яисә юлга яқын газ полосасына кою мөмкинлеген юкка чыгаручы чаралар күрмичә генә күчереп йөртергә.

Бүлек 19. Жирләү урыннарын карап тоту

Статья 68

1. Этик, санитар һәм экологик таләпләргә туры китереп бирелгән жирләү урыннарын тоту федераль закон таләпләренә һәм муниципаль хокукый акт белән билгеләнгән жирләү урыннарын тоту кагыйдәләренә ярашлы рәвештә башкарыла.
2. Жирләү урыннарын санитар рәвештә тәмин итүчене (подрядчы, башкаручы) билгеләү нәтижәләре буенча әлеге төр эшләренә башкаруга муниципаль контракт төзөгән оешма башкара.

Статья 69

1. Жирләү урыннарын карап тоту таләпләре:
  - 1) зиратлардагы жәмәгать бәдрәфләре чиста һәм төзек хәлдә булырга тиеш. Жәмәгать бәдрәфләре территориясендәге урналар чистартылырга тиеш;
  - 2) зират территориясендәге чүп контейнерлары һәм урналар чистартылырга тиеш. Калдыклар тупланган саен, 3 көнгә бер тапкырдан да сирәк булмаган вакытта чыгарылырга тиеш;
  - 3) авария хәлендәге һәм ауган агачлар булырга тиеш түгел. Авария хәлендәге агачлар киселергә тиеш;
2. Кышкы чорда жирләү урыннарын карап тоту үзенчәлекләре:
  - 1) зиратларның үзәк юллары, керү юллары, тротуарлар киңәйтелергә һәм кардан чистартылырга тиеш. Боз калдыклары булмаган тигез кар булырга булырга мөмкин;
  - 2) үзәк юллар, керү юллары, тротуарлар бозга каршы материаллар белән эшкәртелергә тиеш. Юлларның һәм тротуарларның йөрү өлешен эшкәртү кар яуганнан соң ук башланырга тиеш;
  - 3) беренче чиратта карны чыгару, бозны вату һәм үзәк һәм керү юлларынан кар-боз жыелмаларын бетерү;
  - 4) жирләү урыннарының жәяүлеләр зоналарында бозга каршы материаллар кулланырга, юллардан чистартылган тозлы карны һәм бозны каберләргә, газоннарга, куакларга өяэргә ярамый.
3. Жәйге чорда жирләү урыннарын карап тоту үзенчәлекләре:

- 1) үзәк юллар, керү юллары, тротуарлар, каберләр арасындагы юллар һәм күмелгән урыннарда гомуми файдаланудагы башка территорияләр төрле пычранулардан чистартылырга тиеш;
- 2) яшеллекләрне санитар кисү, чүп үләннәрен агач-куаклык үсемлекләрен бетерү буенча чаралар ел саен үткәрелергә тиеш.
4. Жирләү урынын, кабер өстенә куелган корылманы (хачлар, һәйкәлләр, плитәләр, склеплар һ.б.) карау, чәчәкләр һәм декоратив куаклар утырту, башка карауны тормыш иптәше, туганнары, үлгән кешенең законлы вәкиле яки санитар таләпләрне мәжбүри үтәп башка кеше башкара.

Бүлек 20. Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау тукталышларын карап тоту

Статья 70

1. Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау тукталышларын (алга таба тукталыш) гамәлдәге төзелеш нормаларына һәм кагыйдәләренә, шулай ук әлеге Кагыйдәләргә ярашлы рәвештә тукталышны урнаштыру өчен бирелгән жир участогының хокук иясе (алга таба хужасы) карап тоту.

Статья 71

1. Хужалар бурычлы:

- 1) тукталыш территорияләренең бөтен периметры буенча механик тәэсирләргә һәм тышкы мохит тәэсирләренә чыдам булырга тиешле койма урнаштырырга;
- 2) тукталышларның тиешле техник торышын, аларның чисталыгын, пычрактан, кардан, боздан, мәгълүмати-басу продукциясеннән вакытында чистартылуын күзәтергә;
- 3) Материалларны жыюга, комплектланмаган транспортны, тукталыш территорияләрендә һәм тукталышларга якин территорияләрдә төрле конструкцияләрне саклауга юл куймаска;
- 4) саклау урыннарын дежур персонал өчен биналар белән жиһазландырырга. Тукталыш территорияләрендә гомуми мәйданы 10,0 квадрат метрдан артмаган, жиңел типтагы конструкцияләрдән эшләнгән, тышкы стеналарны нейтраль төсләр гаммасының заманча бизәү материаллары белән бизәгән капитал булмаган объектлар урнаштырырга рөхсәт ителә;
- 5) тукталыш территорияләрен гамәлдәге нормалар һәм кагыйдәләр таләпләренә туры килгән яктылыкны тигез бүлүнә тәмин итүче тышкы яктырту белән жиһазландырырга;
- 6) тукталыш территорияләрендә проектта каралмаган башка капитал һәм вакытлыча биналар, корылмалар, сәүдә павильоны, киосклар, навеслар һ. б. төзелешенә юл куймаска;
- 7) тукталыш территорияләрендә автомобильләр юуга һәм ягулык-майлау материаллары агып торган автомобильләр тукталышына юл куймаска;
- 8) санитар һәм янгынга каршы кагыйдәләренә үтәп, тукталыш территорияләрен тотарга;

9) даими рәвештә санитар эшкәртү үткәрергә (проектта каралган мәйдан чикләрендә), калдыкларны жыю өчен контейнерлар (урналар) урнаштырырга, үләннәрне даими рәвештә чабуны һәм каты көнкүреш калдыкларын, карны чыгаруны тәмин итәргә;

10) каты япмалы тукталышка керү юлларын махсус, автостоянка урнашкан урынны һәм хезмәт күрсәтүне билгеләүче, билгеләр, шулай ук гамәлдәге дәүләт стандартлары таләпләренә ярашлы билгеләр белән жиһазландырырга;

11) инвалидларның тукталышлар территориясенә киртәсез керүен тәмин итү һәм инвалидларның махсус автотранспорт чараларын һәм инвалидларны һәм (яки) инвалид балаларын йөртүче транспорт чараларын парковкалау өчен урыннарның ким дигәндә 10% ын (ә бер урыннан ким түгел) бүлеп бирү. Мөмкинлекләре чикләнгән кешеләр махсус автотранспорт чараларын парковкалау урыннарыннан «Россия Федерациясендә инвалидларны социаль яклау турында» 24.11.1995 елгы 181-ФЗ номерлы Федераль законның 15 статьясы нигезендә бушлай файдаланалар.

Бүлек 21. Йорт хайваннарын һәм кошларын карап тоту

Статья 72

1. Һәрбер хайван хужаның милке булып тора һәм, һәр милек кебек үк, закон белән саклана. Хайванны хужасыннан суд карары буенча гына тартып алырга мөмкин.

2. Йорт хайваннарын һәм кошларны тоту өченче затларның хокукларын һәм законлы мәнфәгатьләрен бозмаска тиеш. Йорт хайваннары һәм кошлар китергән зыян өчен җавапчылыкны аларның хужалары РФ гамәлдәге законнары нигезендә җавап тоталар.

3. Йорт хайваннары хужалары шәхсән үз йорт хайваннары экскрементларын җыештыралар һәм утильләштерәләр.

Статья 73

1. «Лебяжье авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге халкы тарафыннан авыл хужалыгы хайваннарын (сыерлар, сарыклар, кәжәләр, дуңгызлар һәм башкалар) һәм кошларны йорт яны участкалары булган шәхси торақ йортлар территорияләрендә тоту рөхсәт ителә.

2. Барлык продуктив хайваннар (эре мөгезле терлек, кәжә, сарык, дуңгыз, ат) биркалау юлы белән хайван хужалары булган гражданның яшәү урыны буенча ветеринария учреждениеләрендә мәжбүри теркәлергә, ел саен кире теркәлергә тиеш.

3. Йорт хайваннарын көтү җирле үзидарә органның норматив-хокукый акты белән билгеләнгән көтү урыннарында, хужасы күзәтүе астында яки аның кушуы буенча башка кеше тарафыннан рөхсәт ителә.

4. Йорт хайваннарын йөртү 7.00 сәгатьтән 23.00 сәгатькә кадәр рөхсәт ителә. Башка вакытта йөргәндә хужалар урамнарда һәм йорт ишегалларында тынлыкны тәмин итү өчен чаралар күрергә тиеш.

5. Этне йөртү бәйләү (этне тотып торучы башка жайланма), муенса һәм битлек кулланып башкарылырга тиеш, өч айга кадәрге эт балаларын һәм махсус сумкада (контейнерда) яки аларны йөртүче кешенең кулында булса, вак зурлыктагы этләрне йөртү очрактарынан тыш. Закон нигезендә теркәлгән этнең муенсасында аның идентификацион номеры күрсәтелергә тиеш. Этләрне чылбырсыз йөртү торақ пунктлар чикләреннән читтә, шулай ук этләрне йөртү урыннарында рөхсәт ителә, алар янында мондый йөрүне рөхсәт итүче билгеләр урнаштырылган.

6. Хужалар йорт хайваннары һәм кошлары экскрементлары белән ишегалларын, тротуарларны, урамнарны, паркларны, газоннарны, балалар мәйданчыкларын, скверларны, мәйданнарны, шулай ук торақ йортларның подъездларын пычратуга юл куймаска тиеш. Этләр, мәчеләр һәм башка вак хайваннарны йөрткәндә, хужаның үзендә йорт хайваннарының табигый тизәкләрен тулысынча жыештыруны тәмин итүче кирәк-ярақлар булырга тиеш, алар мәйданчыклардагы чүп контейнерларына ташланырга тиеш.

7. Этне чылбырдан бары тик йөрү урыннарында гына жибәергә мөмкин. Махсус бүлеп бирелгән мәйданчыклар булмаганда, жирле үзидарә органнарының норматив-хокукый акты белән билгеләнгән буш жирләрдә, калкулыкларда һәм башка урыннарда йөрергә рөхсәт ителә.

8. Этләрне яхшы киртәләнгән мәйданчыкларда яки муниципаль берәмлек территориясә артында гына өйрәтергә мөмкин.

9. «Лебяжье авыл жирлегә» муниципаль берәмлеге территориясендә йорт хайваннарын һәм кошларын көтү тыела (йорт яны территорияләрендә, газоннарда, паркларда һәм скверларда үз белдегәң белән терлекләренә йөртү һәм көтү рөхсәт ителми). Йорт хайваннарын юллар буенча тәүлекнең якты вакытында гына куып чыгарырга кирәк, шул ук вакытта аларны мөмкин кадәр юлның уң чигенә якынарак юнәлтергә кирәк. Йорт хайваннарын асфальт белән капланган юлларда, туфрақ юллар һәм сукмақлар буенча куып йөрү мөмкинлеге булганда, йөртү тыела.

10. Йорт хайваннарын урамда калдырганда, терлек хужалары яшеллекләренә бозудан килгән зыянны һәм терлек көтүенә киткән чыгымнарны капыйлар.

11. Йорт кәжәләре бары тик йорт яны территориясендәгә законнарда яки көтүлектә хужалар күзәтүе астында гына тотылырга тиеш.

Статья 74

1. Рөхсәт ителми:

- 1) хайваннарны балалар мәйданчыкларына, мәктәп территорияләренә, балалар бакчаларына, ашханәләргә, поликлиникаларга, азык-төлек кибетләренә кертергә;
- 2) йорт хайваннарын пляжларда йөртү һәм сулыкларда коендыру;
- 3) тью язуы булганда хайваннарны учреждениеләргә кертертү;
- 4) хайваннарны һәм кошларны торақ пунктлар территориясендә озатып йөрүчедән башка чыгарырга;

5) этләрне алкоголь, наркотик яки токсик исерек хәлдә булган кешеләр, шулай ук яшьләре яки сәламәтлекләре аркасында этләрнең хәрәкәтләрен контрольдә тоталмаган һәм аларның агрессив тәртибен туктата алмаган кешеләр йөртергә;

6) этләрне 14 яшькә кадәрге кешеләр белән йөртү, кечкенә этләрне йөртү очраklarын исәпкә алмаганда;

7) йорт хайваннарын һәм кошларын балконнарда, лоджияләрдә, торак йортларның гомуми файдалану урыннарында (якындагы фатирлар коридорларында, баскыч ячейкаларында, чердакларда, подвалларда һәм башка ярдәмче биналарда) даими тоту;

8) йорт хайваннарын торак пункт территориясендә махсус чаралар (күргәзмәләр һ.б.) уздыру урыннарыннан тыш, моның өчен билгеләнгән урыннардан тыш асрау.

Статья 75

1. Бал кортлары белән аерым умарталарны жир кишәрлекләрендә урнаштыру түбәндәге таләпләрне үтәгәндә рөхсәт ителә:

1) балавыз эшкәртү предприятиеләреннән, кондитер һәм (яки) химия продукциясе житештерү буенча предприятиеләрдән, аэродромнардан, хәрби полигоннардан, тимер юлларга бүлеп бирелгән полоса чикләреннән, 110 кВ һәм аннан да югарырак көчәнеше электр тапшыру линияләреннән, медицина оешмаларыннан, мәдәният оешмаларыннан, мэгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыручы оешмалардан, балаларның ял итү һәм аларны сәламәтләндерү оешмаларыннан, балалар өчен социаль хезмәтләрдән, социаль тернәкләндерүгә мохтаж балигъ булмаганнар өчен махсуслаштырылган учреждениеләрдән ким дигәндә 100 м ;

2) торак пунктларда яки гражданныр үз ихтыяжлары өчен бакчачылык яки яшелчәчелек алып барган территорияләрдә (алга таба - бакчачылык яки яшелчәчелек территориясе) урнашкан күрше жир кишәрлекләре чикләреннән 3 метрдан да ким булмаган, летоклары әлегә участоклар чикләреннән каршы якка юнәлтәп яисә умарталыкларны күрше жир кишәрлекләреннән 2 метрдан да ким булмаган биеклектәге тоташ койма белән аеру шарты белән летокларының ераклыгы һәм юнәлеше буенча чикләүләрсез;

3) башка төр хайваннар, шул исәптән кошлар тотылган биналардан 3 метрдан да ким булмаган, бу биналардан каршы якка летокларын юнәлтү юлы белән яки, башка төр хайваннар, шул исәптән кошлар тотылган биналардан умарталарны аеру шарты белән, летоклары ераклыгы һәм юнәлеше буенча чикләүләрсез, 2 метрдан да ким булмаган биеклектәге тоташ койма белән аерып. Бу таләп башка төр хайваннар, шул исәптән торак пунктлар яки бакчачылык яки бакчачылык территорияләре чикләреннән тыш урнаштырылган кошлар тотылган биналарга кагыла (хужалыкларда тотылган хайваннардан тыш).

Статья 76

1. Йорт хайваннары һәм кошлар хужалары бурычлы:

- 1) терлекчелек продуктарының ветеринария-санитария ягынан хайваннар авыруларын кисәтүне һәм куркынычсызлыкны тәмин итүче хужалык һәм ветеринария чараларын гамәлгә ашырырга, әйләнә-тирә мохитне терлекчелек калдыклары белән пычратуга юл куймаска, шулай ук ел саен яңадан теркәү чорында мәжбүри дөвалау-профилактика чараларын үткәргә;
- 2) хайваннарның кайда булуларын даими контрольдә тоту, аларның Лебяжье авыл жирлегә территориясендә булуына юл куймау;
- 3) хайваннар авырганда һәм аларның үлеме очрагында, шулай ук аларның гадәти булмаган тәртибе булганда ветеринария учреждениеләре белгечләренә кичекмәстән хәбәр итәргә. Алар килгәнче авыру билгеләре булган хайваннарны изоляцияләргә;
- 4) ветеринария белгечләре таләпләре буенча хайваннарны тикшерү, диагностик тикшеренүләр, саклагыч прививкалар һәм дөвалау-профилактика эшкәртүләре өчен бирергә.

Статья 77

1. Үлгән терлекләргә жирләү махсус оешма тарафыннан махсус билгеләнгән урында башкарыла.

Статья 78

1. Үз территориясендә сакчы этләре булган оешмалар бурычлылар:
- 1) этләргә гомуми нигездә теркәү;
  - 2) этләргә нык бәйләгечтә тоту;
  - 3) килүчеләрнең хайваннарга керү мөмкинлеген булдырмау;
  - 4) этләргә эш туктатылганнан соң яхшы киртәләнгән территориядә яки гомуми файдалану территориясеннән киртәләнгән территориядә, территориягә кергәндә кисәтүче язу булганда гына бәйдән ычкындырырга.

Статья 79

1. Жәмәгать урыннарында караучылары булмаган караучысыз калган хайваннар тотылырга тиеш.
2. Караучысыз хайваннарны тоту мондый хайваннарны тапкан махсулаштырылган предприятие яки жирле үзидарә органнары белән төзелгән килешү буенча башка кеше тарафыннан башкарыла ала.
3. Караучысыз хайваннарны тоту буенча чараларны гамәлгә ашыру хайваннарга гуманлы мөнәсәбәт һәм жәмәгать эхлагы нормаларын үтәү принципларына нигезләнә.
4. Рөхсәт ителми:
  - 1) хайваннарны фатирлардан һәм шәхси йортлар территориясеннән судның тиешле карарысыз тартып алырга;
  - 2) этләргә кибетләрдә, даруханәләрдә, коммуналь хезмәт күрсәтү предприятиеләрендә һ. б. бәйдән ычкындырырга;
  - 3) ветеринария органнары күрсәтмәсез тозаклар һәм башка тоту чаралары куллану.

Бүлек 22. Бэйрәмчә бизәү

Статья 80

1. Лебяжье авыл жирлеген территориясен бэйрәмчә бизәү дәүләт, шәһәр һәм милли бэйрәмнәр, мөһим вакыйгалар белән бэйле чаралар үткөрү чорында башкарыла.
2. Бэйрәм бизәлеше дәүләт һәм муниципаль флаглар, лозунглар, гирляндалар, паннолар, декоратив элементлар һәм композицияләр, стендлар, трибуналар, эстрада урнаштыруны, шулай ук бэйрәм иллюминациясе җайланмасын үз эченә ала.
3. Бэйрәм бизәлеше элементларын эзерләгәндә һәм урнаштырганда юл хәрәкәтен көйләүнең техник чараларын төшерергә, зарарларга һәм начарлатырга ярамай.
4. Мәдәни мирас объектларында, шулай ук аларның территорияләрендә һәм мәдәни мирас объектларын саклау зоналарында бэйрәм һәм тематик бизәлешне монтажлау мәдәни мирас объектларын аларның компетенциясе кысаларында һәм гамәлдәге законнарга ярашлы рәвештә саклау буенча Татарстан Республикасы Комитеты белән килештерелергә тиеш.

Бүлек 23. «Лебяжье авыл жирлеген» муниципаль берәмлеге территориясен җыештыру тәртібе

Статья 81

1. «Лебяжье авыл жирлеген» муниципаль берәмлеге территориясен җыештыру һәм карап тоту:
    - 1) жәйге чорда 15 апрельдән 14 октябрьгә кадәр;
    - 2) кышкы чорда 15 октябрьдән 14 апрельгә кадәр;
    - 3) күрсәтелгән сроклар Башкарма комитет тарафыннан һава шартларына бэйле рәвештә төзәтелә ала.
  2. «Алексеевск шәһәр жирлеген» муниципаль берәмлеге территориясен җыештыру түбәндәге эшләрне үткөрү юлы белән тормышка ашырыла:
    - 1) Лебяжье авыл жирлеген карап тоту, җыештыру буенча системалы эшләр;
    - 2) Башкарма комитетның хокукый актларына ярашлы рәвештә бердәнбер массакүләм чаралар (өмәләр).
  3. Жыелган чүп - чар, себерелгән чүп, яфрактар, чабылган үлән, ботаклар билгеләнгән таләпләргә туры китереп чыгарылырга тиеш.
  4. Оешма һәм учреждение биналарына якин территорияләргә, сәүдә объектларын җыештыру оешманың үз көче һәм үз акчалары хисабына башкарыла.
- Шәхси торақ һәм хужалык корылмаларына якин территорияләргә җыештыруны әлеге күчәмсез милек объектлары хужалары башкара.

Статья 82

1. «Лебяжье авыл жирлеген» муниципаль берэмлеге территориясен жыештыру жэйге чорда «Лебяжье авыл жирлеген» муниципаль берэмлеге территориясенен пычрануын һәм тузанлануын киметү максатыннан «Лебяжье авыл жирлеген» муниципаль берэмлеге территориясен юып, су сибеп,себереп һәм карап тоту буенча башка эшләр башкару юлы белән башкарыла һәм үз эченә ала:

1) ясалма япма белән капланган территорияләрне себерү (коры һава торышында су сибү), урам-юл челтәре объектларын һәм яңгыр канализациясе белән жиһазландырылган ясалма япма белән капланган башка территорияләрне тузаннан һәм пычрактан юу (механик һәм кул белән 23.00 сәгатътән 7.00 сәгаткә кадәр башкарыла). Юл япмаларын, майданнарны, тротуарларны һәм башка ясалма япма белән капланган территорияләрне юып чыгару япманың бөтен киңлегенә башкарыла;

2) яңгыр канализациясе рәшәткәләрен чистарту;

3) барлык территориядән чүп жыю;

4) ел саен, 1 июньгә кадәр (датаны Башкарма комитетның тиешле хокукый акты белән күчерергә мөмкин), кече архитектура формаларын, бакча һәм урам жиһазларын, урналарны, спорт һәм балалар майданчыкларын, коймаларны, бордюрларны буяу;

5) үләнне вакыт-вакыт чабу (үләннең биеклегенә 10 см артык булганда) һәм чабылган үләнне тәүлек дәвамында жыю;

6) яфраклар төшү чорында тәүлегенә бер тапкыр коелган яфракларны жыю һәм чыгару;

7) территорияләрне, шул исәптән сәүдә объектлары, оешмалар һәм предприятиеләр янында автотранспорт парковкасы урыннарын жыештыру, ул 8.00 сәгаткә тәмамланьрга тиеш;

8) юудан соң бордюр янындагы лотокларны жыештыру.

Статья 83

1. Яфрак төшү чорында территорияләрне жыештыру өчен жаваплы оешмалар урамнар һәм юллар буйлап газоннардан коелган яфракларны жыялар һәм чыгаралар. Агачларның һәм куакларның төп өлешенә яфраклар жыю тыела, жылылык сөюче үсемлекләрне жылыту очрактарынан тыш.

Статья 84

1. Кышкы чорда гомуми файдаланудагы территорияләрне жыештыру үз эченә ала:

1) юл япмаларын һәм тротуарларны кардан чистарту;

2) тайгаклык яки бозлавык барлыкка килгәч -жәяүлеләр зоналарына, баскычларга ком сибү, юл япмаларын бозлавыкка каршы материал белән эшкәртү;

3) язгы чорда -карны йомшарту һәм эрегән суларны читкә жибәрүне оештыру.

2. Лебяжье авыл жирлеген территориясендә башкарыла торган жыештыру эшләрнен технологиясе һәм режимнары, һава шартларына карамастан,

транспорт чараларының һәм жәяүлеләрнең тоткарлыксыз хәрәкәтен тәэмин итәргә тиеш.

3. Кышкы чорда жәяүлеләр тротуарларын, жир өсте юлларын, баскычларны жыештыру үзенчәлекләре:

1) жәяүлеләр тротуарлары, жир өсте юллары, баскычлар күрсәтелгән корылмаларның жәяүлеләр өлеше киңлегенә яңа төшкән кардан чистартылырга тиеш. Кар беткәннән соң чистарту вакыты тугыз сәгатьтән артмаска тиеш;

2) интенсив кар яуган чорда (тәүлегенә 10 -15 см яңа төшкән кар) жәяүлеләр тротуарлары, баскычлар бозлавыкка каршы материаллар белән эшкәртелергә һәм чистартылырга тиеш;

3) бозлавык барлыкка килгәч, бозлавыкка каршы материаллар белән беренче чиратта баскычлар, аннары тротуарлар эшкәртелә. Бозга каршы материаллар белән эшкәртү вакыты тайгаклык ачыкланганнан соң дүрт сәгатьтән артмаска тиеш;

4) калдыклар һәм химик реагентлар белән пычранмаган юеш карны газонга яки бу максатлар өчен алдан билгеләнгән урыннарда, яшеллекләр саклану һәм эрегән сулар агымын тәэмин итү шарты белән жыйрга рөхсәт ителә. Жыйелган карның биеклеге 0,8-1,2 м дан артмаска тиеш.;

5) кышкы чорда юллар, бакча диваннары, урналар һәм кече архитектура формаларының башка элементлары, подъездларга, сәүдә павильоннарына, кибетләргә керү тамбурлары, шулай ук алар алдындагы һәм ян-якларындагы киңлек, аларга керү юллары кардан һәм боздан чистартылырга тиеш.

Статья 85

1. «Лебяжье авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге территориясендә рөхсәт ителми (тыела):

1) урамнарда, мәйданнарда, яшеллекләр белән капланган участокларда, скверларда, паркларда, газоннарда, пляжларда һәм башка гомуми файдаланудагы территорияләрдә пычрату;

2) гамәлдәге законнарда ярашлы рәвештә жирләү урыннарыннан тыш гомуми файдаланудагы территорияләрдә мемориаль каберлек корылмалары (истәлекле корылмалар, коймалар) урнаштырырга;

3) бу максатлар өчен каралмаган урыннарда, шул исәптән муниципаль жәмәгать транспорты маршрутларының соңгы пунктларында транспорт чараларын юарга, салонны чистартырга һәм техник хезмәт күрсәтергә;

4) биналарны һәм корылмаларны төзекләндерү элементларын, һәйкәлләрне, мемориаль такталарны, агачларны, куакларны, кече архитектура формаларын һәм башка төзекләндерү элементларын жимерергә һәм бозарга, шулай ук аларны үз белдеге белән үзгәртеп корырга, үзгәртеп төзәргә һәм күчәргә;

5) язулар язу, рәсемнәр ясау, мәгълүмат-басма продукциясен ябыштыру һәм элгәндә, жәмәгать транспортын көтү тукталышларына, стеналарга, баганаларга, коймаларга (коймаларга) һәм бу максатлар өчен каралмаган башка объектларга граффити салу;

- 6) күчеп йөрүчө милекне чиклөрдөн һәм (яки) бирелгән жир участоклары коймаларыннан читтә сакларга;
- 7) тараны, сәнэгать товарларын һәм башка сәүдә әйберләрен тротуарларда, газоннарда, юлларда һәм сәүдә объектларына якын территорияләрдә урнаштырырга һәм жыярга;
- 8) йортларның, оешмаларның һәм учреждениеләрнең янәшәдәге территорияләрендә чүплекләр һәм пычраклар салу һәм агызу жайланмаларын урнаштыру, житештерү һәм куллану калдыкларын урам юлларына, йорт яны территорияләренә, яшеллекләргә чыгару;
- 9) «Лебяжье авыл жирлегә» муниципаль берәмлеге жирләрендә (кар чүплекләрен урнаштыру өчен билгеләнгән участоклардан тыш) кар массасын (карны)туплау, урнаштыру һәм жыю;
- 10) шәһәр территориясендә, шул исәптән предприятиеләр, оешмалар, учреждениеләр һәм шәхси йорт хужалыклары территорияләрендә теләсә нинди калдыкларны яндыру.

Статья 86

1. Калдыклар (чүп-чар, кар, туфрак һ.б.) «Лебяжье авыл жирлегә» муниципаль берәмлеге территориясендә билгеләнгән урыннардан тыш ташланган очракта, мондый бозуларга юл куйган кешеләр ачыкланган бозуларны бетерү буенча чаралар күрәләр.
2. Калдыкларны санкцияләnmәгән урыннарда урнаштырган кешеләр үз хисабына әлеге территорияне жыештырырга һәм чистартырга, ә кирәк булганда жир участогын рекультивацияләргә тиеш. Әгәр 3 тәүлек эчендә рөхсәтсез урында калдыклар урнаштырган зат билгеләnmәгән булса, калдыкларны бетерү һәм санкцияләnmәгән чүплек территорияләрен рекультивацияләү әлеге территорияне жыештыру өчен жаваплы оешмалар (яки әлеге төр хезмәтләр күрсәтү килешүдә каралган очракта калдыкларны чыгаруны гамәлгә ашыручы махсуслаштырылган оешма) тарафыннан башкарыла.
3. Билгеләнгән тәртиптә бирелмәгән һәм муниципаль милектә булган жир участкаларында (территорияләрдә) стихияле рәвештә барлыкка килгән чүплекләренә бетерү вәкаләтле орган тарафыннан тәэмин ителә.

Бүлек 24. Жирле әһәмияттәге автомобиль юлларын жыештыру

Статья 87

1. Жирле әһәмияттәге автомобиль юлларын (алга таба юлларны) жыештыру даими рәвештә юл өлешен, тротуарларны, парковкаларны (парковка кесәләрен), жәмәгәть транспортын көтү тукталышларын, ясалма юл корымаларын пычрактан, чүп - чардан, кардан һәм боздан чистарту буенча чаралар комплексын үз эченә ала.
2. Язгы-жәйге чорда юлларны жыештыру- юуны, сугаруны, тузанлылыкны бетерүне, себерүне һ.б. үз эченә ала.

Көзге-кышкы чорда юлларны жыештыру чүп-чарны, карны һәм бозны, пычракны жыештыруны һәм чыгаруны, юлларга ком-тоз катнашмасы сибүне, тротуарларга коры ком сибүне күздә тотта.

3. Экстремаль шартларда юлларны жыештыру өчен вәкаләтле орган тарафыннан юлларны жыештыру буенча чаралар комплексын күздә тоткан авария хәлендәге эш планы эзерләнергә тиеш.

Статья 88

1. Юлның йөрү өлешен, күчеп йөрү һәм резерв полосаларын, юлларның лотковый зоналарын, юлларны себерү (алдан дымландырып) көндезге вакытта 8.00 дән 21.00 гә кадәр, ә транспортның интенсив хәрәкәте булган урамнарны төнгә вакытта 23.00 дән 7.00 гә кадәр башкарыла.

2. Юлның бөтен киңлегенә, мәйданнарның, урамнарның һәм юлларның ясалма япмаларын, ясалма юл корылмаларын төнгә (23.00 сәгатьтән 7.00 сәгәتكә кадәр) һәм көндезге (7.00 сәгатьтән 23.00 сәгәتكә кадәр) юалар. Юлны юганда, эссе көннәрдә (һава температурасы 25 градустан югары булганда) тротуарларга, газоннарга, жәмәгать транспортын көтү тукталышларына, биналарның якын урнашкан фасадларына, сәүдә объектларына һ.б. су агымы белән себерелгән чүпне һәм чүп-чарны чыгарырга ярамый. Юл өлешен сугару 12.00 сәгатьтән 16.00 сәгәتكә кадәр ике сәгать аралыгында башкарыла.

3. Юл буенда урнашкан урналарны чистарту көненә бер тапкырдан да сирәк түгел, тукталыш мәйданчыкларында көнгә ике тапкыр башкарыла.

4. Автобусларны көтү тукталышлары, автобусларның туктау-борылыш мәйданчыклары тулысынча чүп-чардан чистартылырга тиеш.

5. Жәмәгать транспортының соңгы туктау-борылыш мәйданчыклары калдыкларны жыю өчен контейнерлар белән жиһазландырыла. Жәйге чорда мәйданчыклар пычрактан һәм тузаннан чистартыла, кышкы чорда карны чистарту һәм чыгару башкарыла, бозлавык вакытында бозга каршы материаллар белән эшкәртү үткәрелә.

Статья 89

1. Жәмәгать транспортын көтү павильоннары тузансыз, буялган һәм юылган, санкцияләnmәгән мәгълүмати-басма продукциядән, граффитидан чистартылган булырга тиеш. Кышкы чорда кардан чистартылырга тиеш. Жәмәгать транспортын көтү павильонын жыештыру жәйге чорда аена сигез тапкырдан да ким булмаска тиеш, кышкы чорда кирәк булганда.

Статья 90

1. Аерым элементлар буенча жәйге юл жыештыру таләпләре:

1) юлның йөрү өлеше төрле пычраклардан тулысынча чистартылырга һәм бөтен киңлеккә юылырга тиеш. Көйләү сызыклары белән билгеләнгәнүзәк, резерв полосалары даими рәвештә комнан һәм вак чүп-чардан чистартылырга тиеш;

2) ике метрлы лотковый зоналарда туфрак-ком калдыклары һәм пычранулар булырга тиеш түгел. Кечкенә генә ком кисәкчәләре һәм төрле вак чүп-чар белән

пычрануга юл куела, алар махсус машиналарның эш циклы арасында барлыкка килергә мөмкин;

3) тротуарлар һәм аларда урнашкан жәмәгать транспортын көтү тукталышлары туфрак-ком калдыкларыннан, төрле чүп-чардан тулысынча чистартылырга һәм юылырга тиеш. Жыештыру циклы арасында барлыкка килергә мөмкин булган ком һәм вак чүп-чар белән аерым пычранулар рөхсәт ителә;

4) юл кырылары зур габаритлы калдыклардан һәм башка чүп-чардан чистартылырга тиеш;

5) аергыч полосалар даими рәвештә бөтен өслегендә комнан, пычрактан һәм вак чүп-чардан чистартылырга тиеш. Тавыштан саклаучы стеналар, металл коймалар, юл билгеләре һәм күрсәткечләр елына ким дигәндә ике тапкыр юылырга тиеш. Газоннар рәвешендә эшләнгән бүлү полосалары чүп-чардан чистартылырга тиеш, үлән катламының биеклегә 10 см-дан артмаска тиеш;

6) юллар бүленеше полосасында үлән катламының биеклегә 10 см-дан артмаска тиеш.

Статья 91

1. Кышкы чорда юлларны жыештыру үз эченә ала:

1) юлны кардан һәм боздан чистарту, жәмәгать транспортын көтү тукталышларын, карны себерүне, валларга күчерүне һәм карны чыгару;

2) юлны, тротуарларны, жәмәгать транспортын көтү тукталышларын кар ява башлаганнан мизгелдән һәм бозлавык барлыкка килүгә бозлавыкка каршы материаллар белән эшкәртү;

3) юлларның йөрү өлешеннән кар билгеләнгән тәртиптә Башкарма комитет житәкчесе боерыгы белән килештерелгән махсус билгеләнгән урыннарда чыгарылырга тиеш;

4) юллар, тротуарлар, парковкалар (парковка кесәләре), жәмәгать транспортын көтү тукталышларыннан карны жыештыру кар катламы барлыкка килүгә даими рәвештә башкарылырга тиеш;

5) кар яуган вакытта тротуарларда урнашкан жәмәгать транспортын көтү тукталышларын жыештыру тәүлегенә ике тапкыр башкарылырга тиеш. Жәмәгать транспортын көтү тукталышларыннан, юл чатыннан, жәяүлеләр үтү урыннарыннан кар тәүлек дәвамында чыгарылырга тиеш;

6) юлларның йөрү өлешен механикалаштырылган ысул белән (жыю техникасы комплекслары) жыештырганда һәм кар валлары барлыкка килгәндә, валларны жәяүлеләр үтү урыннарында, парковкалар (парковка кесәләре), жәмәгать транспортын көтү тукталышлары, үтү юллары алдынан күчерергә кирәк;

7) юлларның һәм аларга тоташкан тротуарларның йөрү өлешеннән чистартылган кар киң урамнарда, майданнарда һәм проспектларда аергыч полосага, юл кырые булган юлларда, юл кырыенда, калган урамнарда юлның приотка өлешенә (юлның киңлегенә бәйле рәвештә урамның бер яки ике ягыннан) күчерелә һәм валлар формалаштырыла;

8) юл чатында, жәмәгать транспортын көтү тукталышларында, жәяүлеләр үтү урыннарында, яңгыр кабул итү коелары урнашкан урыннарда кар валлары чистартыла: юл чатында - юл чаты киңлегендә, жәмәгать транспортын көтү

тукталышларында - утырту майданчыгы озынлыгында, жаяулелер үтү урыннарында - жаяулелер үтү юлы кичлегенэ, эмма 5 метрдан да ким булмаган урыннарга, яңгыр кабул итү урыннарында коелар 1,5 метрдан да ким түгел, кар валының кичлеге 2 метрдан артмаска тиеш;

9) карны чыгару беренче чиратта күперлерден һәм юл үткөргечлерден, жәмэгать транспортының маршрут хәрәкәте булган тар юллардан һәм урамнардан, пассажир транспорты тукталышларынан һәм жаяулелер һәм транспорт чараларының туплануы мөмкин булган башка урыннарынан башкарыла;

10) кар яуган вакытта юлның йөрү өлешенән кар махсус билгеләнгән урыннарга чыгарылырга тиеш, алар билгеләнгән тәртиптә, ул төмамланганнан соң алты сәгатътән дә соңга калмыйча килештерелгән. Махсус билгеләнгән урыннар керү юллары, яктырту, көнкүреш биналары һәм коймалар белән жиһазландырыла;

11) юлларны жыештырганда тышкы яктырту терәкләренен, терәк янындагы щитларның, идарә итү шкафларының һәм башка корылмаларның, агачларның, куакларның саклануын, шулай ук юл буйлап механикаштырылган кар жыю вакытында яшеллекләренен саклануын тәмин итәргә кирәк.

Статья 92

1. Рөхсәт ителми (тыела):

1) квартал эчендәге юллардан, ишегалды территорияләренән, предприятие, оешма территорияләренән, төзелеш майданчыкларынан, сәүдә объектларынан һәм аларга якин территорияләрдән 8.00 сәгатътән соң, шулай ук юл өлешен жыештыручы зат яки оешма белән килешү булмаганда чистартыла торган кар, боз чыгарырга яки юлның йөрү өлешенә күчерергә;

2) техник тоз һәм сыек хлорлы кальцийны бозга каршы реагент буларак тротуарларда, жәмэгать транспортын көтү тукталышларында, паркларда, скверларда, ишегалларында һәм башка жаяулелер зоналарында һәм яшеллекләр белән территорияләрдә кулланырга;

3) роторлы рөвештә ком-тоз катнашмалары белән пычранган карны, шулай ук жыелган бозны газоннарга, чәчәк бакчаларына, куакларга һәм башка яшеллекләргә бәрдерү һәм күчерү;

4) кар эретү станцияләренә яки махсус билгеләнгән урыннарда житештерү һәм куллану калдыклары белән пычранган карны кабул итү;

5) билгеләнгән тәртиптә килешмәгән урыннарда карны чыгару һәм саклау.

2. Кар валлары формалашуга юл куелмый:

1) юллар һәм урамнар киселешендә бер тигезлектә һәм тимер юл кичүләре янында күрү өчпочмагы зонасында;

2) жәмэгать транспортын көтү тукталышларынан 20 метр якинрак;

3) транспорт коймалары яки югары бордюор белән жиһазландырылган юл участокларында;

4) тротуарларда;

5) янәшәдәге территорияләргә керү юлларында (ихаталар, квартал эчендәге юллар һәм йорт яны территорияләре).

Бүлек 25. Кешеләрнең ял итү һәм күпләп булу урыннарын жыештыру, санитар карап тоту һәм төзекләндерү

Статья 93

1. Кешеләрнең ял итү һәм күпләп булу урыннарына түбәндәгеләр керә:

- 1) мәйданнар, парклар, скверлар, бульварлар, яр буйлары, урманнарда оештырылган ял итү урыннары, пляжлар;
- 2) актив ял итү һәм тамаша чаралары урыннары стадионнар, уен комплекслары, ачык сәхнә мәйданчыклары һ. б.;
- 3) сәүдә объектлары территорияләре- ваклап сату базарлары, сәүдә комплекслары, стационар булмаган вак ваклап сату челтәре, жәмәгать туклануы, социаль - мәдәни билгеләнештәге объектлар комплекслары театрлар, кинотеатрлар һ. б.

Статья 94

1. Мәйданнарны, паркларны, скверларны, бульварларны, яр буйларын һәм башка гомуми файдаланудагы территорияләрне жыештыру:

- 1) мәйданнарны, паркларны, скверларны, бульварларны, яр буйларын жыештыру 23.00 сәгатътән 8.00 сәгатъкә кадәр башкарылырга тиеш. Көндөз патруль урналарын һәм чүп жыю урыннарын жыештыру һәм чистарту үткәрелә;
- 2) кышкы чорда паркларда, бакчаларда, скверларда, бульварларда, яр буйларында һәм башка ял итү зоналарында юлларны жыештырганда, яшеллекләр саклану һәм эрегән сулар агымын тәэмин итү шарты белән, химик реагентлар булмаган карны алдан билгеләнгән урыннарда вакытлыча туплау рөхсәт ителә.

Статья 95

1. Пляжны чистарту һәм санитар карап тоту (йөзү урыны):

- 1) Пляж ябылганнан соң төп чистарту ярны, киенү бүлмәләрен, яшел зонаны чистарту һәм бәдрәфләрне чистарту һәм дезинфекцияләүне үз эченә ала. Көндөз патруль жыештыру һәм чүп-чар жыю урыннарын чистарту үткәрелә. Каты көнкүреш калдыклары көн саен 8.00 сәгатъкә кадәр чыгарыла;
- 2) пляж территориясе урналар белән жиһазландырыла. Урналар арасындагы ара 40 метрдан артмаска тиеш;
- 3) пляжлар жәмәгать бәдрәфләре белән жиһазландырыла. Жәмәгать бәдрәфеннән су коену урынына кадәр ара 50 метрдан да ким булмаска һәм 200 метрдан да артык булмаска тиеш;
- 4) пляжның өске катламын йомшарту, чүп-чарны, башка калдыкларны бетерү һәм аннан соң комны тигезләү көн саен башкарылырга тиеш;
- 5) су коену өчен билгеләнгән урыннарда кер юу һәм хайваннарны су коендыру тыела.

2. Каты көнкүрөш калдыкларын чыгаруу һәм урнаштыруу буенча хезмәтләр күрсәтүгә килешү төземичә пляжны (су коену урыннарын) ачу рөхсәт ителми.

Статья 96

1. Ваклап сату базарларын жыештыруу һәм санитар карап тоту:

1) ваклап сату базарлары территорияләре (алга таба базар) төзекләндерелергә, бәдрәфләр, хужалык һәм контейнер майданчыклары, контейнерлар һәм урналар белән жиһазландырылырга, яңгыр һәм эрегән сулар агымы өчен каты тышлыкларга һәм авышлыкларга ия булырга, шулай ук суүткәргеч һәм канализациягә ия булырга тиеш;

2) базар территориясен һәм аның тирәсендәге территорияне төп жыештыруу ул ябылганнан соң башкарыла. Көндөз патруль жыештыруу һәм каты көнкүрөш калдыклары белән тулган чүп жыюу урыннарын чистарту башкарыла;

3) елның жәйге чорында базар территориясендә атна саен дымлы жыештыруу мәжбүри рәвештә башкарыла;

4) базар территориясә 40 кв. м майданга исәпләнгән бер урна белән жиһазландырыла, өстәвенә, алар арасындагы ара прилавка линиясә буенча 10 м дан артмаска тиеш.

2. Базар территориясендә һәм аның янында урнашкан сәүдә һәм көнкүрөш хезмәт күрсәтү оешмалары, предприятиеләре, киосклар, сәүдә палаткалары һәм павильоннар эшчәнлегә каты көнкүрөш калдыкларын чыгаруу һәм урнаштыруу буенча хезмәтләр күрсәтүгә килешү һәм кар чыгаруу буенча хезмәтләр күрсәтүгә килешү төзелмичә рөхсәт ителми.

Статья 97

1. Сәүдә һәм (яки) жәмәгать туклануы объектларын жыештыруу һәм санитар карап тоту:

1) Сәүдә һәм (яки) жәмәгать туклануы объектлары территорияләрен тулысынча жыештыруу тәүлегенә ике тапкырдан да ким булмаган күләмдә (иртән һәм кич) башкарыла. Көндөз патруль урналарын һәм чүп жыюу урыннарын жыештыруу һәм чистарту үткәрелә;

2) сәүдә һәм (яки) жәмәгать туклануы объектларына керү урынында кимендә ике урна урнаштырыла;

3) вакытлыча урам сәүдәсә урыннарында 10 м радиуста янәшәдәге территорияләренә жыештыруу үткәрелә, газоннарда һәм тротуарларда савытларны һәм товарларны жыюуга юл куймаска;

4) калдыкларны чыгаруу тәэмин ителә.

2. Башка сәүдә майданчыклары территорияләрен, стационар булмаган ваклап сату чөлтәре объектлары комплексларын, социаль-мәдәни билгеләнештәге объектларны жыештыруу елның жылы вакытында мәжбүри алдан сугаруу белән ябылганнан соң башкарыла. Агымдагы жыештыруу көн дәвамында башкарыла. Көн саен каты көнкүрөш калдыкларын чыгаруу тәэмин ителә.

Статья 98

1. Кешелэрнең ял итү һәм күпләп булу урыннарын төзекләндерү:

1) кешелэрнең ял итү һәм күпләп булу урыннары территориясендә төзекләндерү элементларының мәжбүри исемлеге түбәндәгеләрне үз эченә ала: каты катлам элементлары (плиткалы түшәм яки асфальт рәвешендә), өслекләрне тоташтыру элементлары, яшелләндерү, эскәмияләр, урналар һәм чүп-чар өчен кече контейнерлар, урам техник жиһазлары, яктырту жиһазлары, архитектура-декоратив яктырту жиһазлары, мәгълүмат йөртүчеләр, яшелләндерү участкаларын саклау элементлары (металл коймалар, махсус төр тышлыклар һ. б.);

2) ял итү һәм күпләп булу урыннарының барлык территорияләре, пляжлардан тыш, каты япма яки чәчелгән үләннәр яки яшеллекләр белән үсемлекләр булырга тиеш;

3) кешелэрнең ял итү һәм күпләп булу урыннарында яшелләндерү участкаларын чәчәк түтәлләре, газоннар, ялгыз, төркемле, гади утыртулар, вертикаль, күп катлы, мобиль яшелләндерү формалары рәвешендә проектларга кирәк;

4) кешелэрнең ял итү һәм күпләп булу урыннары бәдрәфләрне урнаштыру һәм тоту таләпләрен үтәп жиһазландырылган һәм эшләүче бәдрәф кабиналары белән комплектанлырга тиеш;

5) пычрануга карап, кешелэрнең ял итү яки күпләп булу урыннарында фонтаннарны, буаларны, елга ярларын чистартырга кирәк;

6) массакүләм чаралар үткәргәндә аларның оештыручылары чараны үткөрү урынын, аңа якын территорияләрне жыештыруны һәм бозылган төзекләндерүне торгызуны тәмин итәргә тиеш. Чараны үткөрү урынын, аңа якын территорияләрне жыештыру һәм бозылган төзекләндерүне торгызу тәртибе билгеләнгән тәртиптә чараны уздыруга тиешле рөхсәт алу стадиясендә билгеләнә.

2. Кешелэрнең ял итү һәм күпләп булу урыннарында кешеләргә рөхсәт ителми:

1) савытларны һәм сәүдә жиһазларын моның өчен билгеләнмәгән урыннарда саклау;

2) территорияне житештерү һәм куллану калдыклары белән пычрату;

3) автотранспорт чараларын юарга һәм ремонтларга, эшкәртелгән ягулык-майлау сыеклыкларын агызу;

4) автостоянкалар, гаражлар, аттракционнар оештыру, билгеләнгән тәртипне бозып реклама конструкцияләре урнаштыру;

5) газоннарга, табигый һәм ясалма яшелләндерү объектларына зыян китерү;

6) кечкенә архитектура формаларына зыян китерергә һәм аларны билгеләнгән урыннардан күчер;

7) өстәлләрдә һәм эскәмия артларында утыру;

8) сыек ризык калдыкларын, сатуратор жайланмаларыннан, ачыткы һәм сыра цистерналарыннан суны тротуарларга, газоннарга һәм юлларга агызу;

9) законсыз автотранспорт чараларының түләүле тукталышларын оештыру;

10) стационар булмаган объектларны үз белдегең белән урнаштыру;

- 11) тротуарларның асфальт-бетон япмасын, янәшәдәге яшел зоналарның бөтенлеген һәм территорияләренә төзекләндерүнең башка элементларын бозу;
- 12) территориядә сәүдә-суыту жиһазларын кую;
- 13) идарәче оешмалар белән каты көнкүреш калдыкларын жыю өчен калдыкларны контейнерларга (бункерларга) урнаштыру турында килешү булмаса, каты көнкүреш калдыкларын һәм төзелеш чүп-чарларын халыктан каты көнкүреш калдыкларын жыю өчен билгеләнгән контейнерларга (бункерларга) салу.

Бүлек 26. Күпфатирлы йортның йорт яны территориясен жыештыру, карап тоту һәм төзекләндерү

Статья 99

1. Йорт яны территориясен жыештыру:

- 1) жыештыру түбәндәге тәртиптә башкарылырга тиеш: тротуарларны, жәяүлеләр юлларын жыештыру, (бозлавык һәм тайгаклык очрагында ком белән сибү), ә аннары ишегалды территорияләрен жыештыру;
- 2) жыештыру, кар яуган вакытта кар чистартудан тыш, 8.00 сәгатькә кадәр үткәрелә;
- 3) механикалаштырылган жыештыруны көндөз машиналарның тизлегә 4 км/сәг. кадәр булганда үткәргә рөхсәт ителә.

Статья 100

1. Жәйге жыештыру:

- 1) йорт яны территорияләрен жәйге жыештыру: кул белән яки махсус машиналар ярдәмендә себерү, юу яки сугару башлыча иртә, иртәнге, һәм кичке, сәгатьләрдә башкарылырга тиеш;
- 2) тротуарларны юуны турыдан-туры прилотка полосасы белән чиктәш ачык тротуарларда һәм биналардан урамның йөрү өлешенә таба гына башкарырга кирәк;
- 3) көннең эссе вакытында тротуарларга су сибү кирәк булганда, әмма тәүлегенә ике тапкырдан да сирәк булмаган вакытта башкарылырга тиеш.

Статья 101

1. Кышкы чистарту:

- 1) түбәләрдә жыелган кар вакытында жиргә ташланырга һәм прилотка полосасына күчеп китәргә, ә киң тротуарларда биеклегә 1,0-1,5 м дан артмаска тиеш булган валларга формалашырга тиеш;
- 2) жыелган кар тротуарлардан юл өлешенә, прилотка полосасына, ә ишегалларында жыю урыннарына күчеп торырга тиеш;
- 3) квартал эчендәге юллардан күчерелгән карны борт ташына параллель урнашкан өемнәргә һәм валларга салырга яки юл буйлап, кагыйдә буларак, роторлы кар чистарткычлар ярдәмендә жыйрга кирәк, шул ук вакытта карның биеклегә 1,5 м-дан артмаска тиеш;

- 4) 6 метрдан артык киңлектөгө тротуарларда, урамнарның йөрү өлөшүнөн газоннар белән аерылган, карны тротуарның уртасына күчөргө рөхсәт ителә;
- 5) карны валларга һәм өмнөргә салу эшләрә тротуарларда кар яуганнан соң сизгез сәгатътән дә соңга калмыйча, ә калган территорияләрдә 20 сәгатътән дә соңга калмыйча тәмамланырга тиеш;
- 6) ишегалларында, квартал эчендәге юлларда, газоннарда һәм жәяүлеләр хәрәкәтенә һәм автотранспорт йөрүенә комачауламаган ирекле территорияләрдә, яшеллекләренә саклауны һәм 1,5 м биеклектөгә эрегән суларны читкә алып китүне тәмин иткәндә жыелган карны жыярга рөхсәт ителә;
- 7) тротуарларны һәм квартал эчендәге юлларны кул белән жыештырганда кар хәрәкәтләндрүчә астына жыелырга тиеш, аннан соң аны тыгызлау өчен кар катламы калдырырга тиеш;
- 8) тайгаклык барлыкка килгәч, юл япмаларын ком - тоз катнашмасы белән эшкәртү 0,20,3 кг/м норма буенча бүлүчеләр ярдәмендә башкарылырга тиеш;
- 9) эшкәртелгәннән соң барлыкка килгән йомшартылган бозны ачык туфракка, агачлар астына яки газоннарга элөгүенә юл куймастан, күчөрелергә яки себерелергә тиеш.

Статья 102

1. Яз житү белән:

- 1) эрегән суны нормаль чыгару өчен кирәк булган урыннарда су агымын тәмин итү өчен канауларны юып чистарту;
- 2) эрегән суны яңгыр челтәренә люкларына һәм кабул итү коеларына системалы рәвештә күчөрү;
- 3) кар эреп беткәч, ишегалды территорияләрен чүп-чардан, калган кардан һәм боздан чистарту.

Статья 103

1. Күп фатирлы йортның йорт яны территориясен (алга таба йорт яны территориясе) карап тоту үз эченә ала:

- 1) даими жыештыру;
- 2) күзәтү һәм яңгыр кабул итү коелары, дренажлар, лотоклар, үткөрү торбалары люкларын һәм рәшәткәләрен ремонтлау һәм чистарту;
- 3) инженерлык челтәрләренә күзәтү коеларына, янғын су белән тәмин итү чыганақларына (гидрантларга, сулыкларга һ. б.) киртәсез керүне тәмин итү;
- 4) каты көнкүреш һәм эре габаритлы калдыкларны жыю һәм чыгару;
- 5) яшелләндрү һәм булган яшеллекләренә карау;
- 6) кече архитектура формаларын карап тоту, агымдагы һәм капитал ремонтлау.

Статья 104

1. Барлык төр калдыклар контейнерларга һәм бункерларга жыелырга тиеш, алар су үткәрми торган тышлыклы контейнер майданчыкларында каты көнкүреш

калдыклары туплану нормаларына ярашлы рәвештә кирәкле күләмдә урнаштырыла.

Статья 105

1. Күпфатирлы йортларда яшәүче гражданнар бурычлы:

- 1) йорт яны территорияләрендә чисталыкны һәм тәртипне саклау;
- 2) каты көнкүреш һәм эре габаритлы калдыкларны махсус контейнерларга һәм йорт яны территорияләрендә урнашкан махсус майданчыкларга гына урнаштырырга.

Статья 106

1. Идарәче оешмалар, торак милекчеләре ширкәтләре, торак кооперативлары яки башка махсус кулланучылар кооперативлары тәэмин итәргә тиеш:

- 1) йорт яны территорияләрен 8.00 сәгатькә кадәр жыештыру һәм көн дәвамында чисталыкны саклау;
- 2) каты көнкүреш калдыклары өчен контейнерлар урнаштыру, контейнерның хужасын күрсәтеп;
- 3) расланган график буенча каты көнкүреш һәм эре габаритлы калдыкларны чыгару;
- 4) контейнерларны (бункерларны) һәм контейнер майданчыкларын, аларга керү юлларын чисталыкта һәм төзек хәлдә тоту;
- 5) подъездларга керү урыннарында чүп-чар урналары, эскәмияләр урнаштыру һәм аларны вакытында чистарту;
- 6) территорияне сезонлы эксплуатациягә әзерләү, шул исәптән су агымын тәэмин итү өчен канавканы юып чистарту, эрегән суларны яңгыр челтәренә люкларына һәм кабул итү коеларына системалы рәвештә күчерү, кар эреп беткәннән соң территорияне чистарту һәм башка кирәкле эшләрне башкару;
- 7) тайгак участкаларны ком-тоз һәм (яки) махсус бозлавыкка каршы катнашмалар белән эшкәртү;
- 8) яшеллекләрнең саклануы һәм аларны тиешле карау;
- 9) тышкы яктырту чараларын төзек хәлдә тоту һәм аларны караңгы төшкәч кабызу;
- 10) жәйге вакытта һәм коры һава торышында көн саен яки расланган график буенча газоннарны, чәчәк түтәлләрен, агачларны һәм куакларны сугару;
- 11) газоннарның саклануы һәм бөтенлеге, аларда төзелеш материаллары, ком, чүп-чар, боз кисәкләре һ. б. жыймау;
- 12) агачлар һәм куакларны яңа утырту, юллар челтәрен үзгәртеп планлаштыру һәм жиһазларны билгеләнгән тәртиптә килешенгән проектлар буенча гына урнаштыру, агротехник шартларны үтәү.

Статья 107

1. Йорт яны территориясендә рөхсәт ителми:

- 1) яфракларны, калдыкларны һәм чүп-чарны яндыру;

- 2) хужалык майданчыгыннан тыш керләр, киёмнәр, келәмнәр һәм башка әйберләр элү;
  - 3) контейнер майданчыкларына керү юлларын томалау;
  - 4) урамнарның һәм юлларның йөрү өлешенә, тротуарларга, газоннарга һәм яшел зоналарга контейнерлар (бункерлар) урнаштыру;
  - 5) йорт яны территорияләренә үз белдегәң белән коймалар кую;
  - 6) үз белдегәң белән ишегалды корылмалары һәм бакчалар төзү;
  - 7) йорт яны территориясен металл ватыклары, көнкүреш һәм төзелеш калдыклары һәм материаллары, шлак, көл һәм башка житештерү һәм куллану калдыклары белән тугыру, савытларны жыю һәм саклау;
  - 8) чүп-чар түгү, калдыклар һәм чүп-чар ташлау;
  - 9) транспорт чараларын биналар читендә, кер киптерү һәм келәмнәрне чистарту майданчыкларында, балалар майданчыкларында, газоннарда, бордюрларга керү белән, жәяүлеләр коммуникацияләрендә, жылылык камераларында, канализация люкларында, елның вакытына карамастан яшеллекләре булган территорияләрдә, автомобильләр йөрүенә, жәяүлеләр йөрүенә киртәләр тудыручы башка урыннарда, территорияне жыештыру, ашыгыч хезмәтләр автомашиналары, башка махсус транспорт, чүп жыю машиналарының чүп контейнерларына керү юлына парковкалау һәм саклау;
  - 10) автотранспорт чараларының түләүле тукталышын оештыру;
  - 11) тимер-бетон блоklar, баганалар, коймалар, шлагбаумнар, объектлар, корылмалар һәм башка жайланмалар урнаштыру аша квартал эчендәге юлларны үз белдегәң белән ябу;
  - 12) машина юу, ягулык һәм майлар агызу, тавыш сигналларын, тормозларны һәм двигательләрне көйләү;
  - 13) кеше сәламәтлегенә һәм әйләнә-тирә мохиткә тискәре йогынты ясаучы теләсә нинди эш башкару;
  - 14) йорт яны территориясенә ишегалды эчендәге юллары буенча транспортның транзит хәрәкәтен гамәлгә ашыру.
2. Торак йортның тәрәзәләре һәм фатирларга керү урыннары урнашкан ишегалды ягыннан жәмәгәт билгеләнешендәге урыннар өчен материаллар, продукция төяү рөхсәт ителми. Торак йортларның тәрәзәләре булмаган кире ягында, жир асты тоннельләреннән яки ябык дебаркадерлардан, юллар ягыннан башкарырга кирәк. Торак биналарда урнашкан оешмаларның турыдан-туры эшләвенә бәйлә төяү-бушату яисә башка эшләр башкару мөмкин булмаган очракта, югарыда күрсәтелгән чикләүләр нигезендә, әлеге оешмаларга югарыда күрсәтелгән торак объектлар белән идарә итүче оешмалар белән килешү төзүгә кирәк.
3. Транспорт чараларының ишегалды эчендә урнашуы һәм булуы кешеләрнең, шулай ук жыештыру һәм махсус техниканың тоткарлыксыз хәрәкәтен тәмин итүгә тиеш.

Статья 108

1. Йорт яны территорияләрен яшелләндерү:

- 1) йорт яны территорияләрен яшеллэндерү, яшеллекләрен саклануын гамәлдәге закон таләпләренә ярашлы рәвештә идарәче оешмалар тәэмин итә;
- 2) йорт яны территориясен яшеллэндергәндә, торак йортларның стеналарынан жәелүе 5 м га кадәр булган агачка 5 м - дан ким булмаска тиешлеген исәпкә алырга кирәк. Зуррак агачлар өчен ара 5 м-дан артык булырга тиеш, куаклар өчен 1,5 м. Куакларның биеклеген беренче кат биналарының тәрәзә уемының аскы кырыеннан артмаска тиеш.

Статья 109

1. Һәр йортның территориясендә булырга тиеш:

- 1) киём киптерү, киём, келәм һәм көнкүреш эйберләрен чистарту өчен хужалык майданчыгы;
  - 2) олылар ял итү майданчыгы;
  - 3) төзек һәм травма алу куркынычы булмаган инвентарь белән тәэмин ителгән, балалар өчен уен һәм (яки) спорт майданчыклары.
2. Әгәр участок территориясенә зурлыгы рөхсәт итсә, участок чикләрендә этләр йөрү өчен майданчык урнаштырылырга мөмкин.

Статья 110

1. Хужалык майданчыгында киём киптерү жайланмасы белән баганалар, киём киптерү өчен штангалар, эскәмияләр, ком белән тартма, чүп урналары, эскәмияләр булырга тиеш. Майданчыкны тере койма белән сакларга кирәк. Майданчыкларны, ял итү урыннары жиһазлары элементларын урнаштыру һәм төзекләндерү билгеләнгән таләпләргә туры китереп башкарылырга тиеш.

2. Йорт подъездлары алдындагы майданчыклар, юл һәм жәяүлеләр юллары каты катлаулы булырга тиеш. Каты катлаулар төзегәндә эрегән һәм яңгыр суларының иреккә агымы мөмкинлеге каралырга тиеш.

Статья 111

1. Торак йортларга кертелгән жәмәгать билгеләнешендәге биналарның керү урыннары йортның торак өлешеннән аерым булырга тиеш, шул ук вакытта персоналның автотранспорт тукталышы ишегалды территориясеннән читтә урнашырга тиеш.

Бүлек 27. Шәхси торак төзелеше территорияләрен жыештыру

Статья 112

1. Шәхси торак йортларның милекчеләре (яки) яллаучылары (алга таба торак йортларның хужалары), әгәр закон яки килешүдә башкасы каралмаган булса, башкаралар:

- 1) торак йортлар фасадларының, коймаларның (коймаларның), шулай ук йорт хужалыгы чикләрендәге башка корылмаларның тиешле хәле, аларны вакытында ремонтлау һәм буяу;
- 2) торак йортта тиешенчә урнаштырылган номер билгесе;

- 3) йорт хужалыгы территориясен тәртиптә тоту һәм тиешле санитар хәлдә тотуны тәэмин итү;
- 4) йорт хужалыгы чикләрендә яшеллекләргә тәртиптә тоту, куакларны һәм агачларны санитар кисү, газүткәргечләрнең, кабель һәм һава электр тапшыру линияләренә һәм башка инженерлык челтәрләренә саклау зонасында агачлар утыртуга юл куймау;
- 5) су агымы өчен канауларны һәм торбаларны чистарту, язгы чорда эрегән суларны үткәрүне тәэмин итү;
- 6) үзәкләштерелгән канализация булмаганда бирелгән жир участогы чикләрендә санитар нормаларга ярашлы рәвештә жиһазлар жирле канализация, юыну чокыры, бәдрәф, аларны даими рәвештә чистарту һәм дезинфекцияләү;
- 7) каты коммуналь калдыкларны махсус майданчыкларда урнаштырылган контейнерларга жыю;
- 8) билгеләнгән тәртипкә ярашлы рәвештә каты көнкүреш һәм эре габаритлы калдыкларны вакытында жыю һәм чыгару.

2. Шәхси торак төзелеше территориясендә рөхсәт ителми:

- 1) чүп үләннәре белән пычрату;
- 2) "йорт яны" территориясен теләсә нинди калдыклар белән чүпләргә;
- 3) йорт чикләреннән читтә койма урнаштыру;
- 4) йорт хужалыклары территорияләрендә һәм аларга яқын территорияләрдә яфракларны, теләсә нинди калдыкларны һәм чүп-чарны яндырырга;
- 5) күмер, савыт, утын, эре габаритлы калдыклар, төзелеш материаллары, йорт хужалыгы территориясе артында жыярга;
- 6) ишегалды корымалары төзү, йорт хужалыгы территориясе артында чокырлар төзү;
- 7) бу территориянең урам юлларында махсус транспорт һәм жыю техникасына керүне кыенлаштыра торган яки аңа керүне тыя торган киртәләр урнаштырырга;
- 8) территорияне төзекләндерү элементларын жиһазларга һәм бозарга, сулыкларны пычратырга;
- 9) комплектсыз (төзек булмаган) транспорт чарасын йорт хужалыгы территориясеннән читтә сакларга;
- 10) тирә-юньне теләсә нинди калдыклар белән чүпләргә;
- 11) су түгү жайланмаларын урнаштырырга, сыек пычракларны агызырга, житештерү һәм куллану калдыкларын юл өлешләренә чыгарырга.

Бүлек 28. Территорияне төзекләндерү элементларына таләпләр

Статья 113

1. Территорияне төзекләндерүнең аерылгысыз компоненты булган территорияне төзекләндерү элементлары гамәлдәге закон таләпләренә ярашлы рәвештә проект документациясендә эшләнергә һәм каралырга тиеш. Мәдәни мирас объектларын саклау зоналарында урнашкан территорияләргә төзекләндерү элементларына проект документациясе мәдәни мирас

объектларын саклау, куллану, популярлаштыру һәм дәүләт саклау өлкәсендә вәкаләтле органнар белән килештерелә. Озак вакытлы яки даими кулланыла торган территорияне төзекләндерүнең стационар элементлары аларны кул белән күчерү мөмкинлеген булдырмас өчен беркетелергә тиеш.

2. Төзекләндерү элементларын, шул исәптән аларны торгызу һәм ремонтлау эшләрен, төзекләндерү элементлары хужалары башкара.

Бүлек 29. Яшелләндерү

Статья 114

1. Яшел үсентеләр территорияне төзекләндерүнең мәжбүри элементы булып тора. Төзекләндерү эшләре алып барганда, булган яшел үсентеләрне максималь саклау кирәк.

2. « Лебяжье авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге территориясендә яшелләндерүнең ике төре кулланылырга мөмкин: стационар үсемлекләргә туфракка утырту һәм мобиль үсемлекләргә махсус күчмә савытларга (контейнерлар, вазонлар һ.б.) утырту. Стационар һәм мобиль яшелләндерү архитектура-ландшафт объектларын (газоннар, бакчалар, чәчәк түтәлләре, куаклар һәм агачлар белән майданчыклар һ.б.) табигый һәм ясалма рельеф элементларында, түбәләрдә (түбә яшелләндерү), биналар һәм корымалар фасадларында (вертикаль яшелләндерү) булдыру өчен кулланыла.

3. Яшелләндерү объектларын тоту-яшелләндерелгән территорияләргә төзекләндерү элементларын һәм яшел агачларны карау, күләмле корымаларның конструктив элементларының эһәмиятсез деформацияләрен һәм зарарлануларын бетерү, шулай ук жәйге һәм кышкы вакытта күчмә кечкенә формаларны жыештыру буенча эшләр комплексы.

Статья 115

1. Яшелләндерү объектларында эшләр башкаруга таләпләр:

1) яшелләндерү объектлары янында төзелеш майданчыкларын оештырганда, проектта сакланган дип билгеләнгән яшеллекләргә бөтенлеген саклау чараларын күрергә кирәк, алар койма, түбән һәм киң ябалдашларын өлешчә кисү, агачларны саклау өчен бәйләү, куакларның ябалдашларын бәйләү, туфракның тыгызлануын кисәтү максатыннан транспорт чаралары һәм башка техниканың юллары һәм тукталышлары янында урнашкан үсемлекләр астында туфрак участкаларын вак таш белән күмеп кую;

2) территорияне вертикаль планлаштыру, жир асты коммуникацияләрен салу, юлларны, үтү юлларын һәм тротуарларны төзекләндерү яшелләндерү башланганчы тәмамланарга тиеш;

3) туфрак катламы бозылу белән бәйле ремонт, төзелеш һәм башка эшләр үткәргәндә, аны алга таба куллану өчен туфракның уңдырышлы катламын алып ташларга һәм сакларга кирәк. Югарыда күрсәтелгән эшләргә башкару тәмамлангач, бозылган жир кишәрлекләргә һәм агачларны торгызу кирәк. Реставрация эшләргә башкару проектында караларга тиеш;

4) яфракларны һәм үләнне өемнәргә жыйрга кирәк, аннары компостлаштырырга яки билгеләнгән тәртиптә алып ташларга кирәк.

Статья 116

1. Яшел үсентеләр хужалары бурычлы:

- 1) яшел үсемлекләренң саклануын һәм квалификацияле каралуын тәмин итү;
- 2) жәйге вакытта коры һава торышында газоннарны, чәчәк түтәлләрен, агачларны һәм куакларны сугаруны тәмин итәргә;
- 3) газоннарның саклануын һәм бөтенлеген тәмин итү, аларда төрле материаллар, калдыклар, чүп-чар, бозлавыкка каршы материаллар, башка зарарлы матдәләр, шулай ук кар, боз өеме, әгәр бу газоннарга зыян китерергә мөмкин булса өю;
- 4) яшелләндерү объектларында сулыклар булганда аларны чисталыкта тотарга һәм 10 елга бер тапкырдан да сирәгрәк капитал чистартуны башкарырга.

Статья 117

1. «Лебяжье авыл жирлеге» муниципаль берәмлегенң яшелләндерелгән территорияләрендә рөхсәт ителми:

- 1) яшел зоналарның эшләвен һәм хезмәт күрсәтүен тәмин итү өчен билгеләнгән төзелешләрдән тыш, төзелешләренә урнаштыру;
- 2) агачларны һәм куакларны үз белдеген белән утырту һәм кисү, газоннарны һәм чәчәк түтәлләрен юк итү;
- 3) транспорт чараларының газоннарда һәм чәчәк түтәлләрдә тоту, әлеге территорияләрдә кирәкле эшләренә башкару очракларыннан тыш, төзекләндерү эшләрен мәжбүри үткәру шарты белән;
- 4) күчеп йөрү, ял итү һәм уеннар өчен бакчалар, скверлар, паркларның мемориаль зоналары газоннарында, гомуми файдаланудагы яшелләндерү объектлары булган бульварларда урнашу;
- 5) махсус билгеләнгән урыннардан тыш яшелләндерү объектларында чаңгыда һәм чаналарда шуу;
- 6) агачларга һәм башка яшеллекләргә гамаклар, тирбәләшләр, турниклар, кер киптерү өчен баулар элдерергә, агачларга реклама һәм мәгълүмат щитлары һәм такталары, реклама һәм башка мәгълүмат урнаштыру өчен билгеләнгән чыгару конструкцияләре, объектларга хәрәкәт юнәлеше күрсәткечләре, афишалар, белдерүләр, агитация материаллары, техник конструкцияләр, юл хәрәкәтендә катнашучыларны мәгълүмат белән тәмин итү чаралары беркетергә, баганалардан, коймалардан, реклама щитларыннан, электр чыбыкларыннан, лампалардан, чәнечкеле коймалардан агачларга тартыргычлар беркетү;
- 7) стационар булмаган объектлар, шулай ук юл сервисы объектлары урнаштырырга, шул исәптән елның вакытына карамастан автостоянкалар һәм парковкалар урнаштырыру;
- 8) төзелеш һәм башка материалларны туплау;
- 9) бакчалар өчен казу эшләре алып бару;
- 10) йорт хайваннарын газоннарында һәм чәчәк түтәлләрдә йөртү;

- 11) роторлы кар жыю машиналарын махсус юнөлеш бирүче жайланмаларсыз кулланырга, алар карнын үсентелэргэ элэгүен булдырмаска тиеш;
- 12) яфракларны, үләнне, ботакларны яндырырга, шулай ук аларны тартмаларга һәм башка су үткөрү жайланмаларына себерү;
- 13) чүп - чарны һәм себерелгән чүп-чарны газоннарга ташлау;
- 14) учаклар кабызу;
- 15) сок, сумала чыгару өчен агачларны кисү, аларга башка механик зыян китерү;
- 16) күпъяллык чөчөкләр белән билэнгән жир участкаларыннан карны чыгару, шулай ук салкынга чыдам булмаган үсемлекләр утыртмалары белән билэнгән участкаларны кардан ачу;
- 17) яшеллэндерелгән территориялэрдэ урнашкан скульптураларны, эскәмиялэрне, коймаларны, урналарны, балалар һәм спорт жиһазларын бозу;
- 18) агач тамырларын агач кәүсәсеннән 1,5 метр ераклыкта ачу, агач кәүсэлэрен туфрак яки төзелеш калдыклары белән каплау.

Бүлек 30. Коймалар

Статья 118

1. Коймалау жайланмасы төзеклэндерүнең өстәмэ элементы булып тора.
2. Коймалар шуның белән аерыла:
  - 1) билгелэнеше белән (декоратив, саклагыч, аларның комбинациясе);
  - 2) биеклегэ белән (түбән -1,0 м, уртача- 1,1-1,7 м, бие- 1,8-3,0 м);
  - 3) материалның төре (металл, тимер-бетон һ. б.);
  - 4) күз өчен үткэрүчәнлек дэрэжэсе (үтэ күренмэле, ябык);
  - 5) стационарлык дэрэжэсе (даими, вакытлыча, күчмэ) һәм башка коймалар.
3. Коймаларны проектлау аларның урнашуына һәм билгелэнешенэ бэйле рэвештэ гамэлдэге дэүлэт стандартлары, сертификациялэнгән эйберлэр каталоглары, шәхси проектлау проектлары буенча башкарыла. Жир асты корылмалары белән киселеш урыннарында урта һәм югары төрдэге коймаларны проектлаганда ремонт яки төзелеш эшлэре башкарырга мөмкинлек бирүче койма конструкциялэре каралган.

Статья 119

1. Мэдэни мирас объектлары территориялэрен саклау элэге территориялэр өчен билгелэнгән шәһэр төзелеше регламентларына ярашлы рэвештэ башкарылырга тиеш. Жәмэгать, торақ, рекреацион билгелэнештэге территориялэрдэ ябык һәм тимер-бетон коймалар проектлау рөхсэт ителми. Сэнэгать, махсус территориялэр декоратив тимер-бетон панельлэрдән ясала ала.

Статья 120

1. Интенсив жэяүлелэр хэрэкэте зоналарында яки төзелеш һәм реконструктив эшлэр башкару зоналарында агачлар үскән очракта, башка саклау төрлэре булмаганда, аларның биеклегэ 0,9 м һәм аннан да күбрэк, диаметры 0,8 м һәм

аннан да күбрәк булган, яшьләренә, агач токымына һәм башка характеристикаларына бәйлә рәвештә саклагыч кәүсә яны коймалары каралырга тиеш.

Бүлек 31. Өслекләр капламы

Статья 121

1. Жир өслеген каплау « Лебяжье авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге территориясендә куркынычсыз һәм уңайлы хәрәкәт шартларын тәмин итә, шулай ук төзелгән төзелешнең архитектура кыяфәтен формалаштыра.

2. Төзекләндерү максатларында түбәндәге төр капламнар билгеләнгән:

1) каты (капиталь) тышлыклар монолит яки жыелма тышлыклар, шул исәптән асфальт - бетоннан, цемент-бетоннан, табигый таштан башкарыла;

2) йомшак (капиталь булмаган) капламнар-табигый хәлдә булган табигый яки ясалма чәчмә материаллардан (шул исәптән ком, вак таш, гранит кисәкләре, керамзит, резина валчыклары), тыгызланган яки бәйләүче материаллар белән ныгытылган коры катнашмалардан ясалган ;

3) газон япмалары- үлән япмаларын эзерләү һәм утыртуның махсус технологияләре буенча башкарыла торган япмалар;

4) катнаш капламнар-капламнар комбинациясеннән торган капламнар (газонга баткан рәшәткәле плитка яки газон рәшәткәсе, яки йомшак каплам).

3. Каплам төрләрен сайлау аларның максатчан билгеләнеше буенча башкарылырга тиеш:

1) мөмкин булган чик йөкләнешләренә, хәрәкәт характерын һәм составын исәпкә алып каты, проектлау вакытында гамәлдә булган янгынга каршы таләпләренә исәпкә алып;

2) аерым территорияләренә (шул исәптән балалар, спорт майданчыкларын, этләр йөрү өчен майданчыкларны, йөрү юлларын)төзекләндергәндә, аларның үзенчәлекле үзлекләрен исәпкә алып, йомшак;

3) газонлы һәм иң экологик яктан чиста итеп буталган.

4. Кулланыла торган тышлыкның колористик чишелеше формалашучы мохитнең төсле чишелешен исәпкә алырга тиеш.

Статья 122

1. Каты капламнар кытыршы өслекле булырга тиеш, коры хәлдә тоташу коэффициенты 0,6 дан ким булмаска тиеш, дымлы хәлдә 0,4 дән ким булмаска тиеш. Кафель, метлах плиткасы, жәяүлеләр коммуникацияләре территориясендә, жир өстендәге һәм жир астындагы үтүләрдә, биналарның керү төркемнәре баскычларында һәм майданчыкларында ясалма һәм табигый таштан ясалган шомала яки ялтыратылган плиталар кулланырга ярамай.

Статья 123

1. Шәһәрнең гомуми файдалану территорияләрендә барлык киртәләр (түбәнлекләр, баскычлар, пандуслар, агачлар, яктырту, мәгълүмат һәм урам

техник жиһазлары), шулай ук жәмәгать транспортын көтү һәм урам аша чыгу урыннарында тротуар кыры тактиль япма полосалары белән аерылып тора. Тактиль япма киртәгә, урам кырыена, куркыныч участок башына, хәрәкәт юнәлешен үзгәртүгә һ. б. кадәр 0,8 метрдан да ким булмаган ераклыкта башланьрга тиеш. Әгәр тактиль япмада киңлегә 15 мм һәм тирәнлегә 6 мм артык булган буй буразналар булса, аларны хәрәкәт юнәлешә буенча урнаштырырга ярамый.

Статья 124

1. Агачлар өчен, башка саклану төрләре булмаганда (шул исәптән, багана яны рәшәткәләре, бордюрлар, периметраль эскәмияләр) кәүсәдән 1,5 м радиуста саклагыч япмалар: вак таш, вак таш, газон рәшәткәләре кулланыла. Саклау япмасы жәяүлеләр коммуникацияләре япмасыннан бер дәрәжәдә яки аннан югарырак башкарыла ала.

Бүлек 32. Өслекләр тоташуы

Статья 125

1. Өслекләр тоташу элементларына гадәттә төрле бурт ташлары, пандуслар, басмалар, баскычлар керә.

Статья 126

1. Юл бурт ташлары тротуар һәм юл өлешә тоташуында урнаштырыла, юл өлешә дәрәжәсеннән норматив рәвештә 150 мм-нан ким булмаган югарылык белән, ул тышлык өслеген ремонтлау очрагында да сакланьрга тиеш. Автотранспортның газонга менүен булдырмас өчен, юлның газон белән капланган урыннарында югары борт ташын куллану кирәк.

2. Жәяүлеләр коммуникацияләрен газон белән тоташтырганда бакча буртын урнаштырырга мөмкин, ул газон дәрәжәсеннән 50 мм-нан да ким булмаган биеклектә 0,5 м-дан да ким булмаган аралыкта, бу газонны саклый һәм пычрак һәм үсемлек чүп-чарларының япмага элөгүен кисәтә, аның хезмәт итү вакытын арттыра. Жәяүлеләр зоналары территориясендә табигый материалларны (кирпеч, агач, ташлар, керамик бурт һ.б.) төрле типтагы тышлыкларны бизәү өчен куллану мөмкин.

3. Жәяүлеләр коммуникацияләренең авышлыгы 60 промилледан артык булганда баскычлар урнаштыруны күздә тотарга кирәк.

4. Төп жәяүлеләр коммуникацияләрендә сәламәтлек саклау учреждениеләре һәм башка күпләп йөрү объектлары, инвалидлар һәм картлар йортлары урнашкан урыннарда басмалар һәм баскычлар 50 промилледан артык авышлыкта каралырга тиеш, алар пандус белән озата барылырга тиеш. Бордюр пандусының авышлыгы 1:12 дип кабул ителә. Баскычларның беренче баскычларының кыры төшү һәм күтәрелү вакытында ачык контраст төсмерле полосалар белән аерып күрсәтергә кирәк. Бер марш эчендә тышкы баскычларның барлык баскычлары баскычларның киңлегә һәм күтәрелү биеклегә буенча бертөрле урнаштырыла.

5. Пандусны саклаучы конструкцияләр булмаганда, 75 мм биеклектәге саклагыч бортик һәм култыксалар каралырга тиеш.
6. Пандус башында һәм ахырында юлның горизонталь өлешләре тирә-юньдәге өслектән текстура һәм төс белән аерылып тора.
7. Баскычның яки пандусның ике ягында 800 -920 мм биеклектә кул белән тотыну өчен уңайлы һәм стенадан 40 мм ераклыкта түгәрәк яки турыпочмаклы киселештәге култыксалар каралган.

Бүлек 33. Мәйданчыклар

Статья 127

1. «Лебяжье авыл жирлеген» муниципаль берәмлеге территориясендә түбәндәге төр мәйданчыклар урнаштырыла:
  - 1) балалар мәйданчыклары;
  - 2) спорт мәйданчыклары;
  - 3) этләргә йөртү һәм өйрәтү өчен;
  - 4) машиналар тукталышы өчен;
  - 5) олылар ял итү өчен;
  - 6) чүп жыю урыннарын урнаштыру өчен.
2. Теркәлгән мәдәни мирас һәйкәлләренен һәм аеруча саклана торган табигый территорияләренен саклау зоналары чикләрендә мәйданчыкларны урнаштыруны һәйкәлләргә саклау, табигаттән файдалану һәм әйләнә-тирә мохитне саклау вәкаләтле органнары белән килештерергә киңәш ителә.

Статья 128

1. Балалар мәйданчыклары төрле яшь төркемнәре өчен аерым мәйданчыклар яки яшь кызыксынулары буенча зоналаштырылган комплекслы уен мәйданчыклары буларак оештырыла.
2. Балалар мәйданчыгында территорияне төзекләндерү элементларының тәкъдим ителгән исемлеге үз эченә ала:
  - 1) йомшак каплау төрләре;
  - 2) мәйданчыкның өслеген газон белән тоташтыру элементлары;
  - 3) яшелләндерү;
  - 4) уен жиһазлары;
  - 5) эскәмияләр һәм урналар;
  - 6) яктырту жиһазлары.
3. Торак йортлар һәм жәмәгать биналары тәрәзәләреннән мәктәпкәчә яшьтәге балалар мәйданчыклары чикләренә кадәр ара 10 метрдан да ким булмаска тиеш, кече һәм урта мәктәп яше - 20 метрдан да ким булмаска тиеш, комплекслы уен мәйданчыклары - 40 метрдан да ким булмаска тиеш, спорт-уен комплекслары - 100 метрдан да ким булмаска тиеш. Балалар уен мәйданчыклары контейнер мәйданчыкларыннан ким дигәндә 20 метр ераклыкта урнашырга тиеш.
4. Балалар мәйданчыклары тиешле:
  - 1) жәйге вакытта тигезсезлекләргә ком белән каплап, өслеген планлаштыру;

- 2) иртә белән регуляр рәвештә себерелергә һәм дымландырылырга;
  - 3) буялырга, коймаларны һәм корылмаларны буяу елына бер тапкырдан да сирәгрәк башкарылмаска тиеш, ә ремонт кирәк булганда;
  - 4) транзит жәяүлеләр хәрәкәтеннән, юллардан, борылыш майданчыкларыннан, кунаклар тукталышларыннан, калдыклар өчен контейнерлар урнаштыру майданчыкларыннан аерып куелырга;
  - 5) автотранспорт чараларын даими һәм вакытлыча саклау участкалары.
5. Травматизмнан саклану өчен майданчык территориясендә тамырлар яки түбән ботаклар, жир өстендәге иске, кисеп алынган жиһазлар (баганалар, фундаментлар) калдыклары, жиргә тирәнәйтелмәгән металл аралыклар (кагыйдә буларак, турниклар һәм тирбәлешләрнеке) булырга тиеш түгел.
6. Янәшәдәге территорияләрне реконструкцияләгәндә балалар майданчыклары территориясендә эш алып бару һәм төзелеш материалларын жыю рөхсәт ителми.
7. Яктырту жиһазлары майданчык урнашкан территорияне яктырту режимында эшләргә тиеш. 2,5 м дан ким биеклектә яктырту жиһазларын урнаштыру рөхсәт ителми.
8. Уен жиһазларын урнаштыру норматив куркынычсызлык параметрларын исәпкә алып башкарылырга тиеш.
9. Балалар майданчыкларын карап тоту һәм аларны куркынычсызлык белән тәэмин итү өчен җаваплылык аларны эксплуатацияләүчеләргә йөкләнә.

Статья 129

1. Спорт майданчыклары халыкның барлык яшь төркемнәренәдә физкультура һәм спорт белән шөгыйльләнү өчен билгеләнгән. Спорт майданчыгында территорияне төзекләндерү элементларының тәкъдим ителгән исемлеге үз эченә ала:

- 1) йомшак яки газон төрләре (жәйге чорда);
- 2) спорт жиһазлары.

2. Спорт майданчыклары яшелләндерелә һәм челтәрле койма белән әйләндереп алына. Яшелләндерү майданчык периметры буенча урнаштырыла, вертикаль яшелләндерүне кулланырга мөмкин. Капканың биеклегә 2,53 м тәшкил итә, майданчыклар бер - берсенә тоташкан урыннарда биеклегә 1,2 м дан ким түгел.

3. Спорт жиһазлары спорт, физкультура майданчыкларында яки рекреацияләр составында махсус жиһазландырылган жәяүлеләр коммуникацияләрендә (сәламәтлек сукмаклары) урнаштырыла. Махсус физкультура снарядлары һәм тренажерлары рәвешендәге спорт жиһазлары заводта эшләнгән дә, жәрәхәтләр алуны булдырмаучы махсус эшкәртелгән өслеге булган бүрәнәләрдән һәм бруслардан эшләнгән дә булырга мөмкин (ярыклар, тишекләр булмау һ.б.). Урнаштыру вакытында сертификатланган жиһаз каталоглары белән эш итәргә кирәк.

Статья 130

1. Торак төзелеш территориясендә тыныч ял итү һәм өлкәннәр өчен өстәл уеннары өчен ял итү мәйданчыклары оештыру мөмкин. Торак йортларның тәрәзәләреннән тыныч ял итү мәйданчыклары чикләренә кадәр ара 10 метрдан да ким булмаска тиеш, шау - шулы өстәл уеннары мәйданчыклары 25 метрдан да ким булмаска тиеш.

2. Ял итү мәйданчыгында тәкъдим ителгән төзекләндерү элементлары исемлегә гадәттә үз эченә ала:

- 1) каты каплам төрләре;
- 2) мәйданчыкның өслеген газон белән тоташтыру элементлары;
- 3) яшелләндерү;
- 4) өстәлләр, эскәмияләр һәм урналар (һәр эскәмия янында ким дигәндә бер);
- 5) яктырту җиһазлары.

3. Мәйданчыкның тышлыгын плиткалы түшәм рәвешендә проектлау киңәш ителә. Ял итү мәйданчыкларын һәм балалар мәйданчыкларын берләштергәндә балалар уеннары зонасында каты төр япма урнаштыруга юл кую киңәш ителми. Парк территориясендә үләндә ял итү өчен мәйданчык-болыннар оештырылырга мөмкин.

Статья 131

1. Этләрне йөртү мәйданчыклары вәкаләтле органнар белән килешенгән урыннарда билгеләнгән тәртиптә урнаштырыла.

2. Этләр йөрү мәйданчыгы территориясендә төзекләндерү элементлары исемлегә үз эченә ала:

- 1) төрле каплам төрләре;
- 2) киртә;
- 3) эскәмияләр, урналар, эскрементларны утильләштерү өчен контейнер;
- 4) яктырту һәм мәгълүмат җиһазлары;
- 5) периметраль яшелләндерүне күздә тотарга киңәш ителә.

3. Этләр йөрү өчен мәйданчыклар микрорайонның һәм яшеллектән азат торак районның гомуми файдаланудагы территорияләрендә, юлларның техник зоналарында, 110 кВттан артмаган көчәнеше электр тапшыру линияләре астында, беренче һәм икенче пояс су белән тәэмин итү чыганаклары санитар зонасыннан читтә урнаштырылырга тиеш. Торак территорияләрдә урнаштырылган этләр йөрү мәйданчыкларының зурлыгы 400 -600 кв.м, башка территорияләрдә 800 кв. м. кадәр кабул ителә, төзелеш шартларында булган территорияль мөмкинлекләрдән чыгып, мәйданчыкларның кечерәк күләме кабул ителергә мөмкин.

4. Мәйданчык чигеннән торак һәм иҗтимагый биналар тәрәзәләренә кадәр ара 25 метрдан ким булмаска тиеш, ә балалар учреждениеләре, мәктәпләр, балалар, спорт мәйданчыклары, ял итү мәйданчыклары участокларына кадәр 40 метрдан ким булмаска тиеш.

5. Мәйданның коймасы, кагыйдә буларак, биеклегә 1,5 метрдан ким булмаган җиңел металл челтәрдән эшләнә, стена элементлары һәм секцияләре

арасындагы ара, аның аскы кыры һәм жир арасы хайванга майданнан китэргә яки үзенә жәрэхәтләр китерергә мөмкинлек бирмәскә тиеш.

6. Майданчык территориясендә майданчыктан файдалану кагыйдәләре белән мәгълүмати стенд урнаштырылырга тиеш.

Статья 132

1. «Лебяжье авыл жирлегә» муниципаль берәмлеге территориясендә автостоянкаларның түбәндәге төрләре урнаша: кыска вакытлы һәм озак вакытлы автомобильләр саклау.

2. Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау участогында төзекләндерү элементларының мәжбүри исемлеге үз эченә ала:

- 1) каты каплап төрләре;
- 2) өслекләр кушылу элементлары;
- 3) коймалар, чүп савытлары яки кечкенә контейнерлар;
- 4) яктырту жиһазлары;
- 5) мәгълүмат жиһазлары (күрсәткечләр).

3. Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау участкаларына керү юллары жәяүлеләр юлларының төп юнәлешләре белән киселергә тиеш түгел. Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау участогы аша транзит жәяүлеләр юлларын оештыру рөхсәт ителми.

4. Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакыт саклау участогы калган территориядән 3 м киңлектәге яшеллекләр белән аерып куелырга мөмкин.

Статья 133

1. Контейнерлар өчен майданчыклар, жыю өчен бункерлар (чүп жыйгычлар) муниципаль берәмлек территориясендә житештерү һәм куллану калдыклары санитар нормалар һәм кагыйдәләр таләпләренә, шулай ук вәкаләтле органнар, оешмалар белән аларның компетенциясенә ярашлы килешкәннән соң урнаштырылырга тиеш.

2. Майданчыкларны торак йортларның тәрәзәләреннән ерак урнаштырырга кирәк, балалар учреждениеләре участкаларының чикләре, ял итү урыннары 20 метрдан да ким түгел, торак төзелеш участкаларында керү урыннарыннан 100 метрдан да ерак түгел, ерак керү юлларыннан жәяүлеләр юллары буенча исәпләгәндә, шул ук вакытта майданчык территориясе юлларга тоташырга тиеш, әмма транспорт йөрүенә комачауламаска тиеш.

3. Майданчыкны аерым урнаштырганда (юллардан ерак) контейнерларны чистарту һәм борылыш майданчыклары (12 м x 12 м) булу өчен транспортның уңайлы керү мөмкинлеген күздә тотарга. Транзит транспорт һәм жәяүлеләр коммуникацияләреннән күрү зонасыннан тыш, биналарның урам фасадларыннан читтә майданчыклар урнаштыруны проектларга кирәк. Майдан территориясен күлгә зонасында урнаштырырга кирәк (якындагы төзелеш, түбәләр яки яшеллекләр утырту).

4. Чүп жыю урыннарын урнаштыру өчен майданчыктагы территорияне төзекләндерү элементларының мәжбүри исемлеге: каты япма төрләре,

мәйданчыкның өслеген янәшәдәге территорияләр белән тоташтыру элементлары, яктырту жиһазлары һәм мәйданчыкны яшелләндерү.

5. Мәйданчыкның япмасын транспорт юлларының япмасына охшаш итеп урнаштырырга кирәк. Сунның туктап калуына һәм контейнерның тәгәрәвенә юл куймас өчен, мәйданчыкның япмасының авышлыгын 5 10% тәшкит итеп, юл өлеше ягына урнаштырырга кирәк.

Бүлек 34. Кече архитектур формалары

Статья 134

1. Кече архитектура формаларына төп таләпләр булып:

- 1) архитектура һәм ландшафт тирәлегә характерына, территорияне төзекләндерү элементларына туры килү;
- 2) материалларның югары декоратив һәм эксплуатацион сыйфатлары, тышкы мохит тәэсирен исәпкә алып, аларны озак вакыт дәвамында саклау;
- 3) ныклык, ышанычлылык, конструкция куркынычсызлыгы.

2. Кече архитектура формаларын проектлаганда һәм сайлаганда сертификацияләнгән эйберләр каталогларыннан файдалану киңәш ителә. Тарихи төзелеш зоналары, торақ пункт үзәкләре, күп функцияле зоналар өчен кече архитектура формалары шәхси проект эшләнмәләре нигезендә проектаньрга тиеш.

Бүлек 35. Жәмәгать транспортын көтү павильоны конструкцияләре

Статья 135

1. Жәмәгать транспортын көтү павильоны конструкцияләре яктырту, чатырлар, эскәмияләр, чүп-чар урналары һәм гражданнар һәм оешмаларның белдерүләре өчен аерым щитлар белән жиһазландырылырга тиеш. Павильонда тукталышның исеме, номерлары һәм жәмәгать транспорты маршрутлары расписаниесе күрсәтелә.

Бүлек 36. Тышкы реклама һәм мәгълүмат чаралары

Статья 136

1. Тышкы мәгълүмат чараларының тышкы кыяфәтенә һәм урнашу урынына таләпләр «Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы территориясендә тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын урнаштыру тәртибе турындагы нигезләмәне раслау турында» Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы Советы карары белән билгеләнә.

2. Тышкы мәгълүматны урнаштыру чараларын проектлау, әзерләү һәм урнаштыру Россия Федерациясе халыкларының мәдәни мирас объектлары (тарих һәм мәдәният һәйкәлләре), аларны саклау һәм куллану турында Россия Федерациясе законнары таләпләренә туры китереп башкарылырга тиеш.

3. Бина фасадларында тышкы мәгълүмат чараларын урнаштыру вариантлары әлеге Кагыйдәләргә 1 нче кушымта белән билгеләнә;
4. Тышкы мәгълүмат чараларындагы мәгълүмат Татарстан Республикасының дәүләт телләре турындагы закон таләпләрен үтәп урнаштырылырга тиеш. Ике һәм аннан да күбрәк телләр кулланылган очракта текстлар эчтәлеге һәм техник бизәлеше буенча бертөрле булырга, грамоталы һәм аңлаешлы итеп башкарылырга тиеш.
5. Тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чаралары техник яктан төзек һәм эстетик яктан каралган булырга тиеш.
6. Мәгълүмат конструкциясе хужасы куркынычсызлык кагыйдәләрен бозган өчен, шулай ук мәгълүмат конструкцияләрен монтажлау һәм эксплуатацияләү шартларын бозу очрагындагы төзексезлекләр һәм авария хәлләре өчен җаваплы.
7. Тышкы реклама һәм мәгълүмат чаралары хужалары аларның тиешле торышын күзәтергә, аларны вакытында ремонтларга һәм тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын урнаштыру урынын җыештырырга тиеш.
8. Тышкы реклама һәм мәгълүматны урнаштыру чараларын тиешенчә тотмаган өчен, жир кишәрлеген җыештыру һәм санитар тоту өчен тышкы реклама һәм мәгълүматны урнаштыру чаралары хужалары җаваплы.
9. Реклама конструкциясеннән мәгълүматны бетергәндә реклама кыры ачык төсмерле баннер тукума белән капланырга тиеш.
10. Тышкы реклама һәм мәгълүматны урнаштыру чаралары, аларда фундамент блогы булганда, фундамент блогы белән бергә сүтелергә тиеш.
11. Реклама конструкциясен монтажлаганнан соң (демонтажлаганнан соң) реклама конструкциясе хужасы реклама конструкциясен урнаштыру урынының бозылган төзекләндерүен өч тәүлектән артык булмаган срокта торгызырга тиеш.
12. «Лебяжье авыл жирлеген» муниципаль берәмлеге территориясендә коймаларда, рәшәткәләрдә, биналарның, корылмаларның һәм корылмаларның стеналарында, аерым торган терәкләрдә (яктырту, контакт челтәре һ.б.), агачларда һәм мәгълүмати һәм басма продукцияне (листовкалар, белдерүләр, афишалар һәм башка продукцияне) язу, ябыштыру һәм элү тыела бу максатлар өчен билгеләнгән конструкцияләрдән һәм аерым торган транспорт чараларынан тыш.

Статья 137

1. «Лебяжье авыл жирлеген» муниципаль берәмлеге территориясендә тыела:
  - 1) реклама конструкцияләрен, тутырылган конструкцияләрен һәм штендерларны башкарма комитет биргән рөхсәтсез урнаштырырга;
  - 2) башкарма комитет килешмичә тышкы мәгълүмат чараларын урнаштыру;
  - 3) мәгълүмат-реклама продукциясен тәрәзәләргә, ишекләргә, тәрәзә ара киңлекләргә һәм әлеге төр продукцияне урнаштыру өчен каралмаган башка урыннарда урнаштырырга;

- 4) реклама конструкцияләрендә автотранспортның газоннарға керүе белән сурәтләрне (плакатларны) алыштырырга;
- 5) реклама конструкцияләрен һәм аларның мәгълүмати-реклама тутырылуын килешкән дизайн-проекттан читкә тайпылып урнаштырырга;
- 6) реклама конструкциясе тирәсендә ертылган һәм жирдә яткан плакатлар, баннерлар (реклама продукциясе) һәм башка материаллар калдырырга;
- 7) тышкы реклама чараларын һәм бозылган рәсемле яки рәсемсез мәгълүматны куллану;
- 8) реклама конструкцияләрен һәм тышкы мәгълүмат чараларын тиешле хәлдә (буяу булмау, тутык булу, ертылган плакатлар һ. б.) тоту;
- 9) сүтелгән реклама конструкцияләренең бетон нигезләрен газонда калдырырга;
- 10) тышкы реклама һәм мәгълүматны урнаштыру чараларын реклама яки мәгълүмат хәбәрен урнаштырмыйча урнаштыру һәм эксплуатацияләү, мәгълүмат кырына зыян китерү, шулай ук тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын полиэтилен пленка һәм башка материаллар элү, ябыштыру;
- 11) тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын аларга беркеткәндә корымаларга һәм объектларны бизәүгә зыян китерү, шулай ук аларның бөтенлеген, ныклыгын һәм тотрыклылыгын киметү;
- 12) шәхси яки күп фатирлы торак йортлар территориясендә аерым торган конструкцияләр рәвешендә урнаштырырга;
- 13) бина тәрәзәләрен һәм тишемнәрен ябу һәм каплау;
- 14) адрес атрибутикасын (урам исемнәре һәм йорт номерлары күрсәткечләре) каплау;
- 15) реклама конструкцияләрендә һәм тышкы мәгълүмат чараларында жемелдәүче яктылык куллану.
- 16) биналарның, корымаларның, корымаларның тышкы стеналарында, түбәләрендә һәм башка конструктив элементларында урнаштырылган тавыш-техник жиһазлар кулланып тавыш рекламасын тарату.

Статья 138

1. Үз белдеге белән ясалган язуларны, шулай ук ведомствога карамыйча барлык объектлардан үз белдеге белән урнаштырылган мәгълүмати һәм басма продукцияне бетерү буенча эшләрне оештыру элеге продукцияне урнаштырган язуларны башкарган кешеләргә йөкләнә. Бу кешеләр булмаган очракта, объектларның фасадларыннан, стеналарыннан, коймаларыннан үз белдеге белән ясалган язуларны бетерү буенча эш элеге объектларның милекчеләре яки арендаторлары тарафыннан башкарыла.

Бүлек 37. Гражданның белдерүләре, мәдәни һәм спорт чаралары афишалары өчен жайланмалар

Статья 139

1. Игъланнар, мәдәни һәм спорт чаралары афишалары гражданның күпләп булган урыннарында һәм жәяүлеләр зоналарында урнаштырылган махсус

тумбаларда, щитларда һәм стендларда гына урнаштырыла. Башкарма комитетның вәкаләтле органнары белән килешү буенча белдерүләр өчен стендлар аерым торган объектлар рәвешендә яки биналарда яки корылмаларда эленеп торган щитлар рәвешендә урнаштырылырга мөмкин.

Бүлек 38. Коммуникацияләр төзөгәндә, ремонтлаганда, реконструкцияләгәндә жир эшләрән башкаруга төп таләпләр

Статья 140

1. Жирне казу яки юл япмаларын ачу белән бәйле эшләр (жир асты коммуникацияләрән жәю, реконструкцияләү яки ремонтлау, баганалар һәм шпунт салу, электр тапшыру, элементә, яктырту терәкләрән урнаштыру (алмаштыру), туфракны планлаштыру, инженерлык эзләнүләре вакытында эшләр һәм башка эшләр) язма рөхсәт булганда гына башкарыла (производствого ордер жир эшләрә), вәкаләтле орган тарафыннан бирелгән.
2. Лебяжье авылы территориясен төзекләндерү белән бәйле жир, төзелеш һәм ремонт эшләрән оештыру һәм тәртипкә салу, жир эшләрән башкаруга ордер алу һәм рәсмиләштерү Башкарма комитетның хокукый актларының билгеләнгән таләпләрәнә туры китереп башкарыла.
3. Әлеге кагыйдәләр жир эшләрән проектлау һәм башкару белән шөгылләнүче эшчеләрнең һәм ИТР ның житештерү инструктажы составына кертелергә тиеш.
4. Жир эшләрә башкаруга ордер, эшләр башкару проекты, жир асты корылмалары хужаларының күрсәтмәләре даими рәвештә эш башкару урынында булырга һәм күзәтчелек оешмалары вәкилләрәнә беренче таләбе буенча, аларда таныклык документлары булганда, күрсәтелергә тиеш.
5. Жир эшләрән вакыты чыккан ордер буенча башкару тыела.

Статья 141

1. Жир эшләрә ике төргә бүленә: планлы эшләр һәм авария эшләрә.
2. Инженерлык челтәрләрәндә аварияләрне бетергәндә авария хезмәтләрә тарафыннан казу эшләрә шунда ук башкарыла, аннан соң ордер тәүлек дәвамында рәсмиләштерелә.
3. Казу эшләрә башланганчы, авария хезмәте төзекләндерү өлкәсендә контроль алып барырга вәкаләтле органга эшләрәнә урыны, жаваплы затларның шәхси мәгълүматлары турында хәбәр итәргә, шулай ук кызыксынган оешма вәкилләрән чакырырга тиеш. Әгәр вәкил килмәсә яки аның коммуникацияләрәнә төгәл урынын күрсәтүдән баш тартса, тиешле акт төзөргә кирәк. Шул ук вакытта эш алып баручы оешма топографик нигездә күрсәтелгән коммуникацияләр торышы белән эш итә.
4. Яшелләндерелгән территориядә авария хәлендәге эшләрне башкарганда, эш алып баручы оешма яшеллекләрне саклауны контрольдә тоту буенча вәкаләтле органга эшләрәнә башлануы һәм урыны турында хәбәр итәргә тиеш.

Статья 142

1. Эшләрне башкару өчен җаваплы кешеләр кирәкле коймаларның, юл билгеләренен, күрсәткечләрнен, яктыртуның, мәгълүмат щитларының барлыгын һәм тиешенчә тотылуын тәмин итәргә, эш башкаручы оешманың исеме, эш башкару өчен җаваплы кешенен фамилиясе, оешманың телефон номеры язылган табличка элгән булырга тиеш. Эшләр ябылу, пассажир транспорты маршрутлары үзгәрү белән бәйле булган очракларда, тиешле белдерүләрне эш вакыты күрсәтелгән матбугатка урнаштырырга.
2. Җир асты корылмаларына зыян китерүне кисәтү һәм саклык чаралары күрү өчен җаваплы зат җир эшләрне башланганчы бер тәүлектән дә соңга калмыйча төзелеш зонасында урнашкан предприятиеләр, оешмалар, учреждениеләр һәм физик затлар вәкилләрен чакыра.
3. Проектта күрсәтелмәгән җир асты корылмалары табылган очракта, алар эш башкаруга комачауламаса да, кызыксынган оешмалар белән килешмичә җир эшләрне башкару тыела.
4. Хәзерге җир асты корылмалары янында (труба үткәргечләр, коелар, кабельләр, фундаментлар һәм башкалар) эш башкарганда, эшләрне оештыру проектында каралганнан азрак ераклыкта экскаваторлардан файдалану тыела. Бу очракларда эш кул белән башкарыла.

Статья 143

1. Җир асты коммуникацияләрендә аварияләр бетерелгәннән соң юллар, тротуарлар япмаларын торгызу, әлеге статьяның 2 пунктында каралган очраклардан тыш, эшләр тәмамланганнан соң 10 көннән дә соңга калмыйча башкарыла. Бу чорда урамнарның һәм тротуарларның йөрү өлешен ачу урыннарында тоту тышлыкларны ачуны башкарган оешма, предприятие, учреждение, физик затларга йөкләнә.
2. Көзге-кышкы чорда тотрыклы тискәре температуралар башланганда бозылган төзекләндерү вакытлы схема буенча башкарыла һәм киләсе елның 2 кварталы ахырына кадәр тулысынча торгызылырга тиеш.

Статья 144

1. Җир асты корылмаларын урамнарда, юлларда һәм майданнарда лицензияле, заказчы акчалары хисабына оешманың әлеге эшчәнлегенә тиешле рөхсәт булган көчләр белән натурага күчерү башкарыла һәм акт белән рәсмиләштерелә.

Статья 145

1. Ачышлар ясаганда, янәшәдәге территориянен норматив санитар хәле, жәяүлеләр һәм транспорт хәрәкәте иминлеге, төзелеш зонасындагы барлык предприятиеләргә һәм оешмаларга, учреждениеләргә керү һәм керү юллары эшчән хәлдә тотылырга тиеш.
2. Казуны ясаучы оешма, төзелеш оештыру проектына ярашлы рәвештә, эш урынын ышанычлы койма белән саклый. Көннең караңгы вакытында казу урыннары яктылык сигнализациясе белән жиһазландырылырга тиеш.

Траншеялар аша жэяүлелер күперлөре төзелергэ тиеш. Хэрэкэт иминлеге һәм билгелэнгән таләпләрне үтәү өчен жаваплылыкны гамәлдәге законнарға ярашлы рәвештә жир эшләрән башкаруға ордерда күрсәтелгән кеше күтәрә.

Статья 146

1. Жир асты коммуникацияларен һәм корылмаларын жэю һәм үзгәртеп коруның төп ысулы, кагыйдә буларак, төзекләндерелгән өслеген ачмыйча ябык ысул булып тора. Ачык ысул Башкарма комитет житәкчесе белән килешү буенча гына рөхсәт ителә ала.
2. Автотранспорт хэрәкәте өчен урамны туктатып торуны һәм ябуны таләп итүче автомобиль юлларының йөрү өлешендә жир эшләрә Башкарма комитет карары нигезендә башкарыла.
3. Казуны башкаручы оешма башкарылган эшләрнең тиешле сыйфатын, кирәкле юл билгеләрен урнаштыруны тәмин итә, шулай ук ЮХИДИ органнары һәм башка вәкаләтле дәүләт һәм муниципаль органнар тарафыннан билгелэнгән башка инженер-техник һәм оештыру чараларын гамәлгә ашыра.
4. Урамнарның йөрү өлешендә эшләр башкарганда, траншея чикләрендәге япма (асфальт, бетон, вак таш) сүтелә һәм эш житештерүче тарафыннан махсус билгелэнгән урынга чыгарыла. Бордюр, дерн сүтелә һәм аның икенчел куллану өчен яраклылығы билгеләнә. Эшләр житештерүче шулай ук сүтелгән юл һәм тротуар япмасының, бұрт ташының, баскычларның һәм плитәләрнең саклануын тәмин итәргә тиеш.
5. Урамнарның йөрү өлеше, юллар, шулай ук тротуарлар астында эшләр башкарганда, траншея киңлегенә карамастан, япмаларны торгызу тулы киңлеккә башкарыла.

Статья 147

1. Урамнарда һәм юлларда күзәтү коелары һәм яңгыр кабул итүчеләр юл япмасы дәрәжәсендә торгызылырга тиеш.
2. Коеларны, яңгыр кабул итү рәшәткәләрен һәм лотокларны саклау өчен коеларга, яңгыр кабул итүчеләргә һәм лотокларга мөмкинлеген тәмин итүче агач щитлар һәм тартмалар кулланылырга тиеш.

Статья 148

1. Урамнарда, мәйданнарда һәм башка төзекләндерелгән территорияләрдә эшләр башкарганда транспорт чараларының тәгәрмәчләрен юу пункты яки кышкы чорда тәгәрмәчләренә кысылган һава белән коры чистарту өчен жайланмалар каралырга тиеш.

Статья 149

1. Жир эшләрә үткәргәндә, уңдырышлы катламны саклау өчен, алдан жиһазландырылган урыннарда жирнең әлеге катламын алу (калынлығы 15 см-дан ким булмаган), бұртлау һәм саклау кирәк. Территориядә туфракны

күмгәндә минераль туфракны һәм туфракның өске уңдырышлы катламнарын гына кулланырга рөхсәт ителә.

2. Казып алынган жирләрне экология буенча махсус вәкаләтле муниципаль орган күрсәткән урыннарда табигатьне саклау чараларын үткәргә һәм бозылган жирләрне торгызуга чыгарырга кирәк.

3. Урамнарның һәм тротуарларның йөрү өлешендә кире күмеп кую катламлы тыгызлау (су сибү) белән, кышкы вакытта эрегән ком белән башкарыла. Газоннардагы траншеяләр катламлы тыгызлау белән жирле туфрак белән, өске катлам 15 сантиметр үсемлекле туфрак белән күмелә.

4. Траншеяләрне башкару өчен төшерелгәнче күмеп кую рөхсәт ителми.

5. Траншеяләр катламлы тыгызланулы, өске катламы 20 сантиметр калыңлыктагы юлларда һәм жәяүлеләр зоналарында вак таш яки газоннарда үсемлекле туфрак белән күмелә.

Статья 150

1. Урамнарның янәшәдәге участокларын пычрату һәм яңгыр канализациясен пычрату, су үткәргү торбаларын, кюветларны һәм газоннарны күмеп кую тыела.

Статья 151

1. Яңгыр һәм эрегән суларны казу урыннарында һәм аларга якин территорияләрдән үткәрүне эш башкаручы оешма тәмин итәргә тиеш. Суны траншеяләрдән, котлованнардан, коелардан юлларга һәм тротуарларга жибәрү тыела. Су булган яңгыр канализациясе челтәренә юнәлтеләргә яки шланглар һәм тәлинкәләр аша чыгарылырга тиеш.

Статья 152

1. Яшеллекләрне бетерү һәм тамыр системасын ачуга рөхсәтне билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштермичә ялангач калдыру тыела.

2. Яшеллекләрне бетерү яки күчереп утырту кирәк булганда, билгеләнгән тәртиптә Башкарма комитет боерыгын рәсмиләштерәргә һәм яшеллекләрне бетерү яки күчереп утыртуны гамәлгә ашырырга кирәк.

3. Муниципаль берәмлекнең яшелләндерелгән территориясендә жир эшләре башкарганда, казу эшләрен башкаручы оешмалар, предприятиеләр, учреждениеләр яки физик затлар бурычлы:

1) яшелләндерелгән территориянең жир кулланучылары һәм яшеллекләрне саклау буенча вәкаләтле орган белән яшеллекләр зонасында төзелеш эшләре башлануны килештерү һәм аларны эшләренә тәмамлануы турында ике көннән дә соңга калмыйча хәбәр итү;

2) төзелеш территориясендәге агачларны 2 метр биеклектәге тоташ щитлар белән әйләндереп алырга. Щитларны агач кәүсәсеннән 0,5 метрдан да ким булмаган ераклыкта өчпочмак рәвешендә урнаштырырга, шулай ук 0,5 метр радиустагы өчпочмак тирәли агач түшәм ясарга;

3) юлларны, майданнарны, ишегалларын, тротуарларны һ. б. асфальтлау һәм жәю вакытында агач тирәли диаметры 2 м-дан ким булмаган буш урыннар калдырырга, аннан соң тимер-бетон рәшәткә яки башка тышлык урнаштырырга;

- 4) кабель, канализация торбалары һәм башка корылмалар салу вакытында траншеяләрне агач кәүсәсе 15 см га кадәр калынлыкта булганда агач кәүсәсеннән 2 м, 15 см дан күбрәк калынлыктагы агач кәүсәсеннән 3 м, куаклардан 1,5 м, агач үзәгеннән иң кырый скелет ботагы кырыена кадәр арада казырга;
  - 5) Лебяжье авыл жирлегендә авылында юлларны, тротуарларны һәм башка корылмаларны реконструкцияләгәндә һәм төзегәндә, булган агачлар янында вертикаль билгеләрнең 5 см артык булганга каршы үзгәрүенә юл куймаска. Тамыр системасын ябу яки ялангач калдыру котылгысыз булган очрақларда, проектларда һәм сметаларда агачларның нормаль үсеш шартларын саклау өчен тиешле жайланмалар каралган;
  - 6) төзелеш материалларын жыеп тормаска һәм машиналар һәм автомобильләр тукталышларын газоннарда, шулай ук агачтан 2,5 м һәм куаклардан 1,5 м дан якин ераклыкта урнаштырмаска. Янучан материалларны жыю агачлардан һәм куаклардан 10 метрдан да якинрак башкарылмый;
  - 7) яшеллекләрне тутыру һәм төзелеш материаллары белән пычрату;
  - 8) керү юлларын һәм күтәрү кранын урнаштыру өчен урыннарны яшеллекләр белән территориядән читтә урнаштырырга һәм агачларның урнаштырылган коймаларын бозмаска;
  - 9) агачлар һәм куакларның тамыр системасы зонасындагы эшләрне төп скелет тамырлары урнашкан урыннан түбәнрәк, тамыр системасына зыян китермичә башкарырга;
  - 10) жир эшләрән башкарганда жирнең өске ундырышлы катламын алу, бораулау һәм саклау. Буртланган үсемлек туфрагын бу яки яңа территорияләрне яшелләндергәндә куллану өчен вәкаләтле муниципаль оешмаларга тапшырырга;
  - 11) төзелеш эшләрән башкарганда, туфракны табигатьне саклау чараларын үткәргә һәм бозылган жирләрне торгызуга вәкаләтле орган күрсәткән урыннарда чыгаруны тәмин итәргә.
4. Казуны башкаручы оешма, предприятие, учреждение һәм физик зат бозылган газоннарны, яшеллекләрне, балалар, спорт майданчыкларын, кече архитектура формаларын, сыйфатлы һәм бөтен киңлектәге юл өлешен яки тротуарны яки яшеллекләр белән территорияне торгызырга тиеш.

Статья 153

1. Төзекләндерү эшләрәннән соң туфракны, материалларны, төзелеш чүп-чарларын һәм коймаларны жыештыру мәжбүри.
2. Жир эшләрә башкаруга ордер алган яки жир асты челтәрләрәндә аварияне бетерүне башкаручы оешма, предприятие, учреждение һәм физик затлар, эшләр тәмамланганнан соң, 2 еллык срокка башкарылган эшләрнең сыйфатын гарантияләп, акт буенча төзекләндерелгән төзекләндерү белән казу урынын тапшырырга тиеш. Эшләрнең тәмамлану датасы булып актка кул кую датасы санала. Акт формасы Башкарма комитетның норматив актлары белән билгеләнә.

3. Жир асты коммуникацияларе өстендә дә, ремонт-тергезелеш эшләрә үткәрелмәгән, әмма ремонт-тергезелеш эшләрә үткәрелгәннән соң 2 ел эчендә барлыкка килгән башка урыннарда да туфрақ утырган яки торгызылган япма деформацияләнгән очракта, эш башкаручы оешма тәүлек дәвамында барлык житешсезлекләрне бетерү бурычы тора.

4. Үз көчләрә белән төзекләндрүне торгызу мөмкинлегә булмаганда, предприятие әлегә эшләрне башкару өчен махсус оешмалар белән килешү төзөргә тиеш. Килешү төзү төзекләндрү элементларын торгызу өчен эш башкаручы оешманың жаваплылығын бетерми.

5. Объектлар төзелгәндә төзекләндрү элементларын (яшел зоналар, тротуарлар, борт ташлары) саклау мөмкин булмаган очракта, төзелеш заказчысы үз хисабына торгызу ясый.

Статья 154

1. Эшләр тәмамлангач, жир эшләрә өчен ордер алган юридик һәм физик затлар Башкарма комитетка түбәндәгә документларны тапшырырга тиеш:

1) жир эшләрәнә ордер;

2) әлегә Кагыйдәләр нигезендә бозылган төзекләндрүне тулысынча торгызу турында акт;

3) электрон рәвештә башкарылган төшерү;

4) яшеллекләрне саклауны контрольдә тоту буенча вәкаләтле органга түбәндәгә документларны тапшырырга:

4.1) калдыкларны махсус оешмаларга тапшыру актлары;

4.2) яшеллекләрне бетергәндә, күчереп утыртканда яки зарарлаганда компенсацион яшелләндрү үткәрү буенча башкарылган эшләр актлары, яшеллекләрнең ныклап урнашу актлары. Компенсацион яшелләндрү үткәрелмәгән очракта, гамәлдәгә методикаларга ярашлы исәпләнгән яшеллекләрне сүтү өчен акчалата компенсация түләүне раслаучы түләү документлары;

4.3) яшеллекләрне бетерүгә бирелгән рөхсәттә күрсәтелгән шартларны үтәү;

4.4) казу урыны фотосы.

Статья 155

1. Коммуникацияларне төзегәндә, ремонтлаганда, реконструкцияләгәндә жир эшләрән вакытында башкарылмаган ордерлар буенча үткәрү үз белдегәң белән башкару дип таныла.

Бүлек 39. Уңайлы мохиткә махсус таләпләр

Статья 156

1. Торак мохитне, урамнарны һәм юлларны төзекләндрү объектларын, мәдәни-көнкүреш хезмәт күрсәтү объектларын проектлаганда, өлкәннәр һәм мөмкинлекләрә чикләнгән затлар өчен торак пунктлар мохитенә керү мөмкинлеген, әлегә объектларны югарыда күрсәтелгән затларның хәрәкәтенә

ярдәм итүче элементлар һәм техник чаралар белән жиһазландыруны күздә тотарга киңәш ителә.

2. Өлкән яшьтәгеләрнең һәм мөмкинлекләре чикләнгән кешеләрнең хәрәкәтенә ярдәм итүче техник чаралар һәм жиһазлар проектлау, төзү, урнаштыру яңа төзелештә заказчы тарафыннан расланган проект документациясенә ярашлы рәвештә башкарылырга киңәш ителә.

Бүлек 40. Ярминкәләр һәм башка массакуләм чаралар вакытында төзекләндерүне оештыру

Статья 157

1. Ярминкәләр, күргәзмәләр, бәйрәм, күңел ачу, концерт, реклама һәм башка массакуләм чаралар вакытында әлеге чараларны оештыручылар һәм заказчылар (авыл хужалыгы ярминкәләре очрагында - катнашучылар (сәүдә объектлары)) әлеге Кагыйдәләргә ярашлы рәвештә чисталыкны һәм тәртипне саклауны, яшеллекләренә (чәчәк түтәлләрен, газоннарны, агачларны, куакларны) вакытында саклауны тәмин итәргә тиеш чүп-чарны жыю, жыештыру һәм тиешле территориядән чыгару, аның туплануына юл куймаска.

2. Күрсәтелгән массакуләм чараларны оештыру вакытында, чисталыкны тәмин итү максатыннан, оештыручылар һәм заказчылар махсус оешмалар белән тиешле территориядән чүп-чарны вакытында жыю, жыю һәм чыгару, яшеллекләренә торгызу буенча килешүләр төзәргә тиеш. Әлеге Килешүне (килешүне) төземичә чаралар үткәрү рөхсәт ителми.

3. Әлеге статьяның 1 пунктында күрсәтелгән чаралар тәмамланганнан соң, оештыручылар, заказчылар яки жаваплылар чүп-чарны кичекмәстән чыгаруны, яшеллекләренә торгызуны тәмин итәргә тиеш. Әлеге чаралар бер көннән артык дәвам иткән очракта, чүп-чарны жыю һәм чыгару көн саен башкарыла.

4. Ярминкәләр оештыру өчен урыннар һәм сезонлы сәүдә, цирклар, хайваннар бакчалары һ.б. өчен мәйданчыклар әлеге чараларны үткәрү максатыннан күрсәтелгән территорияләр бирелгән кешеләр тарафыннан карап тотыла.

Статья 158

1. Ярминкәләр, күргәзмәләр, бәйрәм, күңел ачу һәм башка массакуләм чаралар вакытында калдыкларны һәм чүп-чарны вакытлыча урнаштыру өчен урналар, чүп контейнерлары, биотуалетлар урнаштырыла. Урнаштырылган урналар, контейнерлар һәм биотуалетлар саны территориянең чисталыгын тәмин итәргә тиеш.

Статья 159

1. Сәхнәләренә, стендларны, жиһазларны, механизмнарны һәм конструкцияләренә, павильоннарны, чатырларны һ.б. вакытлыча урнаштыру, шулай ук күргәзмә, реклама, концерт, күңел ачу һәм башка массакуләм чараларны үткәрү чорында объектлар корылмаларына куелган норматив таләпләренә исәпкә алып, шулай ук Алексеевск муниципаль районы жирле үзидарә органнының тиешле рөхсәтләрен алу тәртибендә башкарыла.

Статья 160

1. Ярминкэлэр һәм (яки) сезонлы сәүдә, цирклар, хайваннар бакчалары һ. б. оештыруга рөхсәт алучы затлар:

- 1) территорияне тиешле дәрәжәдә тоту, шул исәптән аны санитар чистартуны тәмин итү;
- 2) каты көнкүреш калдыкларын чыгару турында килешү төзөргә;
- 3) чүп жыю һәм калдыклар жыю өчен чүп жыю урыннары (урналар) урнаштырырга;
- 4) бирелгән территориядә барлык төзекләндрү элементларын, аерым алганда яшеллекләргә саклауны тәмин итәргә;
- 5) рөхсәт гамәлдә булу вакыты чыккач, оештыручылар төзекләндрү объектын торгызырга һәм зыян китергән очракта түләүләргә тулы күләмдә башкарырга тиеш.

Бүлек 41. Шәһәр мохитен комплекслы төзекләндрү һәм үстерү проектларын кабул итүдә һәм гамәлгә ашыруда жәмәгатьчелек катнашу формалары һәм механизмнары

41.1 Гомуми нигезләмәләр. Ижтимагый катнашуның бурычлары, файдасы һәм формалары

Статья 161

1. Халыкның әйләнә-тирә мохит белән канәгатьлеген арттыру, тормыш һәм шәһәр мохите сыйфатын күтәрү максатларында актив шәһәрлеләрнең, берләшмә вәкилләренең шәһәр территорияләрен төзекләндрү проектларын кабул итүдә һәм гамәлгә ашыруда катнашу, шәһәр үсеше субъектларының фикерләрен реаль исәпкә алу кирәк.

Статья 162

1. Барлык кызыксынучыларның киң катнашуын тәмин итү һәм жәмәгать мәнфәгатьләрен һәм теләкләрен һәм һөнәри экспертизаны оптималь берләштерү өчен кирәк:

- 1) жәмәгатьчелек сораын ачыклау, хәрәкәт итүче кыйммәтләргә формалаштыру һәм каралган проектның максатларын билгеләү этабында жәмәгатьчелек катнашуын максимальләштерү;
- 2) мәсьәләне чишүнең альтернатив концепцияләрен эшләүдә жәмәгатьчелек катнашуын һәм һөнәри экспертизаны, шул исәптән проект семинарлары һәм ачык конкурслар механизмын кулланып, берләштерү;
- 3) әлеге территориягә һәм әлеге мәсьәләгә кагылышлы шәһәр тормышының барлык субъектларын жәлеп итеп төзелгән вариантларны карау;
- 4) сайланган концепцияне белгечләргә эшләп бетерү өчен тапшыру, кабат финал карарын карау, шул исәптән барлык кызыксынган субъектлар катнашында аның нәтижәлелеген һәм жәлеп итүчәнлеген көчәйтү.

41.2 Ижтимагый катнашуны оештыру принциплары һәм механизмнары

Статья 163

1. Жәмәгатьчелек катнашының барлык формалары барлык кызыксынган якларны тулырак кертүгә, аларның чын мәнфәгатьләрен һәм кыйммәтләрен ачыклауга, аларның теләсә нинди шәһәр үзгәрешләрен проектлауда чагылышына, проектларны гамәлгә ашыру максатлары һәм планнары буенча килешүгә ирешүгә, территорияне үстерү стратегиясен гамәлгә ашыручы проектлар тирәсендә шәһәр тормышының барлык субъектларын мобилизацияләүгә һәм берләштерүгә юнәлдерелгән.

Статья 164

1. Территорияләрне төзекләндерү проектлары турында ачык фикер алышуны проект бурычларын формалаштыру этабында һәм проектлауның һәр этабы нәтижеләре буенча оештырырга кирәк.

Статья 165

1. Территорияләрне төзекләндерү һәм үстерүгә кагылышлы барлык карарлар, тиешле территорияләрдә һәм шәһәр тормышының барлык субъектларында яшәүчеләрнең фикерен исәпкә алып, ачык һәм гавами кабул ителергә тиеш.

Статья 166

1. Халыкка һәм шәһәр тормышының башка субъектларына шәһәр мохитен төзекләндерү һәм комплекслы үстерү өлкәсендәге бурычлар һәм проектлар турында мәгълүмат һәм мәгълүмат бирү дәрәжәсен арттыру өчен «Интернет» челтәрендә интерактив портал булдыру киңәш ителә.

Статья 167

1. «Интернет» челтәрендә төп проект һәм конкурс документациясенә ирекле керүне тәмин итәргә, шулай ук төзекләндерү проектлары турында ачык фикер алышуларны видеоязмалауны һәм аларны махсулаштырылган муниципаль ресурсларда урнаштыруны тәмин итәргә кирәк. Моннан тыш, проект материалларына жәмәгатьчелектә комментарийлар бирү һәм фикер алышу мөмкинлеген тәмин итү киңәш ителә.

Статья 168

1. Карарлар кабул итү һәм комплекслы төзекләндерү проектларын гамәлгә ашыру процессында гражданнарның катнашуын гамәлгә ашыру өчен түбәндәге форматларга ияргә кирәк:

- 1) территорияне үстерү буенча максатларны һәм бурычларны уртак билгеләү, әйләнә-тирәлек проблемаларын һәм потенциалларын инвентаризацияләү;
- 2) сайланган территориядә төп активлык төрләрен, функциональ зоналарны һәм аларның үзара урнашуын билгеләү;

- 3) жиһазлар, капитал булмаган объектлар, кече архитектура формалары төрөн тикшерү һәм сайлау, шул иһәптән аларның функциональ билгеләнешен, тиешле габаритларын, стиль карарын, материалларын билгеләү;
- 4) территориянең функциональ зоналаштырылуын иһәпкә алып, каплама төрләрән сайлауда консультацияләр;
- 5) яшелләндрүнең фаразланган төрләрә буенча консультацияләр;
- 6) яктырту һәм яктырту жиһазларының фаразланган төрләрә буенча консультацияләр;
- 7) проектны эшләүдә катнашу, архитекторлар, проектлаучылар һәм башка профильле белгечләр белән карарлар турында фикер алышу;
- 8) проект карарларын проектлау процессында катнашучылар һәм булачак кулланучылар, шул иһәптән жирле халык (өлкәннәр һәм балалар), эшмәкәрләр, күрше территорияләр хужалары һәм башка кызыксынучылар белән килештерү;
- 9) проектны гамәлгә ашыру процессына жәмәгатьчелек контролен гамәлгә ашыру (шул иһәптән теләсә кайсы кызыксынучылар тарафыннан контроль өчен мөмкинлек, шулай ук эшче төркем, проектның ижтимагый советы яки проектның күзәтү советы формалаштыру);
- 10) территорияне эксплуатацияләү процессына жәмәгать контролен гамәлгә ашыру (шул иһәптән теләсә кайсы кызыксынучылар тарафыннан контроль өчен мөмкинлек, шулай ук эшче төркем, проектның ижтимагый советы яки территорияне эксплуатацияләүне даими бәяләү өчен проектның күзәтү советы формалаштыру).

Статья 169

1. Проектларны гамәлгә ашырганда жәмәгатьчелеккә планлаштырылган үзгәрешләр һәм барлык мөмкин булган коммуникация чаралары ярдәмендә бу процесста катнашу мөмкинлеге турында мәгълүмат бирүне тәмин итәргә кирәк:

- 1) бердәм мәгълүмати интернет - ресурс (сайт яки кушымта) булдыру, ул мәгълүмат жыю, «онлайн» катнашуны тәмин итү һәм проект барышы турында даими мәгълүмат бирү, жәмәгать фикер алышулары нәтижеләре буенча фото, видео һәм текст хисаплары бастырып чыгару буенча бурычларны хәл итү;
- 2) төрле яшьтәге кешеләрнең киң колачын һәм проектның потенциал аудиториясен үз эченә алган жирле матбугат чаралары белән эшләү;
- 3) проектлана торган объектка якин урнашкан торак йортларның подъездларында, шулай ук объектның үзәндә махсус стендларда; кешеләрне жәлеп итү һәм туплау урыннарында (ижтимагый һәм сәүдә-күңел ачу үзәкләре, билге урыннары һәм мәйданчыклары), проектлана торган территория белән янәшә урнашкан әһәмиятле һәм социаль инфраструктура объектларының холлларында афишалар һәм белдерүләр эленү яки анда (поликлиникалар, мәдәният йортлары, китапханәләр, спорт үзәкләре), жәмәгать фикер алышулары үткөрү мәйданчыгында (керү төркем зонасында, махсус мәгълүмат стендларында);

- 4) мәктәпләр һәм балалар бакчалары аша жирле халыкка мәгълүмат бирү. Шул исәптән мәктәп проектлары: рәсемнәр конкурсын оештыру. Укучыларның ата-аналары өчен теләкләр, иншалар, макетлар, проектлар жыю, анкеталар тарату һәм чакырулар;
- 5) очрашуда катнашучыларның шәхси чакыру шәхсән, электрон почта яки телефон аша;
- 6) төрле шәһәр һәм һөнәри жәмгыятьләргә мәгълүмат житкерүне тәмин итү өчен социаль челтәрләр һәм интернет ресурсларын куллану;
- 7) кечкенә анкеталарны тутыру һәм жыю өчен жайланмалар белән интерактив стендлар урнаштыру, жәмәгать тормышы үзәкләрендә һәм күп кеше булган урыннарда карталаштыру һәм теләкләр жыю өчен территориянең генераль планы белән стендлар урнаштыру;
- 8) проектлау объекты территориясендә зур үтеп керүчәнлек булган урыннарда махсус мәгълүмат стендлары урнаштыру. Стендлар анкеталар, мәгълүмат һәм кире элементә жыю өчен дә, жәмәгать фикер алышулары нәтижәләре буенча проектлау процессының барлык этаптарын һәм хисапларны игълан итү өчен майданчыклар буларак та эшли ала;
- 9) проектлар турында фикер алышу интерактив форматта түбәндәге инструментлар ярдәмендә эшнәң заманча төркем ысулларын һәм катнашуын тәмин итү өчен инструментларның киң жыелмасын кулланып булырга тиеш: анкеталау, сораштыру, интервью бирү, карталаштыру, фокус-төркемнәр үткөрү, аерым кулланучылар төркемнәре белән эшләрү, проект семинарлары оештыру, проект остаханәләре (воркшоплар) оештыру, ижтимагый фикер алышулар үткөрү, өлкәннәр һәм балалар катнашындагы уеннар дизайны, мәктәп укучылары һәм студентлар белән проект остаханәләре оештыру, мәктәп проектлары (рәсемнәр), эсәрләр, теләкләр, макетлар), территорияне эксплуатацияләүне бәяләүне үткөрү.

Статья 170

1. Проектлауның һәр этабында конкрет ситуация өчен максималь яраклы механизмнарны сайларга кирәк, алар проектта кызыксынучы барлык яклар өчен гади һәм аңлаешлы булырга тиеш.

Статья 171

1. Жәмәгать фикер алышуларын үткөрү өчен проектлау объекты белән янәшә урнашкан, яхшы транспорт зонасында урнашкан, кешеләргә яхшы билгеле булган ижтимагый һәм мәдәни үзәкләрне (мәдәният йорты, мәктәпләр, яшьләр һәм мәдәни үзәкләр) сайларга кирәк.

Статья 172

1. Жәмәгатьчелек фикер алышулары проект процессында катнашучыларга карата нейтраль позициягә ия булган тәҗрибәле модератор катнашында үткөрелергә тиеш.

Статья 173

1. Очрашу нәтижәләре буенча, проект семинарлары, воркшоплар, дизайн-уеннар һәм теләсә нинди башка форматтагы жәмәгать фикер алышуы турында

хисап, шулай ук очрашуның үз видеоязмасы төзелергә һәм проектның мәгълүмат ресурсларында да, шулай ук муниципалитетның рәсми сайтында да, гражданныр проектның үсеш процессын күзәтеп тора алсын өчен, шулай ук шәрехләп, бу процесска теләсә кайсы этапта кереп китәргә тиеш.

Статья 174

1. Квалификацияле катнашуны тәмин итү өчен проект, проектка кадәр тикшеренү нәтижәләре, шулай ук проект турында актуаль мәгълүматны бастырып чыгару жәмәгатьчелек фикер алышуын уздыруга 14 көн кала башкарыла.

Статья 175

1. Төзекләндерү өлкәсендә жәмәгать контролен теләсә нинди кызыксынган физик һәм юридик затлар, шул исәптән фото, видеофиксация өчен техник чаралар, шулай ук «Интернет» челтәрендәге гомумшәһәр интерактив порталлар кулланып, гамәлгә ашырырга хокуклы. Төзекләндерү өлкәсендә ачыкланган һәм жәмәгать контроле кысаларында теркәлгән бозулар турында мәгълүмат чаралар күрү өчен шәһәрнең башкарма хакимиятенен вәкаләтле органына һәм (яки) «Интернет» челтәрендәге гомумшәһәр интерактив порталына жиберелә.

Статья 176

1. Төзекләндерү өлкәсендә жәмәгать контроле мәгълүматның ачыклығын тәмин итү турында законнар һәм башка норматив хокукый актлар нигезләмәләрен һәм төзекләндерү, торақ һәм коммуналь хезмәтләр өлкәсендә жәмәгать контролен исәпкә алып гамәлгә ашырыла.

Бүлек 42. Кагыйдәләрне бозган өчен жаваплылык

Статья 177

1. Гражданнырны, вазыйфаи һәм юридик затларны әлегә кагыйдәләрне бозган өчен жаваплылыкка тарту Россия Федерациясенең һәм Татарстан Республикасының гамәлдәге законнары нигезендә гамәлгә ашырыла.

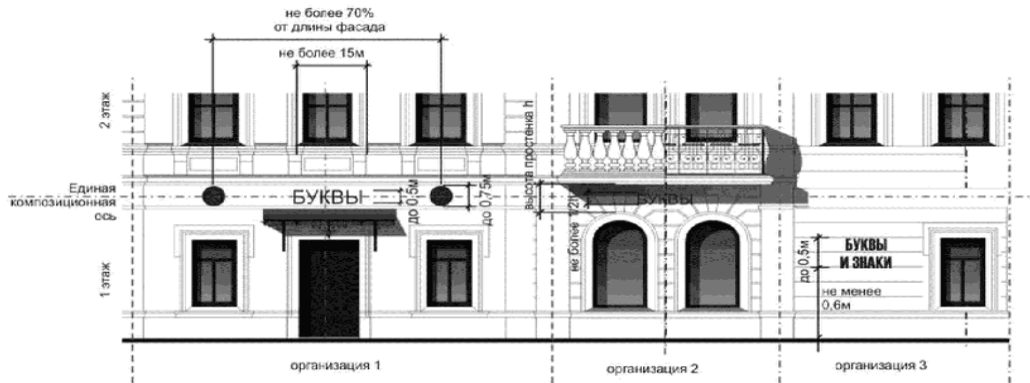
Статья 178

1. Жаваплылык чараларын куллану хокук бозучыны гамәлдәге законнар һәм әлегә Кагыйдәләр нигезендә китерелгән матди зыянны каплау бурычыннан азат итми.

"ТЫШКЫ МӘГЪЛУМАТ ЧАРАЛАРЫН БИНА ФАСАДЛАРЫНА УРНАШТЫРУ ВАРИАНТЛАРЫ

**ДИВАР КОНСТРУКЦИЯЛӘРЕН УРНАШТЫРУ
УРНАШТЫРУ ПРИНЦИПЫ ҺӘМ ВАРИАНТЛАРЫ**

**МӘДӘНИ МИРАС ОБЪЕКТЛАРЫ ҺӘМ
ТАРИХИ ОБЪЕКТЛАР**

ТОРАК БИНАЛАР ҺӘМ ТОРАК БУЛМАГАН БИЛГЕЛӘНЭШТӘГЕ ОБЪЕКТЛАР

КОНСОЛЬ КОНСТРУКЦИЯЛӘРЕН УРНАШТЫРУ

УРНАШТЫРУ ПРИНЦИПЫ ҺӘМ РӨХСӘТ ИТЕЛГӘН ГАБАРИТЛАР

**ТОРАК БУЛМАГАН БИЛГЕЛӘНЭШТӘГЕ ОБЪЕКТЛАР
МӘДӘНИ МИРАС ОБЪЕКТЛАРЫ ҺӘМ ТАРИХИ ОБЪЕКТЛАР**

**КОНСОЛЬ КОНСТРУКЦИЯЛЭРЕН УРНАШТЫРУ РӨХСӨТ ИТЕЛМИ
ТОРАК БИНАЛАР ҺӘМ ТЕРЭП ТӨЗӨЛГӨН МЭДЭНИ МИРАС
ОБЪЕКТЛАРЫ ҺӘМ ТАРИХИ
ОБЪЕКТЛАР**

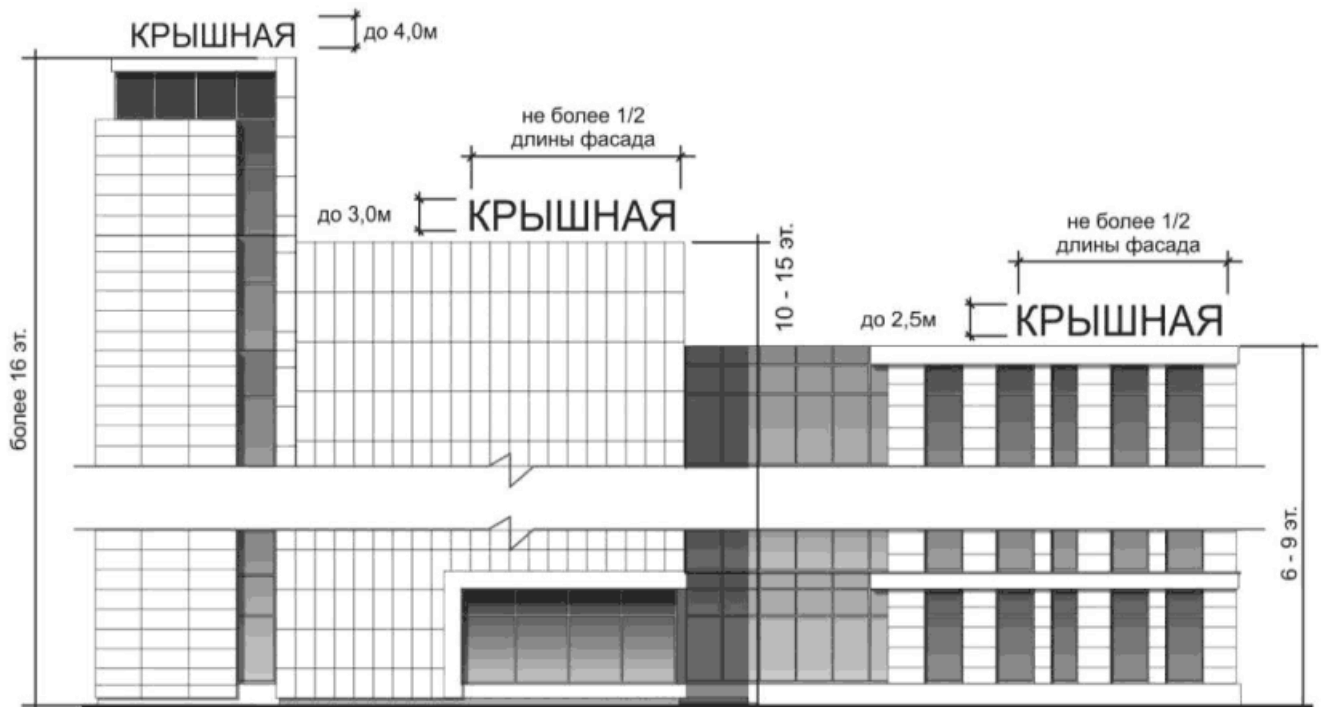

**Не допускается размещение консольных конструкций выше 1-го этажа,
непосредственно над входом в здание,
а также на расстоянии менее 10м друг от друга**

ТҮБЭ КОНСТРУКЦИЛЭРЭН УРНАШТЫРУ

УРНАШТЫРУ ПРИНЦИПЫ ҮЭМ РӨХСЭТ ИТЕЛГЭН ГАБАРИТЛАР

ТОРАК БУЛАРАК БИЛГЭЛЭНМЭГЭН ОБЪЕКТЛАР

ТУБЭ КОНСТРУКЦИЯЛӨРӨН УРНАШТЫРУ РӨХСӨТ ИТЕЛМИ

МЭДЭНИ МИРАС ОБЪЕКТЛАРЫ ҺӘМ ТАРИХИ ОБЪЕКТЛАР

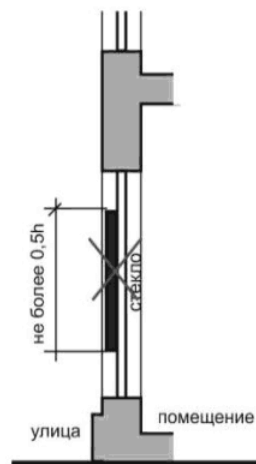
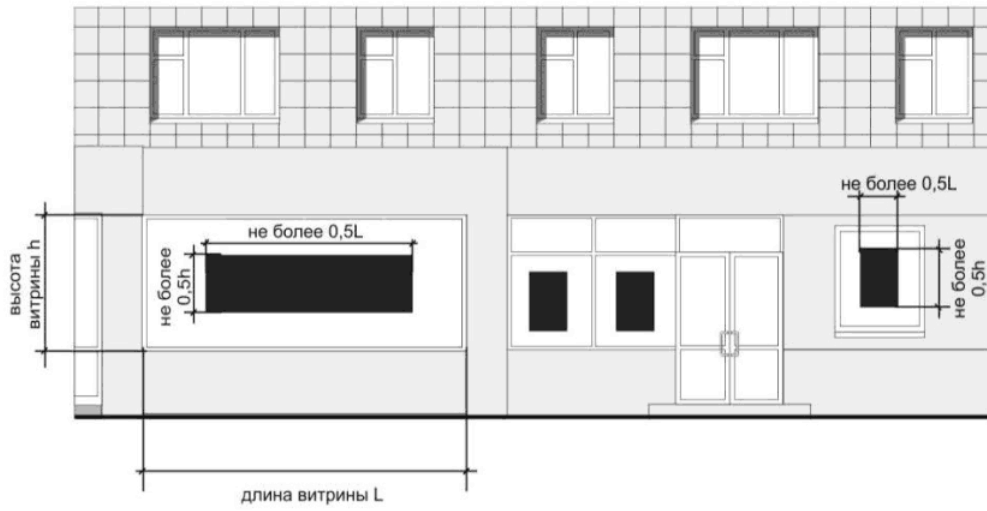

ТОРАК БИНАЛАР

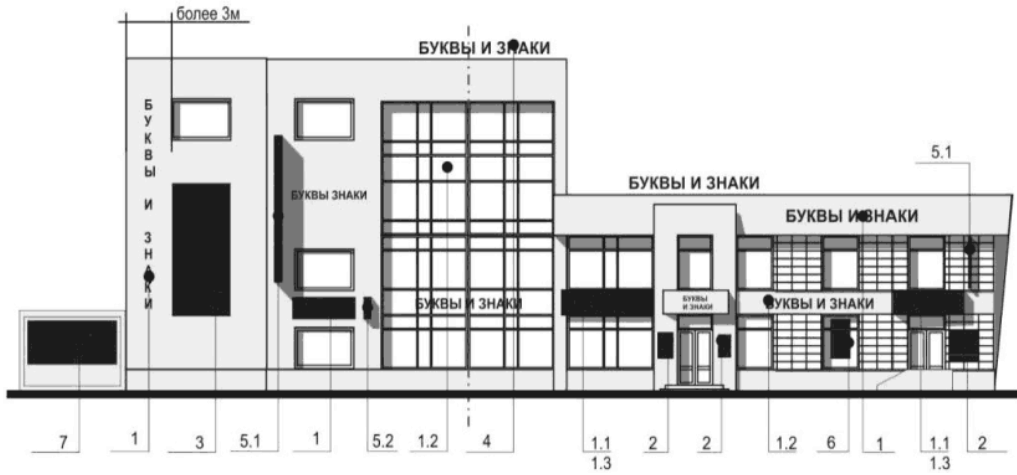
ВИТРИНА КОНСТРУКЦИЯЛЭРЕ

УРНАШТЫРУ ПРИНЦИБЫ ЫАМ РӨХСӨТ ИТЕЛГЭН ГАБАРИТЛАР

ТОРАК БУЛМАГАН БИНАЛАРДА МӨГЪЛУМАТИ КОНСТРУКЦИЈЛӘР УРНАШТЫРУ

ДОПУСКАЕТСЯ

- тип 1 - настенная конструкция;
- 1.1. - фоновая конструкция;
- 1.2. - бесфоновая конструкция;
- 1.3. - конструкция в виде световых коробов;
- тип 2 - вывеска;
- тип 3 - декоративное панно;
- тип 4 - крышная установка;
- тип 5 - консольная конструкция;
- 5.1. - модульная;
- 5.2. - малая;
- тип 6 - витринная конструкция;
- тип 7 - конструкция на ограждении

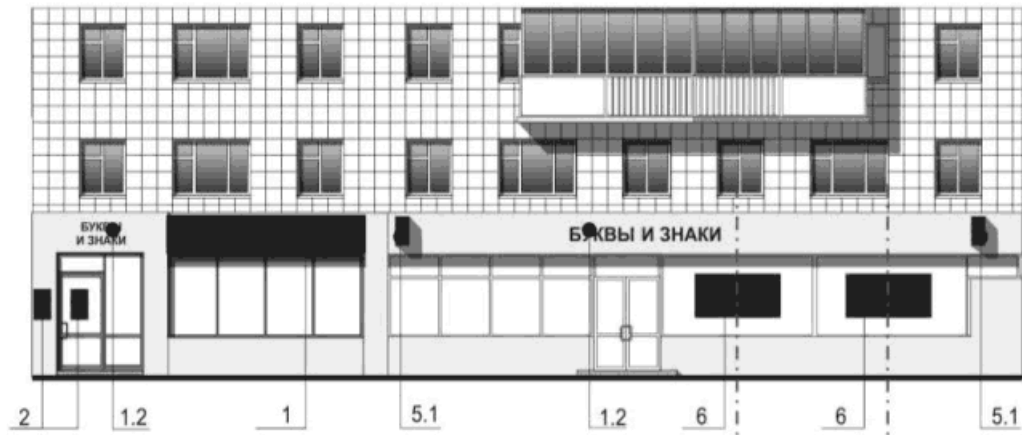
НЕ ДОПУСКАЕТСЯ

ТОРАК БИНАЛАРДА МЭГЪЛУМАТИ КОНСТРУКЦИЈЛЭР УРНАШТЫРУ

ДОПУСКАЕТСЯ

- тип 1 - настенная конструкция:
 1.1. - фоновая конструкция;
 1.2. - бесфоновая конструкция;
 1.3. - конструкция в виде световых коробов;
 тип 2 - вывеска;
 тип 3 - декоративное панно;
 тип 4 - крышная установка.
 тип 5 - консольная конструкция:
 5.1. - модульная;
 5.2. - малая;
 тип 6 - витринная конструкция;
 тип 7 - конструкция на ограждении

НЕ ДОПУСКАЕТСЯ

МЭДЭНИ МИРАС ОБЪЕКТЛАРЫНДА ҮЭМ ТАРИХИ БИНАЛАРДА МЭГЪЛУМАТИ КОНСТРУКЦИЈЛАР

ДОПУСКАЕТСЯ

- тип 1 - настенная конструкция;
- 1.1. - фоновая конструкция;
- 1.2. - бесфоновая конструкция;
- 1.3. - конструкция в виде световых коробов;
- тип 2 - вывеска;
- тип 3 - декоративное панно;
- тип 4 - крышная установка;
- тип 5 - консольная конструкция;
- 5.1. - модульная;
- 5.2. - малая;
- тип 6 - витринная конструкция;
- тип 7 - конструкция на ограждении

НЕ ДОПУСКАЕТСЯ

УРНАШТЫРУ

СТЕНА КОНСТРУКЦИЈЛАРЕН КЕРУ ТӨРКЕМЕ ФРИЗЫНДА УРНАШТЫРЫГА РӨХСӨТ ИТЕЛӨ

